

แบบเรียนหนังสือภาษาโบราณ

สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร
พุทธศักราช ๒๕๕๓

แบบเรียนหนังสือภาษาโบราณ

พิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช ๒๕๒๕
พิมพ์ครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๔๓
พิมพ์ครั้งที่ ๓ พุทธศักราช ๒๕๕๓ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมหอสมุดแห่งชาติ

กรมศิลปากร

แบบเรียนหนังสือภาษาโบราณ. -- กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ

กรมศิลปากร, 2553. 224 หน้า.

1. สมุดไทย. 2. ไບลาน I. ชื่อเรื่อง.

676.22

ISBN 978-974-417-417-8

ที่ปรึกษา	นายเกรียงไกร สัมปัชชลิต นายบวรเวท รุ่งรุจี นางวิลาวัลย์ ทรัพย์พันแสน นางสาวก่องแก้ว วีระประจักษ์ นายเทิม มีเต็ม นายเกษียร มะปะโม นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ	อธิบดีกรมศิลปากร รองอธิบดีกรมศิลปากร ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาโบราณ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาตะวันออก ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาโบราณ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านภาษาโบราณ
คณะทำงาน	นางสาวจตุพร ศิริสัมพันธ์ นายบุญเหลือ บุราณสาร นายสมภพ มีสบาย นายจุง ดิประโคน นายวัฒนา พึ่งชื่น นางสาววชรพร อังกูรชัชชัย นายสันติ วงศ์จรรยาลักษณ์	นายบุญเลิศ เสนานนท์ นางสาวเอมอร เขาวนัสวน นายวินัย เกาเสณ นางศิวพร เฉลิมศรี นางสาวยุวเรศ วุทธิรพล นางสาวชฎานุตม์ จินดารักษ์
แบบปก	นายธนากร กำทรัพย์	นายช่างศิลปกรรมอาวุโส
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์องค์การค้ำของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ลาดพร้าว	

คำนำ

หนังสือภาษาโบราณที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร เป็นหนังสือที่คนในสมัยโบราณเคยใช้กันอย่างแพร่หลายมานานแล้ว จึงเป็นหลักฐานอันสำคัญยิ่งที่บ่งบอกถึงยุคสมัยแห่งอารยธรรมของบรรพชนซึ่งอาศัยอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ท้าวพระราชอาณาจักร อีกทั้งยังเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระในทางวิชาการอันสำคัญ แต่ปัจจุบันมีผู้อ่านอักษรและภาษาโบราณต่างๆ เหล่านั้นได้น้อยมาก สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร เห็นความจำเป็นเร่งด่วน จึงได้มอบหมายให้ผู้ที่มีความรู้ เชี่ยวชาญพิเศษในภาษาโบราณต่างๆ รวบรวมและเรียบเรียงเป็นหนังสือเรื่อง แบบเรียนหนังสือภาษาโบราณ และจัดพิมพ์ครั้งแรก เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๕

การจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง แบบเรียนหนังสือภาษาโบราณ ในครั้งแรกนั้นกรมศิลปากรมีความประสงค์เพียงเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ข้าราชการผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่เกี่ยวกับภาษาโบราณ และบำรุงรักษาภาษาโบราณและภาษาพื้นเมืองต่างๆ มิให้สูญสิ้นไปเท่านั้น แต่เหนือความคาดหมาย หนังสือเรื่องนี้ได้รับความสนใจจากนักศึกษา ประชาชนทั่วไปเป็นอันมาก จึงได้มีการจัดพิมพ์ครั้งที่ ๒ ขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๓ และจำหน่ายหมดในระยะเวลาไม่นาน การจัดพิมพ์คราวนี้เป็นการพิมพ์เผยแพร่ ครั้งที่ ๓ ซึ่งได้มีการตรวจสอบชำระและปรับปรุงให้ถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรมศิลปากร หวังว่าหนังสือเล่มนี้ คงจะอำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้สนใจศึกษาตามสมควร

(นายเกรียงไกร สัมปัชชลิต)

อธิบดีกรมศิลปากร

คำนำพิมพ์ครั้งแรก

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร เป็นศูนย์รวมแห่งสรรพตำราต่างๆ ทั้งสมัยโบราณและปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในงานของหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร จึงต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในเรื่องของหนังสือ ภาษาไทย ภาษาไทยโบราณ ภาษาไทยพื้นเมือง ภาษาต่างประเทศตะวันออก ภาษาต่างประเทศ ตะวันตก รวมทั้งเอกสารโบราณ ต้นฉบับตัวเขียน ซึ่งเขียนและจารึกด้วยอักษรและภาษาต่างๆ เช่น อักษรขอม ภาษาเขมร ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต อักษรธรรมล้านนา อักษรไทยน้อย ภาษาไทยอีสาน อักษรธรรมอีสาน อักษรมอญ ภาษามอญ และอักษรไทยโบราณ เป็นต้น

เจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้หนังสืออักษรและภาษาต่างๆ เหล่านี้มีจำนวนจำกัด หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากรได้พิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการเสริมสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่ข้าราชการผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่เกี่ยวกับภาษาโบราณโดยเฉพาะ ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ การเสริมความรู้ให้แก่ข้าราชการในงานบริการหนังสือภาษาโบราณ กองหอสมุดแห่งชาติ จึงเริ่มต้นขึ้น โดยกำหนดให้ข้าราชการผู้มีความรู้เชี่ยวชาญพิเศษในภาษาโบราณต่างๆ เป็นผู้บรรยายถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนข้าราชการ ผู้ทำหน้าที่ในงานบริการหนังสือภาษาโบราณ

การเสริมความรู้ดังกล่าวมุ่งประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ข้าราชการ ซึ่งยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร เป็นอย่างยิ่ง และในการเสริมความรู้ภาษาโบราณครั้งนั้นได้เพิ่มเติมอักษรเทวนาครี และอักษรสิงหลขึ้นอีก ๒ แบบ

ภายหลังต่อมาข้าราชการบางคนโยกย้ายไปประจำในที่อื่นบ้าง เกษียณอายุราชการบ้าง ผู้มีความรู้พิเศษเฉพาะทางด้านภาษาโบราณลดจำนวนลงไปเป็นลำดับแต่ความจำเป็นของงานยังคงมีอยู่

ฉะนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และบำรุงรักษาภาษาโบราณ และภาษาไทยพื้นเมืองต่างๆ มิให้สูญสิ้นไป หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร จึงได้มอบหมายให้ข้าราชการผู้มีความรู้พิเศษในแต่ละภาษา รวบรวมบทเรียนที่เคยใช้บรรยายแก่เพื่อนข้าราชการ เรียบเรียงขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับการนำมาใช้ศึกษาด้วยตนเอง และพิมพ์เป็นเล่มเพื่อเป็นการเผยแพร่อีกด้วย

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร หวังว่า หนังสือเล่มนี้ คงจะอำนวยประโยชน์ให้แก่ท่านผู้สนใจตามสมควร

(นายเดโช สวานานนท์)

อธิบดีกรมศิลปากร

พุทธศักราช ๒๕๒๕

คำนำ

พิมพ์ครั้งที่ ๒

หนังสือ “แบบเรียนหนังสือภาษาโบราณ” ที่ได้จัดพิมพ์ขึ้นในครั้งแรกนั้นได้รับความสนใจจากนักศึกษาและประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวาง ทำให้จำหน่ายหมดไปในเวลาอันรวดเร็ว ขณะนี้มีผู้สนใจแจ้งความประสงค์อยากได้หนังสือกันมากขึ้น กรมศิลปากรเห็นสมควรจัดพิมพ์ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และเพื่อให้หนังสือมีเนื้อหาสาระสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจึงได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่นักภาษาโบราณ ส่วนภาษาโบราณ หอสมุดแห่งชาติ แก้ไขเพิ่มเติมหนังสือ “แบบเรียนหนังสือภาษาโบราณ” ขึ้นใหม่ เพื่อให้ผู้ศึกษาค้นคว้าภาษาโบราณสามารถใช้ศึกษาด้วยตนเองเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าตามสมควร

นาวาอากาศเอก

(อาวุธ เงินชูกลิ่น)

อธิบดีกรมศิลปากร

พุทธศักราช ๒๕๔๓

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
คำนำพิมพ์ครั้งแรก	
คำนำพิมพ์ครั้งที่ ๒	
อักษรเทวนาครี	๑
นายชูศักดิ์ ทิพย์เกษร และนายสุรสิทธิ์ ไทยรัตน์	
อักษรสิงหล	๑๗
นายชูศักดิ์ ทิพย์เกษร	
อักษรมอญ	๒๙
นายจำปา เขื่องเจริญ	
อักษรขอม	๓๕
นายสวาท เหล่าอูต และนายสมภพ มีสบาย	
อักษรเขรียง	๔๗
นายอำเภอ คำไท	
อักษรธรรมล้านนา	๑๑๑
นายเฉลียว มูลจันทร์	
อักษรธรรมอีสาน	๑๔๑
นายประภาส สุระเสน และนายบุญนาค สะแกนอก	
อักษรไทยโบราณ	๑๕๑
นายเทิม มีเต็ม	
อักษรไทยล้านนา (อักษรฝักขาม)	๑๗๕
นางสาวพิมพ์พรรณ โพธิ์บุญหวังเจริญ	
อักษรไทยน้อย	๑๙๙
นายวชิระ ธรรมเมธี	
บรรณานุกรม	๒๑๕

อักษรเทวนาครี

นายชูศักดิ์ ทิพย์เกษร และนายสุรสิทธิ์ ไทรัตน์

อักษรเทวนาครี

॥ श्रीगोपालायनमः ॥ ॥ अथशांडिल्यसंहितायांपंचमोऽक्षरवर्णः ॥ ॥ अक्षरवर्णः ॥
भगवन्भवतास्मभ्यं पुरुषार्थचतुष्टयम् ॥ धर्मार्थकाममोक्षारथैः खंडैरुक्तं विभागशः ॥ १ ॥
धर्मोऽत्रिभिधः प्रोक्त आचारन्यायनिष्कतैः ॥ कालतोदेशतः शक्त्याभेदस्तत्राप्यनेकधा ॥ २ ॥
ततोऽर्थनयार्थेनसिद्धेर्द्वैतयमीरितम् ॥ वैदिकीलोककीतत्रनीतिर्मत्रास्त्वेकशः ॥ ३ ॥ लौ-
किकैर्वैदिकैश्चापिनानोपासनकर्मभिः ॥ कामोपिकामगदितोयत्रासक्तिः स्वतोत्तणाम् ॥ वैरा-
ग्यसंख्ययोगाद्यैर्ज्ञानकोण्डं समीरितम् ॥ ब्रह्मात्मभावनायेनजीवः स्वाराज्यमृच्छति ॥ ५ ॥ अ-
थकेनाप्युपायेन देशकालानपेक्षया ॥ सिद्धिः सर्वाधिकायेनतन्मः शंसितुमर्हसि ॥ ६ ॥ सर्वज्ञोऽसि
तपोमूर्तिर्वेदवेदांतत्परः ॥ प्रियोऽसि देवदेवस्यततः पृच्छामहे प्रभो ॥ ७ ॥ ॥ शांडिल्य उवाच ॥
सम्यग्यवसिना बुद्धिर्भवतामृषिसत्तमाः ॥ जगतामुपकारार्थं विज्ञानामपि सर्वतः ॥ ८ ॥ क्षेममा-
न्यं निष्कं प्रिप्रहरेभेजनमेव हि ॥ देशकालानपेक्षात्रसाधनाभावमप्युत ॥ ९ ॥ हरिर्देहभृतामात्मासि-
द्धः कंठमणेरिव ॥ कः प्रयासो भवेत्तस्य प्रीणने करुणानेधेः ॥ १० ॥ धर्मार्थकाममोक्षार्थैरेष एवा-
भिसाध्यते ॥ यथैवसरितः सर्वाभिसिन्नास्मरित्यतिम् ॥ ११ ॥ नजातिर्नतपः शीलं नालं साधनप-
हनिः ॥ प्रीणनायमुकुदस्य पूर्णकामस्य नित्यशः ॥ १२ ॥ अशक्यो हि कथं धर्मः श्रेयसंप्राणिनां-

หนังสือชื่อ ทริภกติขณท อักษรเทวนาครี

ห้องบริการหนังสือหายาก สำนักหอสมุดแห่งชาติ

อักษรเทวนาครี देवनागरी*

สระ (स्वराः)

अ	อะ	ऋ	ฤ (รี)	ओ	โอ
आ	อา	ॠ	ฤ (รี)	औ	เอา
इ	อิ	ऌ	ลี (ลี)	ॐ	(อนุสवार)
ई	อี	ॡ	ลี (ลี)	:	(วิสรรค)
उ	อุ	ए	เอ		
ऊ	อู	ऐ	ไอ		

◌̣ เรียกว่า อนุสวาร เป็นเครื่องหมายเสียงนาสิก ภาษาบาลีเรียกว่า นิคหิต เช่นคำว่า जलं , दं
= ชล, ทาน (สันสกฤตอ่านว่า ชะลัม, ทานัม บาลีอ่านว่า ชะลัง, ทานัง) เป็นต้น

: เรียกว่า วิสรรค เป็นเครื่องหมายแสดงการพ่นลมหายใจออกมายาวๆ เช่นคำว่า कः (อ่านว่า กะอะ),
किः (อ่านว่า กิอี), कुः (อ่านว่า กุฮุ) เป็นต้น

พยัญชนะ (व्यञ्जनानि)

วรรณค ก	क्	ก	ख्	ข	ग्	ค	घ्	ฆ	ङ्	ง
วรรณค จ	च्	จ	छ्	ฉ	ज्	ช	झ्	ฌ	ञ्	ญ
วรรณค ฎ	द	ฎ	ठ्	ฐ	ड्	ฒ	ढ्	ณ	ण्	ณ
วรรณค ต	त्	ต	थ्	ถ	द	ท	ध्	ธ	न्	น
วรรณค ป	प्	ป	फ्	ฝ	ब्	พ	भ्	ภ	म्	ม

พยัญชนะอวรรณค

य्	ร	ल्	व्	श्, ष्	ष्	स्	ह्	ळ्
ย	ร	ล	ว	ศ	ษ	ส	ห	ฬ

* นายสมภพ มีสบาย นักภาษาโบราณชำนาญการ ตรวจสอบชำระและปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๓

เลขเทวนาครี

१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐

श् ที่มีพยัญชนะตามหลังจะเปลี่ยนรูปเป็น श् เช่น अश्व (อศฺว), श्री (ศฺรี), ईश्वर (อีศฺวร) เป็นต้น หรือมีสระอยู่ข้างล่าง ก็เปลี่ยนเป็น श् ได้บ้าง เช่น श् เป็นต้น

र อักษรเทวนาครีเขียนได้ ๓ รูป คือ र (เรียก รอธรรมดา), ॠ (เรียก ร เรพะ), ॡ (เรียก ร ควบ)

๑. ร เรพะ คือ र ที่ออกเสียงก่อนพยัญชนะอื่น เขียนเป็นรูป ॠ ไว้ข้างบนพยัญชนะตัวที่ออกเสียงทีหลัง หรือจะเรียกว่า ใช้เป็นตัวสะกดก็ได้ เช่น सर्व (สรว), मार्ग (มารุค) และ भार्या (ภารยา) เป็นต้น

๒. ร ควบ คือ र ที่ออกเสียงหลังพยัญชนะอื่น เขียนเป็นรูป ॡ อยู่ด้านข้างซ้ายมือของพยัญชนะตัวที่ออกเสียงก่อน หรือที่เรียกกันว่า รอควนนั่นเอง เช่น प्रजा (ปรชา), ग्राम (คราม), क्रिया (กรียา), नेत्र (เนตร)

๓. र ผสมกับ ऋ เขียนเป็นรูป ॠ ไว้ข้างบน ऋ เช่น पुनर + ऋषिः = पुनर्र्षिः (ปุนรุทธิอิ)

สัญลักษณ์ของสระ

สระที่อยู่ต้นคำให้คงรูปเดิมไว้ เช่น अज (อช=แอะ), आशा (อาศา=ความหวัง), इति (อิติ=ดังนั้น), ईषा (อีษา=คันไถ), उदक (อุทก=น้ำ), ऊर्मि (อูร์มิ=คัสลิน), ऋषि (ฤชี=ฤชี), एक (เอก=หนึ่ง), ऐरावण (ไอราวณ=ข้างเอราวณ), ओदन (โอทน=ข้าวสุก), औषध (เอาษธ=ยา) เป็นต้น

ถ้าใช้เขียนผสมกับพยัญชนะ จะเปลี่ยนรูป ตามตัวอย่างตารางผสมพยัญชนะกับสระ ดังนี้

สระรูปเดิม	รูปที่เปลี่ยน	อักษรเทวนาครี	อักษรไทย	คำแปล
अ	ไม่ปรากฏรูป	नर	นร	คน
		बल	พล	กำลัง
आ	I (วางหลังพยัญชนะ)	माला	มาลา	พวงดอกไม้
		भाषा	ภาษา	ภาษา
इ	f (วางหน้าพยัญชนะ)	गिरि	คิริ	ภูเขา
		विधि	วิธี	วิธี

สระรูปเต็ม	รูปที่เปลี่ยน	อักษรเทวนาครี	อักษรไทย	คำแปล
ई	ी (วางหลังพยัญชนะ)	जननी	ชนนี	แม่, ชนนี
		दासी	ทาสี	คนรับใช้
उ	ु (วางใต้พยัญชนะ)	मुनि	มุณี	มุณี
		भानु	ภานุ	พระอาทิตย์
ऊ	ू (วางใต้พยัญชนะ)	भूमि	ภูมि	ภูมि, แผ่นดิน
		वधू	วธู	หญิงสาว
ऋ	ृ (วางใต้พยัญชนะ)	नृप	นฤป	พระราชา
		मृदु	มฤทุ	อ่อน
ऋ	ि (วางใต้พยัญชนะ)	मातृस्	มาตฤส	แม่ (ทวิ., พหู.)
		पातृन्	ปาตฤน	ผู้ตี (ทวิ., พหู.)
लृ	ृ (วางใต้พยัญชนะ)	कृषि	กฤปติ	การจัดการ
		कृत	กฤปต	จัดการแล้ว
ए	ृ (วางบนพยัญชนะ)	देवी	เทวี	เทพี, ราชนี
		मेघ	เมฆ	เมฆ
ऐ	ि (วางบนพยัญชนะ)	रै	ไร	ทรัพย์
		कैरवी	ไกรวี	แสงจันทร์
ओ	ृ (วางหลังพยัญชนะ)	लोक	โลก	โลก, ประชาชน
		योनि	โยนิ	ครรภ์
औ	ृ (วางหลังพยัญชนะ)	कौशल	เกาศล	ความฉลาด
		नौ	เนา	เรือ
अं	ि (วางบนพยัญชนะ)	हंस	หंस	หงส์
		सिंह	สีห	ราชสีห์
अः	ः (วางหลังพยัญชนะ)	गजः	คชะ (อ่านคชะชะชะ)	ช้าง
		मुनिः	มุณี (อ่านมุณีอี)	มุณี

ख् + य = ख्य	เช่น	मुख्य	मुख्य	ผู้นำ, ประมุข
ग् + न = ग्न	เช่น	अग्नि	อคนิ	อัคนี, ไฟ
ग् + र = ग्र	เช่น	अग्र	อคร	อัคร, ดีที่สุด, เลิศ
घ् + न = घ्न	เช่น	घ्नी	ฆนี	การฆ่า
घ् + र = ग्र	เช่น	घ्राण	ฆราณ	จมูก
ङ् + क = ङ्क, ङ्क	เช่น	लङ्का, लङ्का	ลงกา	ลังกา
ङ् + ग = ङ्ग, ङ्ग	เช่น	अङ्ग, अङ्ग	องค	องค์

หมายเหตุ क् กับ त ทำสังยุคต์กัน มีรูปเป็น क्त, क् กับ ष ทำสังยุคต์กันมีรูปเป็น क्ष

พยัญชนะวรรค च् ทำสังยุคต์กับพยัญชนะทั่วไป มีรูปเป็น च, छ, ज, झ, ञ ตามลำดับดังนี้

च् + च = च्च, च्च	เช่น	उच्चार, उच्चार	อุจจาร	อุจจาระ
च् + छ = च्छ	เช่น	कच्छप	กจฉป	เต่า
च् + व = च्व, च्व	เช่น	उच्वास, उच्वास	อุจवास	การหายใจ
ज् + ज = ज्ञ, ज्ञ	เช่น	सज्जन, सज्जन	สชชน	คนดี
ज् + ञ = ज्ञ	เช่น	प्रज्ञा	ปรัชญา	ปรัชญา, รู้รอบ
ज् + र = ज्र	เช่น	वज्र	วชร	เพชร
ज् + व = ज्व	เช่น	ज्वाल	ชวาล	แสงสว่าง
ञ् + च = ञ्च, ञ्च	เช่น	सञ्चर, सञ्चर	สญจร	สัญจร
ञ् + ज = ञ्ज	เช่น	अञ्जलि	อญชลิ	อัญชลี

หมายเหตุ ज् ทำสังยุคต์กับ ञ มีรูปเป็น ज्ञ

พยัญชนะวรรค ट् ทำสังยุคต์กับพยัญชนะทั่วไป มีรูปเป็น ट, ठ, ड, ढ, ण ตามลำดับดังนี้

ट् + ट = ट्ट	เช่น	अट्ट	อฏฏ	หอคอย, สูง
ट् + य = ट्य	เช่น	नाट्य	นาฏย	การพ่อน
ट् + व = ट्व, ट्व	เช่น	खट्वा, खट्वा	ขฎวา	เปล, ชิงช้า
ठ् + य = ठ्य	เช่น	शाठ्य	ศาชย	ชั่วร้าย, เลว
ड् + ग = ड्ग	เช่น	खड्ग	ขฑค	ดาบ, เหล็ก
ड् + ड = ड्ड, ड्ड	เช่น	उड्डयन, उड्डयन	อุฑฑยณ	สูงขึ้นไป, ลอย
ढ् + य = ढ्य	เช่น	आढ्य	อาฑย	รำรวย, มีทรัพย์
ण् + ट = ण्ट	เช่น	कण्टक	กณฏก	ไม้ไฟ, หนาม
ण् + ड = ण्ड	เช่น	कुण्डिर	กุนฑีร	ผู้ชาย
ण् + य = ण्य	เช่น	पुण्य	ปุนฑย	บุญ, บุญ

พยัญชนะวรรค **त्** ทำสังยุคต์กับพยัญชนะทั่วไปมีรูปเป็น **त्, थ, द्, ध, न्** ตามลำดับดังนี้

त्	+	त	=	त्त	เช่น	उत्तम	उत्तम	उत्तम, สูงสุด
त्	+	न	=	त्न	เช่น	रत्न	รัตน	รัตนะ, แก้ว
त्	+	र	=	त्र, त्र	เช่น	पुत्र, पुत्र	บุตร	บุตร
त्	+	व	=	त्व	เช่น	सत्वर	สत्वर	อย่างรวดเร็ว
थ्	+	य	=	थ्य	เช่น	रथ्या	รถยา	ถนน
थ्	+	व	=	थ्व	เช่น	पृथ्वी	ปฐวี	แผ่นดิน
द्	+	द	=	द्द	เช่น	त्वद्दिध	ตวทฺธิธ	เหมือนคุณ
द्	+	ध	=	द्ध	เช่น	वृद्ध	วฤทฺธ	แก่, ชรา
द्	+	भ	=	द्भ	เช่น	उद्भव	อุทฺภว	แหล่ง, ที่มา
द्	+	म	=	द्म	เช่น	पद्म	ปทฺม	ดอกบัว
द्	+	य	=	द्य	เช่น	उद्यान	อุทฺธาน	อุทยาน, สวน
द्	+	व	=	द्व	เช่น	द्वीप	ทฺวีป	ทวีป
द्	+	र	=	द्द	เช่น	भद्र	ภทฺร	ภัทร, เจริญ
ध्	+	य	=	ध्य	เช่น	मध्यम	มธฺยม	มัธยม
ध्	+	र	=	ध्र	เช่น	मुख्य	อฺรุว	ท้องฟ้า
ध्	+	व	=	ध्व	เช่น	ध्वज	อฺวช	อว้ช, ธง
न्	+	द	=	न्द	เช่น	निंदा, निन्दा	นินทา, นินฺทา	นินทา
न्	+	ध	=	न्ध	เช่น	बंधु, बन्धु	พฺธู, พนฺธู	เผ่าพันธุ์
न्	+	न	=	न्न	เช่น	अन्न	อนฺน	อาหาร

พยัญชนะวรรค **प्** ทำสังยุคต์กับพยัญชนะทั่วไปมีรูปเป็น **प्, फ, ष, भ, न्** ตามลำดับดังนี้

प्	+	त	=	प्त	เช่น	दीप्त	ทีปฺต	ทอง, สิ้งโต
प्	+	य	=	प्य	เช่น	अकुप्य	อฺกุปฺย	เงินหรือทอง
प्	+	र	=	प्र	เช่น	प्रजा	ปฺรชา	ประชาชน
ब्	+	ज	=	ब्ज	เช่น	अब्ज	อฺพช	พระจันทร์
ब्	+	द	=	ब्द	เช่น	शब्द	ศพฺท	ศัพท์, เสียง
ब्	+	र	=	ब्ร	เช่น	ब्राह्मण	พฺราหฺมณ	พราหมณ์
भ्	+	य	=	भ्य	เช่น	सभ्य	สภฺย	สุภาพ
भ्	+	र	=	भ्र	เช่น	भ्रमर	ภฺรมร	ผึ้ง
म्	+	प	=	म्प	เช่น	सम्प्रदान	สมฺปฺรทาน	สัมประทาน
म्	+	ब	=	म्ब	เช่น	अम्बर	อฺมพร	อัมพร, ท้องฟ้า
म्	+	र	=	ม्र	เช่น	ताम्र	ตฺามร	ทองแดง

พยัญชนะอวารค **य, र, ल, व, श, ष, ष, स, ह, ङ** ทำสังยุคกับพยัญชนะ
ทั่วไป มีรูปปรากฏเป็น **ऌ, ॡ, ल, ळ, ष, ष, ष, ष, ह, ङ** ตามลำดับดังนี้

य + य = य्य	เช่น	जय्य	ชยย	ชนะ
र + ग = र्ग	เช่น	मार्ग	มารุค	มรรค, ทาง
र + व = र्व	เช่น	सर्व	สรุว	สรรพ, ทั้งหมด
ल + प = ल्प	เช่น	अल्प	อลป	เล็ก, น้อย, บาง
ल + य = ल्य	เช่น	कल्याण	กลยาณ	กัลยาณ, งาม
व + य = व्य	เช่น	काव्य	กาวย	กาพย์, กลอน
व + र = व्र	เช่น	व्रज	วรุช	วรัช, ถนน, เมฆ
श + च = श्च	เช่น	निश्चला	นิจฺจลา	แผ่นดิน
श + र = श्र	เช่น	श्रद्धा	ศฺรทฺธา	ศรัทธา
श + ल = श्ल	เช่น	श्लोक	โศลก	โคลง, บทโคลง
ष + ट = ष्ट	เช่น	सृष्टि	สฺรชฺฐิ	สฤษฏี, สร้าง
ष + ण = षण	เช่น	विष्णु	วิชฺณุ	พระวิษณุ
स् + त = स्त	เช่น	वस्तु	วสฺตุ	พัสดุ, สิ่งของ
स् + र = स्म	เช่น	म्रवती	สมฺวตี	แม่น้ำ
ह + न = ह्न	เช่น	हुत	หฺนุต	ช้อนแล้ว
ह + म = ह्म	เช่น	ब्राह्मण	พฺรหฺมณ	พราหมณ์
ह + य = ह्य	เช่น	ह्यस्तन	หฺยสฺตน	ของเมื่อวานนี้
ह + र = ह्र	เช่น	ह्रदिनी	หฺรติณี	แม่น้ำ
ह + व = ह्व	เช่น	ह्वान	หฺวาน	ร้องเรียก, ร้องไห้

อักษรเทวนาครีที่ทำการสังยุคกันตั้งแต่ ๓ ตัวขึ้นไป มีตัวอย่างต่อไปนี้

क् + ष् + ण = क्षण	เช่น	अक्षण	อกฺษณ	กาล, เวลา
क् + ष् + म = क्ष्म	เช่น	लक्ष्मी	ลกฺษฺมี	พระนางลักษมี
क् + ष् + य = क्ष्य	เช่น	लक्ष्य	ลกฺษฺย	หนึ่งแสน, มุ่งหมาย
ग् + ध् + य = ग्ध्य	เช่น	वैदग्ध्य	ไวทฺคฺธฺย	ความชำนาญ, ความสามารถ
ज् + ज् + व = ज्ज्व	เช่น	उज्ज्वलन	อุชฺชวฺลน	การส่องแสง, สุกใส, ช่างโชติ
त् + त् + व = त्त्व	เช่น	तत्त्व	ตตฺตฺว	ความจริง, ธาตุ, ใจ

त् + म् + य =	त्म्य	เช่น	दौरात्म्य	เทวราตมย	ความร้ายกาจ, เลวทราม, ตูร้าย
त् + स् + य =	त्स्य	เช่น	मत्स्य	มตฺสย	ปลา, มัตสยา
न् + त् + य =	न्त्य	เช่น	अन्त्य	อนฺตย	ตำต้อย, หนึ่งพันล้าน
न् + त् + र =	न्त्र, न्त्र	เช่น	तन्त्री, तन्त्री	ตฺนฺตรี	เชือก, ด้าย, เอ็น, ความแข็งแรง
न् + द् + र =	न्द्र	เช่น	इन्द्रकोष	อินฺทฺรโกษ	โซฟา, แก้วอันวม
न् + ध् + य =	न्ध्य	เช่น	अन्ध्य	อนฺดฺย	ตาบอด, ตาฟาง, มองไม่เห็น
र् + च् + छ =	च्छ	เช่น	मूर्च्छा	มูรฺจฺฉา	สลบ, เป็นลม
र् + थ् + य =	थ्य	เช่น	सामर्थ्य	สาฯมรฺถย	ความสามารถ, อำนาจ, ทร์พย์
र् + म् + य =	र्म्य	เช่น	वैधर्म्य	ไวธฺรฺมย	ผิดกฎหมาย, ความอยู่ติธรรม
र् + श् + व =	श्व	เช่น	पार्श्वस्थ	ปารฺศฺวสฺถ	เพื่อน, เพื่อนเดินทาง
ष् + ट् + र =	ष्ट्र	เช่น	राष्ट्र	ราษฺฏฺร	ราษฎร, ประชาชน
स् + त् + र =	स्त्र, स्त्र	เช่น	शास्त्र, शास्त्र	ศาสฺตฺร	ศาสตร์, ความรู้, คัมภีร์

สรุปอักษรที่เป็นพยัญชนะสังยุคต์ จึงมีรูปปรากฏให้เห็นดังนี้

พยัญชนะวรรค ก	क क्	ख ख्	ग ग्	घ घ्	ङ ङ्
	ก	ข	ค	ฆ	ง
พยัญชนะวรรค จ	च च्	छ छ्	ज ज्	झ झ्	ञ ञ्
	จ	ฉ	ช	ฉ	ญ
พยัญชนะวรรค ฎ	ट ट्	ठ ठ्	ड ड्	ढ ढ्	ण ण्
	ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ
พยัญชนะวรรค ต	त त्	थ थ्	द द्	ध ध्	न न्
	ต	ถ	ท	ธ	น
พยัญชนะวรรค ป	प प्	फ फ्	ब ब्	भ भ्	म म्
	ป	ฝ	พ	ภ	ม
พยัญชนะวรรค	य य्	र र्	ल ल्	व व्	श श्, य य्
	ย	ร	ล	ว	ศ
	ष ष्	स स्	ह ह्	ळ ळ्	
	ษ	ส	ห	ฬ	

แบบฝึกหัดอ่านอักษรเทวนาครี

कमल กมล	खचर ขจร	गण กณ	जनक ชนก	फल ผล
आकाश อากาศ	गाथा กาถา	तारा ตารา	माया มายา	शाला ศาลา
अभिजाति อภิชาติ	चरित จริต	निदान นิทาน	भाषित ภาษิต	लिखित ลิขิต
आजीव อาชีวะ	धानी ธานี	धीर ธีร	नीति নীติ	पाली ปาลี
अनुसरण อนุสรณ	उदक อุทก	कुशल กุศล	धातु ธาตุ	वायु วายุ
चूडा จูทา	भूषा บุษา	दूत ดูต	भूमि ภูมิ	पूजा ปูชา
अमृत อมฤต	ऋतु ฤตุ	गृह กรุห	मृग มฤค	हृदय หฤทย
गणेश กณเศศ	चेतना เจตนา	देशना เทศนา	मेरु เมรุ	लेखा เลขา
ऐरावण ไอราวณ	कैलास ไกลาส	तैल ไตล	भैषज ภৈษช	दैव ไตว
गोचर โคจร	निरोध นิโรธ	बोधि โพธิ	भोजन โภชน	लोहित โลหิต
मौली เมาลี	यौवन เยวณ	औषध เอาษธ	लौकिक เลากิก	नौका เนากา

ตัวอย่างอักษรเทวนาครี ภาษาสันสกฤตที่มีตัวสะกดหรือทำสังยุคต่อกัน และคำแปล

कुंजर , कुञ्जर กุงฺขร, กุญฺขร กุกฺขร	गंभीर , गम्भीर กัมภีร, กมฺภีร กัมภีร	चंद्र , चन्द्र จันฺดฺร, จนฺดฺร จันฺดฺร	छंद , छन्द จันฺด, จนฺด จันฺด	मंडल , मण्डल มณฑล, มณฺฑล มณฑล
बंधु , बन्धु พันฺธุ, พันธุ พันฺธุ	भंग , भङ्ग ภังค, ภงฺค ภังคะ	वंश วังศ วังศ	संवर สังวร สังวร	सिंह สีห ราชสีห์
अम्बर อมฺพร อัมพร	अरण्य อรณฺย อรัณย์	आचार्य อาจารฺย อาจารย์	आदित्य อาทิตฺย อาทิตย์	आश्रम อาศฺรม อาศรม

कल्याण	किन्नरी	कृष्ण	क्षत्रिय	क्षेत्र
กल्याณ	กินนรี	กฤษณ	กษตริย	เกษตร
กัลยาณ	กินรี	กฤษณะ	กษตริย	เกษตร
चित्र	ज्ञान	दक्षिणा	दरिद्र	दर्शन
จิตร	ชฌาน	ทกษิณา	ทริทร	ทรศน
จิตร	ชญาน	ทักษิณา	ทริทระ	ทรรศนะ
नक्षत्र	निद्रा	निबन्ध	निमित्त	नेत्र
นกษตร	นิทรา	นิพนธ	นิमितต	เนตร
นักษัตร	นิทรา	นิพนธ์	นิमित	เนตร
पर्याय	पर्वत	पात्र	पुण्य	पुत्र
ปรยาย	ปรวต	ปาตร	ปุณฺย	ปุตร
บรรยาย	บรรพต	บาตร	บุญฺย	บุตร
पुरुष	पुष्कर	पूर्ण	पूर्व	प्रकरण
ปุรุช	ปุษฺกร	ปุรณ	ปุรว	ปรกรณ
บุรุช	บุษกร	บูรณ	บูรพะ, บรรพ	ประกรณ
प्रजा	प्रज्ञा	प्रणीत	प्रतिमा	प्रदान
ปรชา	ปรชญา	ปรณิต	ปรติมา	ปรทาน
ประชา	ปรัชญา	ประณิต	ประติมา	ประทาน
प्रदेश	प्रयोजन	प्रलय	प्रवेश	प्रसङ्ग
ปรเทศ	ปรโยชน	ปรलय	ปรเวศ	ปรสงค
ประเทศ	ประโยชน์	ประลัย	ประเวศ	ประสงค
प्रार्थना	प्रिया	ब्रह्मचर्य	ब्रह्मलिखित	ब्रह्मसूत्र
ปรารุณา	ปริยา	พรมฺจรย	พรมลฺขิต	พรมสุตร
ปรารณา	ปรียา	พรมจรรย	พรมลฺขิต	พรมสุตร
भद्रा	भिक्षा	भिक्षु	मध्यम	मुक्ता
ภทฺธา	ภิกษา	ภิกษุ	มธฺยม	มุกตา
ภัทธา	ภิกษา	ภิกษุ	ม้ธฺยม	มุกตา
यन्त्र	यात्रा	रक्षा	रङ्ग	रत्न
ยนฺตร	ยาตรา	รกษา	รงค	รัตน
ยนตร์	ยาตรา	รักษา	รงค์	รัตน์
राजन्य	रात्री	राष्ट्र	लक्षण	लावल्या
ราชนย	ราตรี	ราชฏฺร	ลกษณ	ลาวลย
ราชันย	ราตรี	ราชฏฺร	ลกษณะ	ลาวลย

वर्षना वरุณนา พรรณนา	वर्ष วรุษ พรรษ	वल्ली วลลีส วัลลีส	वस्तु วสุตุ วัสตุ, พัสตุ	वस्र วสุตฺร พัสตร
विचित्र วิจิตร วิจิตร	विद्या วิทฺยา วิทฺยา	विपत्ति วิปตฺติ วิปฺติ	विशुद्धि วิสุทฺธิ วิสุทฺธี	विश्व วิศฺว วิศฺวะ
वृद्धि วรุทฺธิ พทฺธิ	व्यञ्जन วฺยญฺชน พฺยญฺชนะ	शक्ति ศกฺติ ศกฺต	शास्त्र ศาสฺตฺร ศาสฺตร	शिक्षा ศิกฺษา ศีกฺษา
शून्य ศุณฺย ศุณฺย	श्रान्ति ศฺรานฺติ ศฺรานฺติ	श्रुति ศฺรุติ ศฺรุติ	श्लोक ศฺลอก ศฺลอก	श्वेत ศฺเวต ศฺเวต
समुद्र สมฺทฺร สมฺทฺร	सम्पत्ति สมฺปตฺติ สมฺปฺติ	सम्पूर्ण สมฺปฺรฺณ สมฺปฺรฺณ	सम्बन्ध สมฺพฺนธ สมฺพฺนธ	सम्भव สมฺภว สมภพ
सिद्धि สิทฺธิ สิทฺธิ	सुन्दर สุณฺดฺร สุณฺดฺร	सृष्टि สุรฺษฺฏี สุรฺษฺฏี	स्तुति สุตฺติ สุตฺตี	स्थान สุถาน สุถาน
हिरण्य หิรณฺย หิรณฺย	हेमन्त เหมนฺต เหมนฺต	अप्सरस् อฺปฺสฺรส อฺปฺสฺร	अभिचारिन् อภิจาโร อภิจาโร	अभिजित् อภิจิต อภิจิต
आयुस् อายุส อายุ	उपनिषद् อฺปนฺษท อฺปนฺษท	ओम् โอม โอม	कुमुद กุมุท กุมุท	केवलिन् เกวลิน เกวลีส
चित् จิต จิต	जीविन् จีวิน จีวี	ज्ञानिन् ชฺณานิน ชฺณานี	दर्शिन् ทฺรศิน ทฺรรศี	दिव् ทิว ทิพ
दुष्कर्मन् ทุษฺกรฺมน ทุษฺกรฺรม	दशन् ทศน ทศ	धर्मिन् ธฺรมิน ธฺรมี	नक्षत्रिन् นกฺษตฺริน นกฺษตฺรี	नभस् นภส นภัส
नाविन् นาวิน นาวี	पक्षिन् ปกฺชิน ปกฺชี	प्राणिन् ปฺรานิ ปฺรานิ	प्रेमन् เปรมน เปรม	बलिन् พลิน พลีส, พลิน

भागिन्	भास्	मस्	मनस्विन्	मरुत्
ภาคินุ	ภาส	มนส	มนสวินุ	มรุต
ภาคี	ภาส	มนัส	มนัสวี	มรุต
मास्	मूर्धन्	मेधाविन्	राजन्	लक्ष्मन्
มาส	มูรฺธนุ	เมธาวินุ	ราชนุ	ลกษฺมน
มาส	มูรธา	เมธาวี	ราชัน, ราชา	ลกษมฺน
वयस्	वशिन्	विद्स्	वेश्मन्	शशिन्
วยส	วศินุ	วิทฺวส	เวศฺมนุ	ศศินุ
วัย	วศิน	วิทวัส	เวศมา	ศศิน, ศศิ
शिल्पिन्	श्रेष्ठिन्	समिध्	सीम्न्	स्वामिन्
ศิลปิโน	ศฺรชฺฉินุ	สมิธ	สีมนุ	สฺวามินุ
ศิลปิน	ศฺรชฺฉี	สมิธ	สีมา	สวามี

ตัวอย่างคำสันสกฤตที่เป็นคำสมาส (คำประสม)

कर्मधर्म	कुलपुत्र	कर्मकार	आर्यधर्म	कीर्तिशक्ति
กรฺมธฺรม	กุลปฺตฺร	กรฺมการ	อารฺยธฺรม	กีรฺติศกฺติ
กรมธรรม	กุลบุตร	กรรฺมการ	อารยธรรม	เกียรติศักดิ์
मनुष्यजाति	वीरपुरुष	शिल्पाकर	शिल्पकर्म	वृक्षजाति
มนุषฺยชาติ	วีรปฺรุษ	ศิลฺปากร	ศิลฺปกรฺม	วฺฤกฺษชาติ
มนุษย์ชาติ	วีรบุรุษ	ศิลปากร	ศิลปกรรม	พฤกษชาติ
प्रजापाल	द्रव्याकर	वर्णकर्म	गजेन्द्र	परमाचार्य
ปรฺชาปาล	ทฺรฺวฺยากร	วฺรณกรฺม	คเชนฺทฺร	ปรฺมาจารฺย
ประชาบาล	ทรรพยากร	วรณกรรม	คเชนทร์	ปรมาจารย์
नाटशिल्प	भण्डारक्ष	विद्यानिबन्ध	मनुष्यलोक	श्वेतछत्र
นาฏศิลฺป	ภณฺฑารกฺษ	วิทฺยานิพนฺธ	มนุषฺยโลก	ศฺวตจฺจฺตร
นาฏศิลป์	ภณฑารักษ์	วิทยานิพนธ์	มนุษย์โลก	เศวตฉัตร
जन्मवर्षा	सम्बन्धमैत्री	चित्रकर्म	कीर्तिगुण	दण्डविद्या
ชนมวฺรษา	สมฺพนฺธไมตรี	จิตรกรฺม	กีรฺติคุณ	ทณฺฑวิทฺยา
ชนมพรรษา	สัมพันธไมตรี	จิตรกรรม	เกียรติคุณ	ทัณฑวิทยา

ตัวอย่างอักษรเทวนาครี ภาษาสันสกฤตที่เป็นประโยคและโคลง

๑. जना देशीयायां ग्रन्थशालायां पुस्तकानि पठन्ति ।

๑. คนทั้งหลายพากันอ่านหนังสือในหอสมุดแห่งชาติ

๒. देशीया ग्रन्थशाला साम्सेन्थ्यायां वासुक्रीनौकाम्नये तिष्ठति ।

๒. หอสมุดแห่งชาติตั้งอยู่ที่ท่าवासูกรีใกล้ถนนสามเสน

๓. यो ग्रन्थशालायां पुस्तकं रक्षति स पर्णारक्षक इति उच्यते ।

๓. ผู้ที่ดูแลรักษาหนังสือในห้องสมุดเรียกว่าบรรณารักษ์

๔. साधवः शिष्या आचार्यं सेवन्ते विद्यां च शिक्षन्ते ।

๔. พวกนักเรียนที่รับใช้อาจารย์และศึกษาวิชาความรู้

๕. वयं सर्वदा दुर्जनं निन्दामः सुजनं शंसामः ।

๕. พวกเราตำหนิคนชั่วสรรเสริญคนดีตลอดกาล

๖. बालका बालिकाश्च पाठशालायां क्रीडां क्रीडन्ति शास्त्राणि च पठन्ति ।

๖. พวกเด็กชายและเด็กหญิงพากันเล่นกรีฑาและศึกษาศาสตร์ทั้งหลายในโรงเรียน

๗. लोका रात्रौ चन्द्रं दिव्यादित्यं पश्यन्ति ।

๗. ชาวโลกมองเห็นพระจันทร์ตอนกลางคืน เห็นพระอาทิตย์ตอนกลางวัน

๘. बुद्धस्य धर्मस्य भिक्षुणाञ्च गुणानि स्मरामः ।

๘. พวกเราระลึกถึงคุณความดีทั้งหลายของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์

๙. नभसो भूषणं चन्द्रो नारीणां भूषणं पतिः ।

पृथिव्या भूषणं राजा विद्या सर्वस्य भूषणम् ॥

๙. พระจันทร์เป็นเครื่องประดับของท้องฟ้า สามีเป็นเครื่องประดับของเหล่านารี พระราชาเป็นเครื่องประดับของแผ่นดิน ความรู้เป็นเครื่องประดับของทุกคน

๑๐. स्वगृहे पूज्यते मूर्खः स्वग्रामे पूज्यते प्रभुः ।
स्वदेशे पूज्यते राजा विद्वान् सर्वत्र पूज्यते ॥

๑๐. คนโง่ถูกบูชาในบ้านของตน คนมีอำนาจถูกบูชาในหมู่บ้านของตน
พระราชราชาถูกบูชาในประเทศของตน ผู้มีความรู้ถูกบูชาในที่ทั้งปวง

๑๑. अत्यल्पमपि साधूनां शिलालेखेव तिष्ठति ।
जललेखेव नीचानां यत्कृतं तद्विनश्यति ॥

๑๑. สิ่งที่สาธุชนได้กระทำลงไปถึงเล็กน้อยมาก ก็ดำรงอยู่ได้ตลอดไป เหมือนรอยจารึกบนแผ่น
ศิลาและสิ่งที่คนต่ำช้าได้กระทำลงไป ย่อมสูญสลายไป เหมือนรอยขีดเขียนบนผิวน้ำจั้นนั้น

๑๒. नमस्कारः सर्वेभ्यो रत्नत्रयगुणेभ्यो देवेभ्यः संस्कृताचार्येभ्यः पूर्वजनेभ्य
उपकारेभ्यश्च ।

๑๒. ขอนอบน้อมแด่คุณพระศรีรัตนตรัย เทพยดา สันสกฤตอาจารย์ บรรพชนและผู้มีอุปการคุณ
ทุกท่าน

सर्वेभ्यः पुराणभाषाशिक्षकेभ्यः सिद्धिरस्तु ।

ขอความสำเร็จจงมีแต่ผู้ศึกษาภาษาโบราณทุกท่าน เทอญ.

อักษรสิงหล

นายชูศักดิ์ ทัพย์เกษร

อักษรสิงหล

จารึกฐานพระพุทธรูปสัมฤทธิ์วัดเกตศรี (ปางมารวิชัย)

เลขทะเบียนจารึก พย. ๓๒ อักษรสิงหล ภาษาบาลี (ภาษามคธ)

ปัจจุบันอยู่ที่วัดเกตศรี บ้านร่อง ตำบลดงเจน กิ่งอำเภอภูพานยาว จังหวัดพะเยา

อักษรสิงหล*

อักษรสิงหล แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. สระ มี ๑๘ ตัว ดังนี้

අ	ආ	ඇ	ඈ	ඉ	ඊ	උ	ඌ	ඍ	ඎ
อะ	อา	แอะ	แอ	อิ	อี	อุ	อู	เอะ	เอ

ඹ	ඪ	ඹ	ඹ	ඹ	ඹ	ඹ	ඹ
โอะ	โอ	ฤ	ฤ	ฦ	ฦ	โ	เอา

๒. พยัญชนะ มี ๓๖ ตัว ดังนี้

ක	ඛ	ග	ඝ	ඞ
ก	ข	ค	ฌ	ง
ච	ඡ	ඣ	ඤ	ඦ
จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
ව	ඳ	ඵ	ඹ	ඹ
ว	ฎ	ฑ	ฒ	ณ
ත	ඵ	ද	ධ	න
ต	ถ	ด	ธ	น
ප	ඵ	ඹ	ඹ	ඹ
ป	ฝ	พ	ภ	ม

* นายบุญเหลือ บุราณสาร นักภาษาโบราณชำนาญการพิเศษ ตรวจสอบชำระและปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๓

๘	๘	๙	๑	๑	๒	๓	๔
ย	ร	ล	ว	ศ	ษ	ส	ห
๕	๖๐	๖๑					
พ	อ°	อะ					

รูปสระจม

๑. ๖๑ = อะ ไม่มีเครื่องหมาย แต่ออกเสียง อะ เช่น ๖๓ อ่านว่า นะ
๒. ๖๐ (อา) มีรูป ๖ อยู่หลังพยัญชนะ เช่น ๖๖๐ อ่านว่า กา
๓. ๖๑ (แอะ) มีรูป ๗ อยู่หลังพยัญชนะ เช่น ๖๑๗ อ่านว่า แกะ
๔. ๖๒ (แอ) มีรูป ๘ อยู่หลังพยัญชนะ เช่น ๖๒๘ อ่านว่า แก
๕. ๖๓ (อิ) มีรูป ๙ อยู่บนพยัญชนะ เช่น ๖๓๙ อ่านว่า กี
๖. ๖๔ (อี) มีรูป ๑๐ อยู่บนพยัญชนะ เช่น ๖๔๑๐ อ่านว่า กี้
๗. ๖๕ (อุ) มีรูป ๑๑, ๑๒ อยู่ใต้พยัญชนะ เช่น ๖๕ = ๑๑, ๑๒ อ่านว่า กู
๘. ๖๖ (อู) มีรูป ๑๓, ๑๔ อยู่ใต้พยัญชนะ เช่น ๖๖ = ๑๓, ๑๔ อ่านว่า กู
๙. ๖๗ (เอะ) มีรูป ๑๕ อยู่หน้าพยัญชนะ เช่น ๑๕๖๗ อ่านว่า เกะ
๑๐. ๖๘ (เอ) มีรูป ๑๖, ๑๗ - ๑๘ อยู่หน้าและบนพยัญชนะ เช่น ๑๖๖๘ อ่านว่า เก
๑๗๖๘ อ่านว่า เว
๑๑. ๖๙ (โอะ) มีรูป ๑๙ - ๒๐ อยู่หน้าและหลังพยัญชนะ เช่น ๑๙๖๙ อ่านว่า โกะ

๑๒. **๖** (ไอ) มีรูป **๖-๖** อยู่หน้าและหลังพยัญชนะ เช่น **๖ ฆาวิ** อ่านว่า โโก
๑๓. **๖๖** (เอา) มีรูป **๖-๖** อยู่หน้าและหลังพยัญชนะ เช่น **๖ ฆา๖** อ่านว่า เกา
๑๔. **๖๖** (ไอ) มีรูป **๖๖** อยู่หน้าพยัญชนะ เช่น **๖๖ ฆา** อ่านว่า โโก
๑๕. **๖๖** (ถ) มีรูป **๖** อยู่หลังพยัญชนะ เช่น **๖ ฆา๖** อ่านว่า กถ
๑๖. **๖๖๖** (ถา) มีรูป **๖๖** อยู่หลังพยัญชนะ เช่น **๖ ฆา๖๖** อ่านว่า กถา
๑๗. **๖๖** (ภ) มีรูป **๖** อยู่หลังพยัญชนะ เช่น **๖ ฆา๖** อ่านว่า กภ
๑๘. **๖๖๖** (ภา) มีรูป **๖** อยู่หลังพยัญชนะ เช่น **๖ ฆา๖๖** อ่านว่า กภา

สัญลักษณ์พิเศษในการผสมกับพยัญชนะ

๑. เครื่องหมาย ๒ กับ ๓ ใช้ได้ ๒ อย่าง คือ
- ๑.๑ เพื่อมิให้สระที่อยู่นั้นมีเสียง เช่น ๒ ๓ ทั้งสองตัวนี้ออกเสียงว่า นะ หรือ วะ ไม่ได้
- ๑.๒ เพื่อที่สระสระนั้น เช่น ๒๓ = เน; ๓๒ = เว
๒. เครื่องหมาย ๔ ใช้เฉพาะกับพยัญชนะซึ่งมีส่วนสุดท้ายไปอยู่ข้างบนแทนสระ ๕ (-)
- เช่น ๕ = เม, ๖ = เพ, ๗ = เว, ๘ = เท
๓. พยัญชนะดังในข้อ ๒ ถ้ามีสระอิ จะได้รูป ๙ = มิ, ๑๐ = พิ, ๑๑ = วิ, ๑๒ = ทิ
๔. เครื่องหมาย ๑๓ (จ) ๑๔ (ฉ) ใช้กับพยัญชนะที่มีที่สุดหันลงมาข้างล่าง (นอกจาก ๑๕ (น)
- ๑๖ (ณ) และ ๑๗ (ห) เช่น ๑๘ = ตุ, ๑๙ = กุ, ๒๐ ๒๑ = ตู, ๒๒ ๒๓ = กู
๕. เครื่องหมาย ๒๔ (จ), ๒๕ (ฉ) ใช้กับพยัญชนะนอกจากข้อ ๔ เช่น ๒๖ = ญ, ๒๗ = ฎ

๒๖ = ญ, ๒๗ = ฎ
ยกเว้นพยัญชนะเหล่านี้

๑. $\begin{matrix} \sigma \\ \text{จ} \end{matrix} + \begin{matrix} \tau \\ \text{จ} \end{matrix} = \begin{matrix} \sigma\tau \\ \text{จ} \end{matrix} = \text{จ}$
๒. $\begin{matrix} \sigma \\ \text{จ} \end{matrix} + \begin{matrix} \tau \\ \text{ฉ} \end{matrix} = \begin{matrix} \sigma\tau \\ \text{ฉ} \end{matrix} = \text{ฉ}$
๓. $\begin{matrix} \sigma \\ \text{จ} \end{matrix} + \begin{matrix} \tau \\ \text{แ-ะ} \end{matrix} = \begin{matrix} \sigma\tau \\ \text{แ-ะ} \end{matrix} = \text{แระ}$
๔. $\begin{matrix} \sigma \\ \text{จ} \end{matrix} + \begin{matrix} \tau \\ \text{แ-} \end{matrix} = \begin{matrix} \sigma\tau \\ \text{แ-} \end{matrix} = \text{แระ}$

๖. สระ ๒๘ (จ) และ ๒๙ (ฉ) ที่เข้ากับ ๓๐ (พ) จะมีรูปพิเศษ ดังนี้

$$\begin{matrix} \text{๓๐} \\ \text{พ} \end{matrix} + \begin{matrix} \text{๒๘} \\ \text{จ} \end{matrix} = \begin{matrix} \text{๓๑} \\ \text{พ} \end{matrix} = \text{พุ}$$

$$\begin{matrix} \text{๓๐} \\ \text{พ} \end{matrix} + \begin{matrix} \text{๒๙} \\ \text{ฉ} \end{matrix} = \begin{matrix} \text{๓๒} \\ \text{พ} \end{matrix} = \text{พู}$$

๗. พยัญชนะต่อไปนี้บางครั้งจะมีรูปครึ่งตัวใช้ คือ

๑. ๓๓ ใช้ ๓๔ แทน
ย
๒. ๓๕ (เรผะ) ใช้ ๓๖ แทน
ร
๓. ๓๗ ใช้ ๓๘ แทน
ร

๔. **ဘ** **ဇာ** ใช้ **၇** แทน
 ဏ **ဏ**

เช่น **ဘာဝဃ** = กาวุชยะ
 ဘာဇာ = มารุคยะ
ဗြာဟ္မ = ปริมาณ
 ဘဋ = กนฺတ

บางครั้งจะเห็นเครื่องหมาย **၇** แทนตัวอักษร **ဘ = ဘ**, **ဇ = ဇ**

ဝိဃ มาจาก **ဝိဃာ** (ทวิปยะ)
ဗြ มาจาก **ဗြာ** (ยုပ္ပဓ)

ဇာ มาจาก **ဇာ** (คงคา)

๕. **မ** (မพะ) มาจากครึ่งหนึ่งของ **မ** คือ **မ** กับ **ဖ** คือ **မ**

เช่น **မာမ** มาจาก **မာမ** (อมพะ)

พยัญชนะสังโยค

การผสมอักษรหรือที่เรียกว่าพยัญชนะสังโยค ในภาษาสิงหลก็คล้ายกับภาษาสันสกฤตถ้าไม่ศึกษา
การผสมอักษรแล้ว จะอ่านไม่ออก ดังนั้น ขอยกมากล่าวเท่าที่จำเป็น ดังนี้

๑. ส่วนหนึ่งของอักษรผสมกับอักษรตัวอื่น คือ

๑.๑ **ဘ** + **ဇ** = **ဇာ** ตั้งในคำว่า **ဘဇာ** อ่านว่า แซณุชะ
 ဏ + **ဇာ** = **ဇာ**

๑.๒ **ဘ** + **ဇ** = **ဇာ** ตั้งในคำว่า **ဇာ** อ่านว่า ลินุชะ
 ဏ + **ဇာ** = **ဇာ**

๑.๓ **မ** + **ဖ** = **မ** ตั้งในคำว่า **မ** อ่านว่า อมพะ
 မ + **ဖ** = **မ**

๑.๔ **မ** + **ဖ** = **မ** ตั้งในคำว่า **မ** อ่านว่า ปณุชะ
 မ + **ဖ** = **မ**

๑.๕ **မ** + **ဖ** = **မ** ตั้งในคำว่า **မ** อ่านว่า กุณุชะ
 မ + **ဖ** = **မ**

๑.๖ **မ** + **ဖ** = **မ** ตั้งในคำว่า **မ** อ่านว่า ทุณุชะ
 မ + **ဖ** = **မ**

๑.๗ **မ** + **ဖ** = **မ** ตั้งในคำว่า **မ** อ่านว่า อปณุชะ
 မ + **ဖ** = **မ**

- ๑.๘ $\text{ต} + \text{อ} = \text{ตอ}$ ดังในคำว่า **ตอ** อ่านว่า พุทฺธะ
 ท + ธ = มฺธะ
- ๑.๙ $\text{ต} + \text{อ} = \text{ตอ}$ ดังในคำว่า **ตอ** อ่านว่า ทฺวชะ
 ท + ฆ = ทฺฆะ

๒. อักษรตัวหนึ่งผสมกับอักษรตัวอื่น คือ

- ๒.๑ $\text{ก} + \text{ข} = \text{กข}$ เช่นในคำว่า **กข** อ่านว่า ปกฺษะ
 ก + ษ = กฺษะ
- ๒.๒ $\text{ก} + \text{อ} = \text{กอ}$ เช่นในคำว่า **กอ** อ่านว่า ปกฺวะ
 ก + ฆ = กฺฆะ
- ๒.๓ $\text{ค} + \text{อ} = \text{คอ}$ เช่นในคำว่า **คอ** อ่านว่า วิทฺธชะ
 ค + ธ = คฺธชะ
- ๒.๔ $\text{น} + \text{อ} = \text{นอ}$ เช่นในคำว่า **นอ** อ่านว่า ครนฺธชะ
 น + ธ = นฺธชะ
- ๒.๕ $\text{น} + \text{ด} = \text{นด}$ เช่นในคำว่า **นด** อ่านว่า นนฺทชะ
 น + ท = นฺทชะ
- ๒.๖ $\text{น} + \text{อ} = \text{นอ}$ เช่นในคำว่า **นอ** อ่านว่า อนฺนฺรชะ
 น + ฆ = นฺฆชะ
- ๒.๗ $\text{น} + \text{อ} = \text{นอ}$ เช่นในคำว่า **นอ** อ่านว่า อนฺธชะ
 น + ธ = นฺธชะ

๓. อักษร ๓ ตัว ผสมกัน คือ

- ๓.๑ $\text{ก} + \text{ข} + \text{ณ} = \text{กขณ}$ เช่นในคำว่า **กขณ** อ่านว่า ทิกฺษณชะ
 ก + ษ + ณ = กฺษณชะ
- ๓.๒ $\text{ก} + \text{ข} + \text{อ} = \text{กขอ}$ เช่นในคำว่า **กขอ** อ่านว่า สุกฺษมชะ
 ก + ษ + ม = กฺษมชะ
- ๓.๓ $\text{ด} + \text{ก} + \text{ต} = \text{ดกต}$ เช่นในคำว่า **ดกต** อ่านว่า ปงฺกตติ
 ง + ก + ต = งฺกตติ
- ๓.๔ $\text{น} + \text{ต} + \text{ร} = \text{นตร}$ เช่นในคำว่า **นตร** อ่านว่า ยนฺตร
 น + ต + ร = นฺตร
- ๓.๕ $\text{น} + \text{ด} + \text{ร} = \text{นดร}$ เช่นในคำว่า **นดร** อ่านว่า จนฺทรยา
 น + ท + ร = นฺทร

๔. ในภาษาสิงหลสมัยใหม่ โดยปกติจะทำพยัญชนะสังโยค แต่จะใช้เครื่องหมาย ʼ หรือ ʻ แทน เช่น

- นิยมใช้ **යන්ත්‍රය** ไม่ใช่ **යන්ත්‍රය** (ยন্ত্রยะ)
- นิยมใช้ **ආවේශය** ไม่ใช่ **ආවේශය** (อารมยะ)
- นิยมใช้ **ප්‍රජනිත** ไม่ใช่ **ප්‍රජනිත** (ปนฺตียะ)

แต่ในกรณีเชื่อมพยัญชนะตัวแรกกับตัวที่ ๒ จะไม่ใช่เครื่องหมายดังกล่าวเลย จะใช้วิธีเชื่อมอักษร
อย่างเดียว โดยปกติจะเป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต

සවේප ไม่ใช่ **සවේප** (สวลปะ)

සවනාව ไม่ใช่ **සවනාව** (สวหาวะ)

มาจากภาษาสันสกฤตว่า **स्वल्प** และ **स्वभाव** ตามลำดับ

ตัวอย่างการผันอักษรบางตัว

ඔ ඔ ඔ ඔ ට් ට් ට් ට් ට් ට් ට් ට්
 ฏ ฎา ฏะ ฏา ฏ ฏ ฏ ฏ ฏ ฏ ฏ ฏ

ට් ට් ට් ට් ට් ට්
 ฏ ฎา ฏ ฏา ฏ ฏา

ස ස ස ස ස ස ස ස ස ස ස
 ส สา สะ ส ติ ส ติ ส ติ ส ติ ส ติ ส ติ

සෝ සෝ සෝ ස ස ස ස ස
 ส ติ ส ติ ส ติ ส ติ ส ติ ส ติ

แบบฝึกหัด

๑. จงอ่านอักษรและภาษาสิงหลต่อไปนี้

- ๑.๑ **අවුච්ච ආලි ගෙනෙයි** (มารดานำข้าวเปลือกมา)
- ๑.๒ **ගසෙහි වල් තිබේ** (มีดอกไม้บนต้นไม้)
- ๑.๓ **ලල්ලා නාවා වළවයි** (สุนัขไล่กระต่าย)
- ๑.๔ **සුඤ්චි නිනන්තාව ජාන් දෙයි** (สุนัขให้ขนมปังแก่คนขอทาน)
- ๑.๕ **සුරන් ජිනාන කාසුට්ටේ** (สุวรรณทำงานแตก)
- ๑.๖ **මුදුදු වහි තිබේ** (แหวนอยู่ที่นั่น)
- ๑.๗ **උවයිනි, නිශ්ශබ්ද වෙළෙඳ** (เด็กทั้งหลาย : เงียบ)
- ๑.๘ **පියා නම දරුවන්ට දාවාද දෙයි** (บิดาให้โอวาทแก่เด็กๆ ของตน)
- ๑.๙ **වළකුළුවලින් වර්තාව ලැබේ** (ฝนมาจากเมฆ)
- ๑.๑๐ **දැන් නුඹ යායුතුය** (พวกท่านควรไปเดี๋ยวนี้)

๒. จงถ่ายถอดอักษรภาษาบาลีต่อไปนี้เป็นอักษรสิงหล

- ๒.๑ วายเมธว ปุริโส
- ๒.๒ สพุพปาสุส กรณ กุสสสุสุมปทา
- ๒.๓ สจิตตปริโยทปน เอต พุทธาน สาสนั
- ๒.๔ ยตุถ สาธุขนา วสนุติ ตตุถ พหู ขนา สุขิตา ภาวนติ
- ๒.๕ นตถิ สนติปรี สุขิ
- ๒.๖ มโนปุพพุงคมา ธมมา มโนเสฏฐา มโนมยา
- ๒.๗ ตโต นั ทุกุขมเนวติ ฉายาว อนุปายินิ
- ๒.๘ กาเลน ธมมสากจจา เอตมมุงคสมตตม

อักษรสิงหล

จารึกบนฐานพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ ที่วัดเกศศรี
อักษรสิงหล ภาษาบาลี (ภาษามคธ) ว่าด้วยเรื่องจตุราริยสัง
(ในประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๓ เป็นหลักที่ ๘๐)

คำจารึก

ปฐุมิ สกลกขณเมกปทํ ทุตียาทิปทสส นิตสสนโต สมนิ ทุนิมา สมทุ สนิทุ วิกเช กมโต ปฐเมน วินา

(ไต่ฎกฉันท)

ปฐุมิ สกลก	ขณเมกปทํ
ทุตียาทิปทส	ส นิตสสนโต
สมนิ ทุนิมา	สมทุ สนิทุ
วิกเช กมโต	ปฐเมน วินา

คำแปล

บทที่หนึ่งอันเป็นปฐุมิ เป็นลักษณะแห่งตน นักปราชญ์ผู้มีปัญญา เว้นบทอันเป็นปฐุมิไว้แล้ว จำแนกตัวอักษรตามลำดับ คือ ส.ม.นิ. ท.น.ม. ส.ม.ท. ส.นิ.ท. โดยแสดงซึ่งบท มีบทที่สอง เป็นอาทิ.

คำอธิบาย

อักษรทั้ง ๑๒ ตัวที่จำแนกไว้ คืออักษรย่อ “หัวใจอริยสัง” อันได้แก่

ส.ม.นิ. (สมุทัย, มรรค, นิโรธ)	สามตัวนี้	เป็นอรรถแห่งทุกขอริยสัง	ท. (ทุกข์)
ท.น.ม. (ทุกข์, นิโรธ, มรรค.)	สามตัวนี้	เป็นอรรถแห่งสมุทัยสัง	ส. (สมุทัย)
ส.ม.ท. (สมุทัย, มรรค, นิโรธ)	สามตัวนี้	เป็นอรรถแห่งนิโรธอริยสัง	นิ. (นิโรธ)
ส.นิ.ท. (สมุทัย, นิโรธ, ทุกข์)	สามตัวนี้	เป็นอรรถแห่งมรรคสัง	ม. (มรรค)

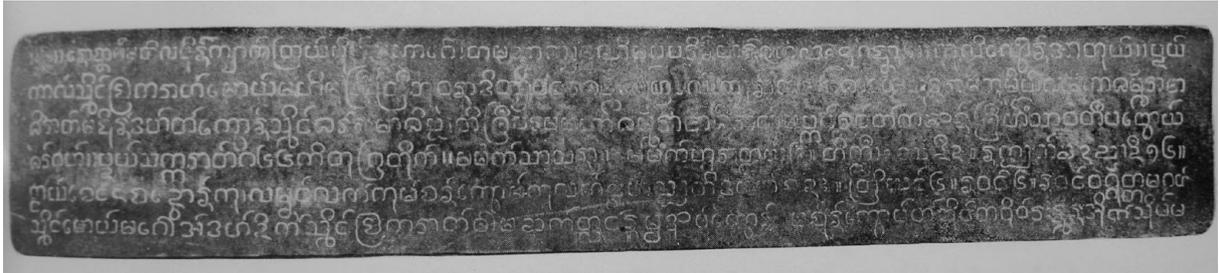
(ดูคำอธิบายเพิ่มเติมในหนังสือประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๓ หน้า ๑๔๐-๑๔๒)

(บุญเลิศ เสนานนท์ แปลและอธิบาย)

อักษรมอญ

นายจำปา เขื่องเจริญ

อักษรมอญ

จารึกลานทองแดง ด้านที่ ๑

จารึกลานทองแดง ด้านที่ ๒

จารึกสมิงสิริมะโนราชา

เลขทะเบียนจารึก กท. ๒๗ อักษรมอญโบราณ ภาษามอญ

(ในประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๓ เป็นหลักที่ ๕๓)

อักษรมอญ*

อักษรและภาษามอญ

มอญเป็นชนชาติโบราณที่มีความเป็นมายิ่งใหญ่ ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์^๑ บันทึกเรื่องราวของชนชาติมอญไว้อย่างน่าสนใจยิ่ง ณ ดินแดนอันได้นามว่าแหลมอินโดจีนนี้ ในอดีตสมัยเคยเป็นที่อยู่อาศัยของชนที่ใช้ภาษามอญมาแล้ว หลักฐานดังกล่าวมีปรากฏอยู่ในศิลาจารึกซึ่งพบจากที่ต่างๆ กัน นับแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ เป็นต้นมา อันได้แก่จารึกที่ผนังถ้ำนารายณ์^๒ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดสระบุรี จารึกขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๒ จารึกบนเสาแปดเหลี่ยม^๓ พบที่ศาลสูง จังหวัดลพบุรี จารึกขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๔ จารึกที่หลังพระพิมพ์^๔ พบที่อำเภอนาตุน จังหวัดมหาสารคาม จารึกขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๕ และจารึกลำพูน^๕ สมัยอาณาจักรหริภุญไชย จารึกขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๗ เป็นต้น

จากหลักฐานที่ปรากฏในจารึกดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่ามอญเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมของตนเอง ซึ่งรวมตลอดไปถึงการรู้จักใช้ภาษาและอักษรที่เป็นของมอญโดยเฉพาะด้วย แต่เนื่องจากความเป็นประเทศของมอญได้สูญสิ้นไปนานแล้วนับร้อยๆ ปีล่วงมาแล้ว จึงทำให้ชนชาติมอญในปัจจุบันมีสภาพเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศต่างๆ แถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้^๖ มีประเทศสหภาพพม่า^๖ และประเทศไทยเป็นต้น พร้อมกันนั้นก็ยอมรับวัฒนธรรมอารยธรรมของชนในชาติที่มอญตั้งหลักแหล่งอยู่ สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุทำให้ความเป็นมอญของชนชาติมอญลดน้อยลง โดยเฉพาะทางด้านภาษาและอักษรซึ่งในปัจจุบันนี้มีคนรู้่น้อยมาก จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยคนมอญรุ่นใหม่ พูดภาษามอญและอ่านหนังสือมอญไม่ได้แล้ว ถ้าเป็นเช่นนี้อีกอีกสัปดาห์ไปไม่นาน ภาษามอญจะปรากฏหลักฐานอยู่แต่ในหนังสือเท่านั้น ทำนองเดียวกับภาษาสันสกฤตซึ่งกลายจากภาษาที่ใช้พูดจากันมาเป็นภาษาที่มีอยู่แต่ในหนังสืออย่างเดียว

แบบเรียนภาษามอญที่เรียบเรียงขึ้นนี้ มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้สนใจสามารถนำมาใช้ศึกษาด้วยตนเอง ฉะนั้น นอกจากจะมีตัวอย่างรูปอักษรมอญแล้ว ยังแทรกคำอธิบายพร้อมทั้งคำอ่านออกเสียงประกอบไว้ด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อเป็นส่วนช่วยให้ใช้เรียนและรู้ภาษามอญได้รวดเร็วขึ้นสามารถสนองประโยชน์ได้ทันกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

* นายบุญเลิศ เสนานนท์ นักภาษาโบราณชำนาญการพิเศษ ตรวจสอบชำระและปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๓

^๑ แดเนียล จอร์จ เอ็ดเวิร์ด ฮอลล์, **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม ๑**, พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒, หน้า ๑๘๑.

^๒ กรมศิลปากร, **จารึกโบราณครั้งแรกพบที่ลพบุรีและใกล้เคียง**, กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๒๔, หน้า ๕๑-๕๔. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสเปิดห้องนิทรรศการเรื่อง จารึกพบที่จังหวัดลพบุรี และจังหวัดใกล้เคียง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจังหวัดลพบุรี ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๒๔)

^๓ ยอช เซเดย์ ศิลปจารึก **ประชุมศิลปจารึกสยาม ภาคที่ ๒ จารึกกรุงเทพมหานคร เมืองละโว้แลเมืองประเทศราชขึ้นแก่กรุงศรีวิชัย**, พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๒, หน้า ๒๑-๒๔.

^๔ ประสาร บุญประคอง จำปา เยื้องเจริญ เทิม มิเต็ม, “จารึกหลังพระพิมพ์ดินเผาณาตุน” **ศิลปากร**, ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๔, หน้า ๕๑-๕๕.

^๕ กรมศิลปากร, **วิเคราะห์ศิลปจารึกในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย**, กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๒๒, หน้า ๘-๒๔. (จัดพิมพ์ในโอกาสสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทรงเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย ๒๐ ก.พ. ๒๕๒๒).

^๖ ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นประเทศ “สหภาพเมียนมาร์”

รูปสระและรูปพยัญชนะ

ภาษามอญเป็นภาษาคำโดด อยู่ในตระกูลมอญ - เขมร ภาษามอญไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์ในการเขียนภาษามอญเรียงลำดับตัวอักษรไปตามเส้นบรรทัดจากซ้ายไปขวา ตัวอักษรมอญประกอบด้วยรูปสระและรูปพยัญชนะ รูปสระในภาษามอญมี ๒ แบบ คือ รูปสระลอย และรูปสระจม ส่วนรูปพยัญชนะมี ๒ หมู่ คือ พยัญชนะอโฆษะ และพยัญชนะโฆษะ มีรายละเอียด ดังนี้

รูปสระลอย คือรูปสระที่เป็นใหญ่ในตัวเอง ไม่ต้องผสมกับรูปพยัญชนะก็สามารถอ่านออกเสียงได้ มี ๑๒ ตัว คือ

က ^၁	က	ဏ	ဏိ	ဉ	ဉ	ဉ	ဘဲ	ဩ	ဘ်	ဘံ	ဘး
က ^၂	က	ဏ	ဏိ	ဉ	ဉ	ဉ	ဘဲ	ဩ	ဘ်	ဘံ	ဘး
က ^၃	က	ဏ	ဏိ	ဉ	ဉ	ဉ	ဘဲ	ဩ	ဘ်	ဘံ	ဘး
က ^၄	က	ဏ	ဏိ	ဉ	ဉ	ဉ	ဘဲ	ဩ	ဘ်	ဘံ	ဘး

รูปสระจม คือรูปสระที่ออกเสียงด้วยตัวเองไม่ได้ ต้องอาศัยพยัญชนะประกอบในการอ่านออกเสียง มี ๑๒ ตัว ดังนี้

-	-၁	၀	၀	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
-	-၁	၀	၀	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
-း	-၁	၀	၀	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
อะ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	อัว	เอา	อาว	อ้อม	อะห์

^၁ อักษรมอญ ตัวเขียนในคราวพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๒๕

^๒ อักษรมอญ ตัวพิมพ์

^๓ อักษรไทยปัจจุบัน

^๔ คำอ่าน

รูปพยัญชนะ มี ๓๕ ตัว ดังนี้

ก อ ฅ ฆ ฌ

ก อ ฅ ล ฌ

ก ข ค ฌ ง

กะ ษะ เกี้ยวะ ฌैयाะ ฌैयाะ

จ ฉ ฅ ญ (จ) ฎ

จ ฉ ฅ ญ ฎ

จ ฉ ฅ ฌ ญ

จะ ฌะ ฌैयाะ ฌैयाะ ฌैयाะ

ฎ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ

ฎ ฌ ฌ ฌ ฌ

ฎ ฌ ฌ ฌ ฌ

ฎะ ฌะ ฌะ ฌैयाะ ฌैयाะ

ด ฒ ๓ ๓ จ

ด ฒ ๓ ๓ ๓

ด ฒ ๓ ๓ ๓

ดะ ฒะ ๓ैयाะ ๓ैयाะ ๓ैयाะ

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

พยัญชนะมี ๒ หมู่ คือ พยัญชนะอโฆษะ ๑๗ ตัว และพยัญชนะโฆษะ ๑๘ ตัว ดังนี้

ก ฅวาว

พยัญชนะอโฆษะ

ก อ
 ฅ ๑
 ก ข

๑ ๒
 ๑ ๖
 จ ฉ

๓ ๔ ๕ ๖
 ๓ ๔ ๕ ๖
 ๓ ๔ ๕ ๖
 ๓ ๔ ๕ ๖

๗ ๘
 ๗ ๘
 ๗ ๘

๙ ๑๐
 ๙ ๑๐
 ๙ ๑๐

๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕
 ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕
 ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐

ฅวาว

พยัญชนะโฆษะ

๑ ๒ ๓
 ๑ ๒ ๓
 ๔ ๕ ๖

๗ ๘ ๙
 ๗ ๘ ๙
 ๑๐ ๑๑ ๑๒

๑๓
 ๑๔
 ๑๕

๑๖ ๑๗ ๑๘
 ๑๖ ๑๗ ๑๘
 ๑๙ ๒๐ ๒๑

๒๒ ๒๓ ๒๔
 ๒๒ ๒๓ ๒๔
 ๒๕ ๒๖ ๒๗

๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒
 ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒
 ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗

พยัญชนะ ๒ หมู่ข้างต้นนี้ ใช้ประโยชน์ในการอ่านออกเสียงเมื่อไปผสมกับสระ ทั้งนี้เป็นเพราะหลักไวยากรณ์มอญกำหนดไว้ว่า พยัญชนะโฆษะออกเสียงเบา พยัญชนะโฆษะออกเสียงหนัก เมื่อผสมกับรูปสระแล้ว จะต้องออกเสียงแตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. การใช้พยัญชนะโฆษะผสมกับสระซึ่งใช้พยัญชนะ ก เป็นตัวอย่าง ดังนี้

ก กว กิ กิ กุ กุ เก เก กั เกว ร์ คัม กะ
 ก กว กิ กิ กุ กุ เก เก กั เกว ร์ คัม กะ
 ก กว กิ กิ กุ กุ เก เก กั เกว ร์ คัม กะ
 ก กว กิ กิ กุ กุ เก เก กั เกว ร์ คัม กะ

๒. การใช้พยัญชนะโฆษะผสมกับสระซึ่งใช้พยัญชนะ ค เป็นตัวอย่าง ดังนี้

ค คว คิ คิ คุ คุ เค เค คั เคว ร์ คัม คะ
 ค คว คิ คิ คุ คุ เค เค คั เคว ร์ คัม คะ
 ค คว คิ คิ คุ คุ เค เค คั เคว ร์ คัม คะ
 ค คว คิ คิ คุ คุ เค เค คั เคว ร์ คัม คะ

การผันพยัญชนะตามเสียงสระเพื่อให้จำง่าย

ตัวเขียนและตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย
ก ก	} กะ อะมา	ปลาอยู่ในสระ หรือแฝด
ก ก		
กว ก	} กว นาทอย	ลากไปทางข้าง
ก ก		
กิ ก	} กิ ะรอยดาบมา	มีวงอยู่เหนือศีรษะ
ก ก		

ตัวเขียนและตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย
หิ ๒๓๖ (๒๓๖) หิ ๒๓๖ (๒๓๖)	กอย เรียใต้	มีจุดอยู่กลางวง
หึ ๒๓๖ (๒๓๖)		
หญ ๒๓๖ หญ ๒๓๖	เก้าะ เจียกจ้งมั่ว	ลากลงไปใต้ของพยัญชนะหนึ่งเส้น
หญ ๒๓๖		
หญ ๒๓๖ หญ ๒๓๖	เกา เจียกจ้งบา	ลากลงไปใต้ของพยัญชนะสองเส้น
หญ ๒๓๖		
เก ๒๓๖ เก ๒๓๖	เก คะเวมู	มี เอ อยู่ข้างหน้าอักษร
เก ๒๓๖		
กั ๒๓๖ กั ๒๓๖	กอย คะวอยปลอน	ปลิวไปข้างหน้าบนตัวอักษรอีก
กั ๒๓๖		
กาว ๒๓๖ กาว ๒๓๖	เกา เสวนาตอย	มี เอ ข้างหน้าและลากข้าง
กาว ๒๓๖		
ก ๒๓๖ ก ๒๓๖	กาว เสยะเสียดาบ	ปลิวอยู่บนตัวอักษรก่อนไปข้างหลัง
ก ๒๓๖		
กั ๒๓๖ กั ๒๓๖	กอม คะนอมดาบ	มีจุดอยู่บนหัวของตัวอักษร
กั ๒๓๖		

ตัวเขียนและตัวพิมพ์

ก: อระกัฏฐ์

ก: อระกัฏฐ์

คำอ่าน

ก๊ะ คะระดาบ

ความหมาย

สระ-ะ อยู่เลยหัวอักษรมาอยู่ข้างตัวอักษร
ด้านขวาตั้งปรากฏอยู่ตามรูปตัวอักษร
ทุกๆ ตัว

ก ๓๖

ก ๓๖

เกี้ยะ อะมา

ปลาอยู่ในสระ หรือแฝด

กา กวอ

กา กวอ

เกี้ย นาทอย

ลากไปทางข้าง

กิ อริกัฎฐ์

กิ อริกัฎฐ์

กั คะร้อยดาบมา

มีวงอยู่เหนือศีรษะ

กี ๓๖๓ (๓๖๓๖)

กี ๓๖๓ (๓๖๓๖)

กั เรียได้

มีจุดอยู่กลางวง

กั ๓๖๓๖

กั ๓๖๓๖

กั เจียกจ้งมั่ว

ลากลงไปในพื้นที่ของพยัญชนะหนึ่งเส้น

กั ๓๖๓๖๑

กั ๓๖๓๖๑

กั เจียกจ้งบา

ลากลงไปในพื้นที่ของพยัญชนะสองเส้น

เก ๑๐๖

เก ๑๐๖

เก็ คะเวมู

มี เอ อยู่ข้างหน้าตัวอักษร

ตัวเขียนและตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย
ᨧ ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ ᨧ ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ	} กั้ว คะวอยปลอน	ปลิวไสวไปข้างหน้าบนตัวอักษรอีก
ᨧ᩠ᩅ ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ ᨧ᩠ᩅ ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ	} กั้ว เสวนาตอย	มี เอ ข้างหน้าและลากข้าง
ᨧ ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ ᨧ ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ	} เกี้ยว เสี่ยะเสี่ยตาบ	ปลิวอยู่บนตัวอักษรก่อนไปข้างหลัง
ᨧ ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ ᨧ ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ	} กั้ม คะนอมตาบ	มีจุดอยู่บนหัวของตัวอักษร
ᨧ ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ ᨧ ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ	} เกี้ยะหึ คะระตาบ	สระ-ะอยู่เลขหัวอักษรมาอยู่ข้างตัวอักษร ด้านขวาตั้งปรากฏอยู่ตามรูปตัวอักษร ทุกๆ ตัว

อนึ่ง พยัญชนะอโฆษะและโฆษะทุกตัว เมื่อผสมกับสระต้องดำเนินตามตัวอย่างที่กล่าวไว้ข้างต้นทุกประการ ยกเว้นพยัญชนะต่อไปนี้คือ

๑. พยัญชนะอโฆษะที่ใช้นำหน้าพยัญชนะโฆษะ เมื่อผสมสระแล้วจะเปลี่ยนตัวเองจากโฆษะเป็นอโฆษะไปทันที เมื่อจะอ่านต้องออกสำเนียงแบบเดียวกับพยัญชนะอโฆษะด้วย เช่น คำ **ᨧ᩠ᩅ** เป็นพยัญชนะโฆษะ อ่านว่า โส่ว เมื่อนำพยัญชนะ **ᨧ** ซึ่งเป็นอโฆษะมานำหน้าเป็น **ᨧᨧ᩠ᩅ** ต้องอ่านแบบพยัญชนะอโฆษะ ออกเสียงว่า กะเลา จะอ่านว่า กะโส่ว ไม่ได้พยัญชนะโฆษะที่มีสภาพคล้อยตามพยัญชนะอโฆษะที่นำมาข้างหน้ามี ๘ ตัว คือ

ᨧ	ᨧ᩠ᩅ	ᨧ᩠ᩅᩁ	ᨧ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ	ᨧ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅ	ᨧ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅᩁ	ᨧ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ	ᨧ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ
ᨧ᩠ᩅ	ᨧ᩠ᩅᩁ	ᨧ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ	ᨧ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅ	ᨧ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅᩁ	ᨧ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ	ᨧ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ	ᨧ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ᩠ᩅᩁᩣ᩠ᨶ

๒. พยัญชนะโฆชะอื่นๆ นอกจากที่กล่าวแล้วข้างต้น เป็นพยัญชนะที่มีคู่หรือเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า อักษรคู่ หรือพยัญชนะคู่ นั้นได้แก่ พยัญชนะต่อไปนี้

ก	คู่กับ	ง	จ	คู่กับ	ฉ
ข	คู่กับ	ฉ	จ	คู่กับ	ฆ
ค	คู่กับ	ฆ	ข	คู่กับ	ภ
ฌ	คู่กับ	ญ	ญ	คู่กับ	ฎ

พยัญชนะโฆชะ ๘ ตัวเหล่านี้คือ ก ข ฉ จ ฆ ฌ ญ ฎ แม้เมื่อมี พยัญชนะอโฆชะนำ ก็ยังคงออกเสียงเป็นพยัญชนะโฆชะตามเดิม ตัวอย่างเช่น กจ|| อ่านออกเสียงว่า กะตุ้ เป็นต้น

๓. รูปสระลอยที่ใช้กับภาษาบาลีมี ๘ ตัว คือ

๑	๑๑	๑๑	๑๑๑	๑	๑	๑	๑
๑	๑๑	๑๑	๑๑๑	๑	๑	๑	๑

รูปสระลอยทั้ง ๘ ตัวข้างต้นนี้ เมื่อประกอบหน้าพยัญชนะโฆชะ ให้คงรักษาความเป็นโฆชะไว้ตามเดิม จะเปลี่ยนสำเนียงอ่านเป็นอโฆชะไม่ได้ เช่นคำ ๑๑๑ อ่านว่า อะเต็ยะ เป็นต้น

๔. ในการเขียนภาษาบาลี มอญมีพยัญชนะของตัวเองไม่ครบ จึงนำตัวอักษรที่มีอยู่ในภาษาบาลีมาใช้เพิ่มเติมอีก ๕ ตัว เพื่อให้มีพยัญชนะสำหรับเขียนภาษาบาลีได้ครบ ได้แก่พยัญชนะ ๑ ๑๑ ๑๑๑ ๑๑๑๑ ๑๑๑๑๑ นำสังเกตว่า พยัญชนะ ๑๑ อยู่ในหมู่โฆชะ แต่มอญไม่จัดเข้าเป็นพยัญชนะคู่กับพยัญชนะ ๑ เพราะถือว่าเป็นพยัญชนะที่ขยี้มมาจากที่อื่น แม้กระนั้นเมื่อต้องการจะให้พยัญชนะ ๑ ตัวนี้ซึ่งเป็นโฆชะ ออกเสียงเป็นอโฆชะเหมือน ๑๑ ก็สามารถทำได้โดยการใช้พยัญชนะ ๑ มาประกอบ โดยนำส่วนหลังของเส้นพยัญชนะ ๑ มาวางไว้ใต้เส้นพยัญชนะ ๑ ในลักษณะของเชิงพยัญชนะ มีรูปอย่างนี้

$$\begin{array}{rcl}
 ๑ + ๑ & = & ๑ + ๑ & = & ๑ \\
 ๑ + ๑ & = & ๑ + ๑ & = & ๑
 \end{array}$$

อนึ่ง เชิงพยัญชนะ ๑ ตัวที่กล่าวข้างต้นนี้ มีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนพยัญชนะโฆชะที่ไม่มีคู่ทุกตัวให้เป็นอโฆชะได้ ดังนี้

๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑
งห	ญห	นห	มห	ยห	รห	ลห	วห
งะ	ญะ	นะ	มะ	ยะ	ระ	ละ	วะ

อักษรควบ ๖ ตัว ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ แบ่งออกได้เป็น ๒ อย่างคือ อักษรควบไม่แท้ และอักษรควบแท้ อักษรควบไม่แท้ ได้แก่ อักษรที่ต้องออกเสียงพยัญชนะเป็น ๒ พยางค์ คือ พยัญชนะตัวบนออกเสียงเบา พยัญชนะตัวล่างออกเสียงหนัก ได้แก่พยัญชนะ ๕ และ ๖

อักษรควบแท้ ได้แก่ อักษรที่ออกเสียงกลมกลืนกันสนิทเป็นเสียงเดียวกัน ได้แก่พยัญชนะ ๗ ๘ ๙ ๐

อักษรควบที่กล่าวแล้วข้างต้นเหล่านี้ เมื่อผสมกับสระแล้วออกเสียงต่างกัน ดังนี้

ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก
ก	กา	ก	ก	ก	กา	ก	ก	ก	ก	ก	ก
ก	กา	ก	ก	ก	กา	ก	ก	ก	ก	ก	ก
ก	กา	ก	ก	ก	กา	ก	ก	ก	ก	ก	ก

ค	ค	ค	ค	ค	ค	ค	ค	ค	ค	ค	ค
ค	คา	ค	ค	ค	คา	ค	ค	ค	ค	ค	ค
ค	คา	ค	ค	ค	คา	ค	ค	ค	ค	ค	ค
ค	คา	ค	ค	ค	คา	ค	ค	ค	ค	ค	ค

พยัญชนะอื่นนอกจากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เมื่อมีสภาพเป็นเชิงพยัญชนะ จะใช้รูปตัวเดิมซ้อนได้ พยัญชนะตัวต้น ดังนี้

ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก
ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก
ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก
ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก

ยกเว้นพยัญชนะ ๖ ถ้าใช้ซ้อนตัวเองมีรูปเป็น ๒ อย่าง ใช้พยัญชนะตัวเดิมซ้อนได้อย่างหนึ่ง ๖ และ ใช้เส้นหลังของตัวแรกซ้อนเคียงต่อกันอย่างนี้ ๖ อีกอย่างหนึ่ง

พยัญชนะพิเศษ ๓ ตัวคือ **ฌ ฎ ฌ** แม้เขียนซ้อนพยัญชนะตัวอื่น ในรูปของเชิงพยัญชนะ แต่ไม่จัดเข้าเป็นอักษรควบ ดังนี้คือ พยัญชนะ **ฌ** เมื่อใช้เป็นเชิงพยัญชนะมีรูป ดังนี้

ฌ	ฌ	ฌ	ฌ	ฌ	ฌ
ฌ	ฌ	ฌ	ฌ	ฌ	ฌ
ตงะ	ปงะ	เบงเี่ยะ	ละเงี่ยะ	สงะ	อะเงี่ยะ

พยัญชนะ **ฎ** และ **ฌ** เมื่อมีสภาพเป็นเชิงพยัญชนะ มีอำนาจบังคับให้พยัญชนะตัวต้นที่อยู่ข้างบน ไม่มีเสียง ดังนี้

ฎ	ฌ
ฎ	ฌ
กตั้ง	กบัง
ตั้ง	บัง

พยัญชนะตัวสะกด

การเขียนสะกดคำศัพท์ในภาษามอญ พยัญชนะที่ถูกกำหนดให้เป็นตัวสะกด ต้องมีเครื่องหมาย **๕** กำกับไว้ ต่อจากเส้นส่วนบนริมขวาของพยัญชนะที่เป็นตัวสะกด

พยัญชนะตัวสะกด มี ๑๐ ตัว คือ **ก ฌ ฌ ฎ ๖ ๗ ๘ ๐ ๓ ๖** เมื่อใช้กับ พยัญชนะตัว **ก** มีรูปอย่างนี้ **กก ๕ก ๕ก ๕ก ๕ก ๕ก ๕ก ๕ก ๕ก ๕ก**

๑. การสะกดคำในแม่ **กก** ใช้สะกดด้วยตัว **ก** ดังนี้

๕ก	๕ก	๕ก	๕ก	๕ก
๕ก	๕ก	๕ก	๕ก	๕ก
กัก	คัก	แกก	แซก	แจก
๕ก	๕ก	๕ก	๕ก	๕ก
๕ก	๕ก	๕ก	๕ก	๕ก
จัก	ซัก	แจก	แมก	ญัก
๕ก	๕ก	๕ก	๕ก	๕ก
๕ก	๕ก	๕ก	๕ก	๕ก
ฎัก	ฎัก	ตัก	แมก	ณัก

တက်	ထက်	ဒက်	ဇက်	နက်
တက်	ထက်	ဒက်	ဇက်	နက်
တံက်	ထံက်	ဒံက်	ဇံက်	နံက်
ပက်	ဖက်	ဗက်	ဘက်	မက်
ပက်	ဖက်	ဗက်	ဘက်	မက်
ပံက်	ဖံက်	ဗံက်	ဘံက်	မံက်
ယက်	ရက်	လက်	ဝက်	သက်
ယက်	ရက်	လက်	ဝက်	သက်
ယံက်	ရံက်	လံက်	ဝံက်	သံက်
ဟက်	ဇွက်	စက်	ဘက်	မှက်
ဟက်	ဇွက်	စက်	ဘက်	မှက်
ဟံက်	ဇွံက်	စံက်	ဘံက်	မှံက်

พยัญชนะที่สะกดคำในแม่ **ကက်** เมื่อผสมสระออกเสียงตามพยัญชนะ **အ** และ **ဩ** ดังนี้

ကက်	ကုက်	ကိက်	ကုက်	ကောက်	ကျက်	ကံက်	ကိုက်
ကက်	ကုက်	ကိက်	ကုက်	ကောက်	ကျက်	ကံက်	ကိုက်
ကံက်	ကုံက်	ကိံက်	ကုံက်	ကောံက်	ကျံက်	ကံံက်	ကိုံက်
ဂက်	ဂုက်	ဂိက်	ဂုက်	ဂောက်	ဂျက်	ဂံက်	ဂိုက်
ဂက်	ဂုက်	ဂိက်	ဂုက်	ဂောက်	ဂျက်	ဂံက်	ဂိုက်
ဂံက်	ဂုံက်	ဂိံက်	ဂုံက်	ဂောံက်	ဂျံက်	ဂံံက်	ဂိုံက်

การผันตามเสียงอโฆษะในแม่ กอว์ “ กอว์ ๓ อีร์ ”

ตัวเขียนและตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย
กอว์ ฆอว กอว์ ฆอว	} กัก อะมา	ก เรียง ๒ ตัว หรือ ก แผลด
กอว์ กอวอ กอว์ กอวอ	} กากจ ณาตอย	ลากข้าง
กอว์ อออิ กอว์ อออิ	} เกจก อิต้าบ	มีวงบนหัว
กอว์ อออิ กอว์ อออิ	} เกก เจียกจ้าง	ห้อยอยู่ข้างล่าง
กอว์ อออิ กอว์ อออิ	} เกี้ยก อีเฟ	มีสระ เอ อยู่ข้างหน้า
กอว์ อออิ กอว์ อออิ	} โกก เฟนาตอย	มีทั้งสระ เอ และ สระ อา
กอว์ อออิ กอว์ อออิ	} ก้อก คะนอมต้าบ	มีจุดบนหัว
กอว์ อออิ กอว์ อออิ	} ก้าก คะร่อยดาบเจียกจ้าง	มีทั้งข้างบนหัวและมีตีนห้อยลงมา

การผันตามเสียงโฆษะในแม่ กอว์ “กอว์ ๓ อีร์ ”

ตัวเขียนและตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย																										
กนฺ ฆมา	} แก็ก อะมา	ก เรียง ๒ ตัว																										
กนฺ ฆมา			กนฺ กฆา	} ก้ากัจ นะตอย	ลากข้าง	กนฺ กฆา	กนฺ ฆฎิ	} เก็กัจ อิต้าบ	มีวงบนหัว	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} เก็กัจ เจียกัจ้าง	ห้อยอยู่ข้างล่าง	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} เกียก อีเฟ	มีสระ เอ อยู่ข้างหน้า	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้าก เฟนาตอย	มีทั้งสระ เอ และ สระ อา	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้อก คะนอมต้าบ	มีจุดบนหัว	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้าก คะริต้าบเจียกัจ้าง
กนฺ กฆา	} ก้ากัจ นะตอย	ลากข้าง																										
กนฺ กฆา			กนฺ ฆฎิ	} เก็กัจ อิต้าบ	มีวงบนหัว	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} เก็กัจ เจียกัจ้าง	ห้อยอยู่ข้างล่าง	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} เกียก อีเฟ	มีสระ เอ อยู่ข้างหน้า	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้าก เฟนาตอย	มีทั้งสระ เอ และ สระ อา	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้อก คะนอมต้าบ	มีจุดบนหัว	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้าก คะริต้าบเจียกัจ้าง	มีทั้งข้างบนหัวและมีตีนห้อยลงมา	กนฺ ฆฎิ		
กนฺ ฆฎิ	} เก็กัจ อิต้าบ	มีวงบนหัว																										
กนฺ ฆฎิ			กนฺ ฆฎิ	} เก็กัจ เจียกัจ้าง	ห้อยอยู่ข้างล่าง	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} เกียก อีเฟ	มีสระ เอ อยู่ข้างหน้า	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้าก เฟนาตอย	มีทั้งสระ เอ และ สระ อา	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้อก คะนอมต้าบ	มีจุดบนหัว	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้าก คะริต้าบเจียกัจ้าง	มีทั้งข้างบนหัวและมีตีนห้อยลงมา	กนฺ ฆฎิ						
กนฺ ฆฎิ	} เก็กัจ เจียกัจ้าง	ห้อยอยู่ข้างล่าง																										
กนฺ ฆฎิ			กนฺ ฆฎิ	} เกียก อีเฟ	มีสระ เอ อยู่ข้างหน้า	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้าก เฟนาตอย	มีทั้งสระ เอ และ สระ อา	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้อก คะนอมต้าบ	มีจุดบนหัว	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้าก คะริต้าบเจียกัจ้าง	มีทั้งข้างบนหัวและมีตีนห้อยลงมา	กนฺ ฆฎิ										
กนฺ ฆฎิ	} เกียก อีเฟ	มีสระ เอ อยู่ข้างหน้า																										
กนฺ ฆฎิ			กนฺ ฆฎิ	} ก้าก เฟนาตอย	มีทั้งสระ เอ และ สระ อา	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้อก คะนอมต้าบ	มีจุดบนหัว	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้าก คะริต้าบเจียกัจ้าง	มีทั้งข้างบนหัวและมีตีนห้อยลงมา	กนฺ ฆฎิ														
กนฺ ฆฎิ	} ก้าก เฟนาตอย	มีทั้งสระ เอ และ สระ อา																										
กนฺ ฆฎิ			กนฺ ฆฎิ	} ก้อก คะนอมต้าบ	มีจุดบนหัว	กนฺ ฆฎิ	กนฺ ฆฎิ	} ก้าก คะริต้าบเจียกัจ้าง	มีทั้งข้างบนหัวและมีตีนห้อยลงมา	กนฺ ฆฎิ																		
กนฺ ฆฎิ	} ก้อก คะนอมต้าบ	มีจุดบนหัว																										
กนฺ ฆฎิ			กนฺ ฆฎิ	} ก้าก คะริต้าบเจียกัจ้าง	มีทั้งข้างบนหัวและมีตีนห้อยลงมา	กนฺ ฆฎิ																						
กนฺ ฆฎิ	} ก้าก คะริต้าบเจียกัจ้าง	มีทั้งข้างบนหัวและมีตีนห้อยลงมา																										
กนฺ ฆฎิ																												

หมายเหตุ เครื่องหมาย ๙ ๐ ใช้เขียนบนสระแทน ฦ ซึ่งเป็นตัวสะกดได้ เช่น
 ฦ = ฦ = เรียก
 ๙ = ๐ = พระ, ข้าพระพุทธเจ้า, ขอรับ, กระผม, ครับ, พระพุทธเจ้า

ตัวอย่างศัพท์

อักษรอนุตัวเขียน	อักษรอนุตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย
๗	๗	เจ็จ	ชน
๘	๘	เจ็จ	เข็จ
๙	๙	เม็จ	หน้า
๑๐	๑๐	กวัจ	กระจำ
๑๑	๑๑	โน้จ	ไม้คนข้าว
๑๒	๑๒	โน้จกวัจ	กระจำที่มีด้าม
๑๓	๑๓	เจ็ยะโน้จ	ใหญ่
๑๔	๑๔	อะโน้จ	ตา, ปู่
๑๕	๑๕	อะเจ็จ	จีน, เจ็จ
๑๖	๑๖	ต้ำจ	น้ำ
๑๗	๑๗	เกลี้จ	หมู
๑๘	๑๘	เกลี้จ	ผ้าถุง
๑๙	๑๙	โกจ	เรียก
๒๐	๒๐	ก๊อจ	ซักมา, ซักภาชี
๒๑	๒๑	ก้ำจ	ไค้ง, งอ
๒๒	๒๒	คัจ	ติด
๒๓	๒๓	คัจเก๊าะ	ติดคอ
๒๔	๒๔	จ้ำจ	ขาด
๒๕	๒๕	เม็จ	ทวง (เงิน)
๒๖	๒๖	เก็จ	คุก
๒๗	๒๗	ตัจ	ตี
๒๘	๒๘	เต็จ	นอน (คนนอน)

๒. การสะกดคำในแม่ กอณ ใช้สะกดด้วยตัว ฅ ดังนี้

กฅ	อฅ	นฅ	บฅ	รฅ
กฅ	อฅ	นฅ	บฅ	รฅ
ก้ง	อ้ง	เก็ยง	เข็ยง	เง็ยง
จฅ	ชฅ	ฉฅ	ญฅ	ฎฅ
จฅ	ชฅ	ฉฅ	ญฅ	ฎฅ
จ้ง	ช้ง	เจ็ยง	เข็ยง	ญ็ยง
ฎฅ	ฏฅ	ฑฅ	ฒฅ	ณฅ
ฎฅ	ฏฅ	ฑฅ	ฒฅ	ณฅ
ต้ง	ท้ง	ต่าง	เท็ยง	นาง
ดฅ	ตฅ	ถฅ	ดฅ	นฅ
ดฅ	ตฅ	ถฅ	ดฅ	นฅ
ต้ง	ทาง	เต็ยง	เท็ยง	เน็ยง
บฅ	ปฅ	ผฅ	ฝฅ	ภฅ
บฅ	ปฅ	ผฅ	ฝฅ	ภฅ
ป้ง	พ้ง	เป็ยง	เฟ็ยง	เม็ยง
ลฅ	วฅ	ศฅ	ซฅ	ฌฅ
ลฅ	วฅ	ศฅ	ซฅ	ฌฅ
เล็ยง	เว็ยง	เส็ยง	เว็ยง	สั้ง
หฅ	ฬฅ	อฅ	ฮฅ	อฅ
หฅ	ฬฅ	อฅ	ฮฅ	อฅ
ห้ง	ฬ้ง	บั้ง	ฮั้ง	เป็ยง

พยัญชนะที่สะกดคำในแม่ ๓๕ เมื่อผสมสระออกเสียงตามพยัญชนะ อโฆษะ และ โฆษะ ดังนี้

ကင	ကျင	ကိင	ကျင	ကေင	ကျေင	ကံင	ကိင
ကင်	กยง	กิง	กยง	เกง	เกยง	ก้ง	กยง
ကဏ်	ကျဏ်	ကိဏ်	ကျဏ်	ကေဏ်	ကျေဏ်	ကံဏ်	ကိဏ်
กัณ	กยณ	กิณ	กยณ	เกณ	เกยณ	ก้ง	กยณ
ကင်္ဂ	ကျင်္ဂ	ကိင်္ဂ	ကျင်္ဂ	ကေင်္ဂ	ကျေင်္ဂ	ကံင်္ဂ	ကိင်္ဂ
กั๊ง	กย๊ง	กิ๊ง	กย๊ง	เก๊ง	เกย๊ง	ก้ง	กย๊ง

หมายเหตุ เครื่องหมาย ◌◌◌ ใช้เขียนบนสระแทน ◌◌ ซึ่งเป็นตัวสะกด ส่วนใหญ่ใช้ในการเขียนภาษาบาลี เช่น
 ဘဝံ อห = ข้าพเจ้า
 ဘဝ္ဗိ ตสมိ = ในขณะนั้น

ตัวอย่างคำศัพท์

อักษรมอญตัวเขียน	อักษรมอญตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย
သုင	သုင	เซ็ง	ตี๋ม
ဗွေင	ဗွေင	ปะล้อยน์	ข้าวเหนียว
ဇြေင	ဇြေင	เซ็ง	นึ่ง, ไส
ဝိတ်ဇြေငက	ဝိတ်ဇြေငက	จัตเซ็งเก	จิตใจใสสะอาด
ဇြေငဗွေင	ဇြေငဗွေင	เซ็งปะล้อยน์	นึ่งข้าวเหนียว
ဗုင	ဗုင	เป็ง	พุง, ท้อง
သုငချက်	သုငချက်	เซ็งตากจ	ตี๋มน้ำ
သုငဝိတ်	သုငဝိတ်	เซ็งบ็อก	ดูดยา
ဂေင	ဂေင	โจ้ง	เตียง
ဝိင	ဝိင	เจิญ	ข้าง
ဝါင	ဝါင	จาญ	ไก่อ
တြင	တြင	ตะรัง	ตาราง, คุก, ประตู่
မတင်	မတင်	ชะตั้ง	หน้าต่าง
ကွေင	ကွေင	กวานญ	ขนม
တြေင	တြေင	เกร็ง	คลอง
၂ေင	၂ေင	เกล็ง	เรือ

๓. การผสมคำในแม่ กวอ ใช้น้สะกดด้วยตัว อร์ ดังนี้

กอร์ กวอ	จอร์ จวอ	นอร์ นอ	บอร์ บอ	จอร์ จวอ
ชอร์ ชอ	ฆอร์ ฆอ	เอร์ เอ	ญอร์ ญอ	ฎอร์ ฎอ
ฏอร์ ฏอ	ฐอร์ ฐอ	ฑอร์ ฑอ	ฒอร์ ฒอ	ณอร์ ณอ
ดอร์ ดอ	ตอร์ ตอ	ถอร์ ถอ	ดอร์ ดอ	นอร์ นอ
บอร์ บอ	ปอร์ ปอ	พอร์ พอ	ฟอร์ ฟอ	มอร์ มอ
ยอร์ ยอ	รอร์ รอ	ลอร์ ลอ	ออร์ ออ	ฮอร์ ฮอ
ภอร์ ภอ	จอร์ จอ	เอร์ เอ	ทอร์ ทอ	ฎอร์ ฎอ

พยัญชนะที่สะกดคำในแม่ กวอ เมื่อผสมสระออกเสียงตามพยัญชนะ อเเาะ และ เเาะ ดังนี้

กอร์ กวอ ก้อต	กฮอร์ กวอ ก้าต	กืออร์ กืออ กือต	กุอร์ กวอ กุต	เกอร์ เกอ เก็ต	เกฮอร์ เกอ โกต	กิอร์ กิวอ ก้าต
กอร์ กวอ ก้าต	กฮอร์ กิวอ ก้าต	กิอร์ กิวอ ก้าต	กูอร์ กิวอ กุต	เกอร์ เกอ เก็ต	เกฮอร์ เกอ ไก้ต	กิอร์ กิวอ กือต

พยัญชนะที่สะกดคำในแม่ กวณ เมื่อผสมสระออกเสียงตามพยัญชนะ อเวิฯ และ โเวิฯ ดังนี้

กข						
กข						
กอน						

กค						
กค						
กอน						

ตัวอย่างคำศัพท์

อักษรอนุตัวเขียน	อักษรอนุตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย
กข	กข	กอน	ตอน
กค	กค	กอน	โค้ง, งอ, โกง
กค	กค	กอน	ลูก
กค	กค	กอน	คุณ, ความดี

๕. การสะกดคำใหม่ กวณ ใช้สะกดด้วยตัว ๐ ดังนี้

กข	กข	กข	กข	กข
กข	กข	กข	กข	กข
กค	กค	กค	กค	กค
กค	กค	กค	กค	กค
กค	กค	กค	กค	กค
กค	กค	กค	กค	กค
กค	กค	กค	กค	กค

ບົ ບໍ	ບົ ບໍ	ບົ ບໍ	ບົ ບໍ	ບົ ບໍ
ລົ ລໍ	ຣົ ຣໍ	ລົ ລໍ	ວົ ວໍ	ງົ ງໍ
ທົ ທໍ	ຊົ ຊໍ	ອົ ອໍ	ກົ ກໍ	ຜົ ຜໍ

ພັດທະນາທີ່ສະກັດຄຳໃນແມ່ ກວົ ເມື່ອພສມສຣະອອກສຽງຕາມພັດທະນາ ອໂໄຜະ ແລະ ໄຜະ ດັ່ງນີ້

ກົ ກວົ	ກາົ ກາວົ	ກີົ ກີວົ	ກຸົ ກຸວົ	ເກົ ເກວົ	ເກາົ ເກາວົ	ກີຸົ ກີຸວົ
ກົ ກວົ	ກາົ ກາວົ	ກີົ ກີວົ	ກຸົ ກຸວົ	ເກົ ເກວົ	ເກາົ ເກາວົ	ກີຸົ ກີຸວົ
ໄກ້ ໄກ້ວົ	ໄກ້ ໄກ້ວົ	ໄກ້ ໄກ້ວົ	ໄກ້ ໄກ້ວົ	ໄກ້ ໄກ້ວົ	ໄກ້ ໄກ້ວົ	ໄກ້ ໄກ້ວົ

ຕົວຢ່າງຄຳສັບ

ອັກສອນຕົວເຊີນ	ອັກສອນຕົວພິມ	ຄຳອ່ານ	ຄວາມໝາຍ
ບຸົ	ບຸວົ	ບຸ່	ເຂົ້າ
ຣີຸົ	ຣີຸວົ	ເກື້	ກວາດ, ປິດ
ຕົ	ຕົວົ	ຕົວ	ຕົວ
ຜົ	ຜົວົ	ຜົວ	ຜົວ, ຂັ້ນ
ວົ	ວົວົ	ວົວ	ສຸກປຣກ

๖. การสะกดคำในแม่ กอน ใช้สะกดด้วยตัว ฌ ดังนี้

กฌ	ฉฌ	นฌ	บฌ	ฐฌ
กฉ	ฉฉ	นฉ	บฉ	ฐฉ
คฌ	ขฌ	ฌ	จฌ	ชฌ
คฉ	ขฉ	ฌ	จฉ	ชฉ
ฉฌ	ฐฌ	ฎฌ	ชฌ	กฌ
ฉฉ	ฐฉ	ฎฉ	ชฉ	กฉ
ตฌ	ผฌ	ดฌ	ฉฌ	ซฌ
ตฉ	ผฉ	ดฉ	ฉฉ	ซฉ
ปฌ	ฝฌ	ตฌ	ทฌ	มฌ
ปฉ	ฝฉ	ตฉ	ทฉ	มฉ
ยฌ	รฌ	ลฌ	อฌ	วฌ
ยฉ	รฉ	ลฉ	อฉ	วฉ
หฌ	รฌ	อฌ	ทฌ	ฎฌ
หฉ	รฉ	อฉ	ทฉ	ฎฉ

พยัญชนะที่สะกดคำในแม่ กอน เมื่อผสมสระออกเสียงตามพยัญชนะ อเฌาะ และ เฌาะ ดังนี้

กฌ						
กฉ						
กอม						
กฌ						
กฉ						
กอม						

หมายเหตุ เครื่องหมาย ◌◌ , และ ◌◌ ใช้เขียนบนพยัญชนะแทน ◌ ซึ่งเป็นตัวสะกดได้ เช่น

กั◌◌	=	กั◌	กี◌	=	ด้วย
อ◌◌	=	อ◌	ติ◌	=	ฐั
ข◌◌	=	ข◌	นุ◌	=	มี
ก◌◌	=	ก◌	กะ◌	=	ตำรายา

ตัวอย่างคำศัพท์

อักษรอนุตัวเขียน	อักษรอนุตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย
ก◌◌	ก◌	ก่า	แกลบ
ข◌◌	ข◌	ชิม	เลือด
ค◌◌	ค◌	เต็ม	หนา
ช◌◌	ช◌	เซม	ไทย
ฌ◌◌	ฌ◌	อิม	ยัม
จ◌◌	จ◌	ฮาม	พูด
ฉ◌◌	ฉ◌	ไต้	ลัม
ช◌◌	ช◌	เท็ม	ครี◌
ฌ◌◌	ฌ◌	เป็◌	พิมพ์, แบบ

๗. การสะกดคำในแม่ ก◌◌ ใช้สะกดด้วยตัว ◌◌ ดังนี้

ก◌◌	ข◌◌	ค◌◌	ช◌◌	ฌ◌◌
ก◌◌	ข◌◌	ค◌◌	ช◌◌	ฌ◌◌
ค◌◌	ช◌◌	ฌ◌◌	จ◌◌	ฉ◌◌
ค◌◌	ช◌◌	ฌ◌◌	จ◌◌	ฉ◌◌
จ◌◌	ฉ◌◌	ช◌◌	ฌ◌◌	จ◌◌
จ◌◌	ฉ◌◌	ช◌◌	ฌ◌◌	จ◌◌
จ◌◌	ฉ◌◌	ช◌◌	ฌ◌◌	จ◌◌
จ◌◌	ฉ◌◌	ช◌◌	ฌ◌◌	จ◌◌

ပယ် ပယ်	ဖယ် ဖယ်	ဗယ် ဗယ်	ဘယ် ဘယ်	မယ် မယ်
ယယ် ယယ်	ရယ် ရယ်	လယ် လယ်	ဝယ် ဝယ်	သယ် သယ်
ဟယ် ဟယ်	ဈယ် ဈယ်	ဇယ် ဇယ်	ဘယ် ဘယ်	မှယ် မှယ်

พยัญชนะที่สะกดคำในแม่ กวล์ เมื่อผสมสระออกเสียงตามพยัญชนะ อไฆษะ และ โฆษะ ๖ รูป
ดังนี้

ကယ်	ကျယ်	ကျယ်	ကျယ်	ကျယ်	ကိုယ်
กยล์	กายล์	กยล์	เกยล์	โกยล์	เกยล์
กอย	กาย	กุย	เกีย	โกย	เกย
ဂယ်	ဂယ်	ဂယ်	ဂယ်	ဂယ်	ဂိုယ်
กยล์	กยล์	กยล์	เกยล์	โกยล์	เกยล์
กัย	ก้าย	กั๊ย	เกี้ย	ไก๊ย	เกี้ย

หมายเหตุ เครื่องหมาย ◌ဲ ใช้เขียนบนพยัญชนะหรือสระแทน uly ซึ่งเป็นตัวสะกดได้ เช่น
 uly ยั่ว = ป่วย
 ulyl เปี้ย = อี

ตัวอย่างคำศัพท์

อักษรมอญตัวเขียน	อักษรมอญตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย
ယဲ	ယဲ	คาย	ชุก
ယဲ	ယဲ	จาย	ต้อย, แตก
ယဲ	ယဲ	น่าย	ทิด (บัณฑิต), คุณ
ယဲ	ယဲ	ตุย	แล้ว
ယဲ	ယဲ	ทุย	ยุ่ง

พยัญชนะที่สะกดคำในแม่ กอ์ เมื่อผสมสระออกเสียงตามพยัญชนะ อโฆษะ และ โฆษะ ๔ รูป ดังนี้

ก ^๑	ค ^๑	ก ^๑ จ ^๑	ก ^๑ โ
กอ์	กอ์	กอ์	กอ์
ก	เก	โก	เกอว์
ก ^๑	ค ^๑	ก ^๑ จ ^๑	ก ^๑ โ
กอ์	กอ์	กอ์	กอ์
ไกว์	แกว์	ไกว์	เกอว์

หมายเหตุ ๑. เครื่องหมาย “ ๑ ” ใช้เขียนประกอบสระ ๑ แทน ๑ ซึ่งเป็นตัวสะกดได้ เช่น

กอ์ = ก^๑ เกอหัว = ให้

๒. รูปสระ ๑-๑ นี้ บางครั้งอ่านออกเสียง แอ ได้ เช่น

ก^๑จ^๑ = แกย = สวย
 ๑-๑-๑ = ปือดแจ = กุญแจ

ตัวอย่างคำศัพท์

อักษรณญตัวเขียน	อักษรณญตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย
ค ^๑	คอ์	เก	ชั่ง (เช่น ชั่งของ)
ค ^๑ จ ^๑	คจ ^๑	กะโต	หู
ล ^๑ ก ^๑ โ	ลกอ์	เล็ยะแฮอว์	บำรุง
๑	๑	ปอ	บิน
๑กอ์	๑กอ์	ตะไก้	ลำธาร, ชั่ง
ล ^๑ กอ์	ลกอ์	เล็ยะไก้	ลำธาร, ชั่ง
ก ^๑ จ ^๑ จ ^๑	กจ ^๑ จ ^๑	กบไก้กั	สมควร
๑จ ^๑ จ ^๑	๑จ ^๑ จ ^๑	ทะไก	ตะกั่ว
ก ^๑ โ	กอ์	เกอว์	ลูก

๙. การสะกดคำใหม่ กวฺ ใช้สะกดด้วยตัว ฺวฺ ดังนี้

กฺวฺ กวฺ	ขฺวฺ ขวฺ	ฅวฺ ฅวฺ	ฉวฺ ฉวฺ	จฺวฺ จวฺ
ฉวฺ ฉวฺ	ฉวฺ ฉวฺ	ฅวฺ ฅวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ
จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ
จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ
จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ
จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ
จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ	จฺวฺ จวฺ

พยัญชนะที่สะกดคำในแม่ กวฺ เมื่อผสมสระออกเสียงตามพยัญชนะ อเวิะ และ เวิะ ๖ รูป ดังนี้

กฺวฺ	กฺวิ	กฺวฺ	กฺเว	กฺวฺ	กฺวิ
กวฺ	กวิ	กวฺ	กเว	กวฺ	กวิ
เก๊าะหฺ	เก๊าะหฺ	เก๊าะหฺ	เก๊าะหฺ	เก๊าะหฺ	เก๊าะหฺ (เก๊าะหฺ)
กฺวฺ	กฺวิ	กฺวฺ	กฺเว	กฺวฺ	กฺวิ
กวฺ	กวิ	กวฺ	กเว	กวฺ	กวิ
ไก๊าะหฺ	ไก๊าะหฺ	ไก๊าะหฺ	ไก๊าะหฺ	ไก๊าะหฺ	ไก๊าะหฺ

หมายเหตุ เครื่องหมาย $\frac{c}{j}$ ใช้เขียนประกอบบนและล่างพยัญชนะแทน ฺวฺ ซึ่งเป็นตัวสะกดได้ เช่น กวฺ = กฺ $\frac{c}{j}$ ไก๊าะหฺ = ไก๊าะหฺ ในบางครั้งเปลี่ยน ฺวฺ เป็น ฺวฺ แต่ส่วนใหญ่จะพบในตัวพิมพ์ เช่น ๐๐๐ $\frac{c}{j}$ ทะเป๊าะ = เจ็ด

พยัญชนะที่สะกดคำในแม่ กวฑ์ เมื่อผสมสระออกเสียงตามพยัญชนะ อเวิะ และ เวิะ ๔ รูป ดังนี้

กั	เก	โก	กือ
กั	เก	โก	กือ
เกาะ	เกะ	โกะ	เกือะ
กั	เก	โก	กือ
กั	เก	โก	กือ
ไก่อะ	เกือ	โกือ	เกือะ

หมายเหตุ ๑. เครื่องหมาย “ ◌ ” ใช้เขียนประกอบบนพยัญชนะแทน ฑ์ ซึ่งเป็นตัวสะกดได้ เช่น

กั = กั เกาะ = คอ

กอ = กอ ไก่อะ = หยุต

๒. เครื่องหมาย ◌ นี้ ใช้เขียนประกอบบนและล่างพยัญชนะแทน ◌ และ ◌ ซึ่งเป็นตัวสะกดได้ เช่น

กอ = กอ ู๊ = นี้

กือ = กือ เกือะ = ได้

ตัวอย่างคำศัพท์

อักษรอนุตัวเขียน	อักษรอนุตัวพิมพ์	คำอ่าน	ความหมาย
อู๋ (อือ)	อู๋ (อือ)	เจ๊าะ	เก็บ, วาง
อู๋ (อือ)	อู๋ (อือ)	เยื่อ	จ๊ะ, ดูกร, เน้ะ
อู๋	อู๋	เฮอะ	ไม่หนาว, ไม่เย็น
อู๋ (อือ)	อู๋ (อือ)	เตื่อ	น้อง
อู๋	อู๋	อู๋	ท่านทั้งหลาย

กฎไวยากรณ์ของภาษามอญมีข้อยกเว้นหลายประการ ความยากง่ายของภาษามอญอยู่ที่ข้อยกเว้นดังกล่าวนี้ด้วยเช่นกัน ฉะนั้น ในบทต่อไปนี้จะได้อธิบายเฉพาะข้อยกเว้นปลีกย่อยซึ่งนอกเหนือไปจากที่ได้กล่าวไว้แล้ว ในบทต้นๆ ทั้งนี้ เพื่อเสริมให้ผู้สนใจศึกษาภาษามอญ สามารถเรียนรู้ได้ในระยะเวลาอันสั้น

การเขียนภาษามอญบางครั้งเขียนรูปคำศัพท์อย่างหนึ่ง แต่ออกเสียงเป็นอย่างหนึ่งได้ บางครั้งเขียนรูปคำศัพท์อย่างเดียวกันแต่ออกเสียงได้เป็น ๒ อย่าง และมีความหมายต่างกันด้วยรายละเอียดต่างๆ ดังกล่าวมิดังต่อไปนี้

๑. คำศัพท์บางคำในการออกเสียงหรือในการพูด นิยมออกเสียงพยัญชนะแทนกันได้ ดังนี้

๑.๑ พยัญชนะ **၇** และพยัญชนะ **၈** นิยมออกเสียง ฟ

เช่น **၇၆၇၁၆** แล่งไฟ = คร่ำครวญ

๑.๒ คำ **၈၆** นิยมออกเสียงเป็น ถิ่น = ผืน

๑.๓ คำ **၈၇၆** นิยมออกเสียงเป็น ก๊ากโก้ว = พระพุทธเจ้า

๒. รูปสระ **၇-၇** เมื่อผสมกับพยัญชนะแล้วนิยมเปลี่ยนไปใช้รูปสระ **၇-၆** แทน และออกเสียงเหมือนกัน เช่น

၇၇၇ = **၇၆** ไต้ง = เต็น

၇၇၇ = **၇၆** ไจ้ง = เตียง

๓. พยัญชนะหนึ่งตัวกล้ำสระแล้วอ่านได้ ๒ คำ เช่น **၇၇၇** มาจากคำว่า **၇၇၇၇၇** โคมแก้ว = พร้อมกัน

๔. เครื่องหมายพิเศษ ส่วนใหญ่จะปรากฏในศิลาจารึก เช่น ในจารึกลำพูน (ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๗) เป็นตัวพยัญชนะที่มีเครื่องหมายบังคับการเป็นตัวสะกดประกอบอยู่ด้วย มี ๒ ตัว คือ

၆ มาจากคำว่า **၇၇** เยียง = อัน, อันว่า

၆ มาจากคำว่า **၇၇** ฮอน = อัน

เครื่องหมายพิเศษ ๒ ตัวนี้ นิยมใช้ในภาษาบาลี

๕. นิคหิต ที่ประกอบอยู่บนพยัญชนะ บางครั้งจะเข้าช้อนกับตัวสะกด **၇** ลดรูป เช่น

၇ แกะ = คอ (**၇** ตัวนี้แผลงมาจาก **၇၇**)

၇ กอม = กรรม

๖. การใช้รูปพยัญชนะ **၈** ในภาษามอญนิยมใช้ ๒ แบบปะปนกันคือ **၈** และ **၇** แต่ในภาษาพม่า (เมียนมา) ใช้เพียงรูปเดียวคือ **၇**

๗. คำบางคำเขียนได้หลายแบบแต่อ่านออกเสียงได้อย่างเดียว เช่น

၇၇ = **၇** = **၇** ฐะ = นี้

၇၇ = **၇** = **၇** เหอะ = ไม่

๘. พยัญชนะกล้ำ **၇** หรือ **၇** นิยมออกเสียงเป็น **၇** ชะ

พยัญชนะกล้ำ **၇** นิยมออกเสียงเป็น **၇** เชียะ

တံဘွယ်

လၢမၢၤ	အိၣ်မၢၤ	အံၤ	လၢမၤ
၁	မံၤ	မံၤ	၁
၂	မံၤ	မံၤ	၂
၃	မံၤ	မံၤ	၃
၄	မံၤ	မံၤ	၄
၅	မံၤ	မံၤ	၅
၆	မံၤ	မံၤ	၆
၇	မံၤ	မံၤ	၇
၈	မံၤ	မံၤ	၈
၉	မံၤ	မံၤ	၉
၁၀	မံၤ (မံၤ, မံၤ)	မံၤ	၁၀
၁၁	မံၤ	မံၤ	၁၁
၁၂	မံၤ	မံၤ	၁၂
၁၃	မံၤ	မံၤ	၁၃
၁၄	မံၤ	မံၤ	၁၄
၁၅	မံၤ	မံၤ	၁၅
၂၀	မံၤ	မံၤ	၂၀
၃၀	မံၤ	မံၤ	၃၀
၁၀၀	မံၤ	မံၤ	၁၀၀
၁,၀၀၀	မံၤ	မံၤ	၁,၀၀၀
၁၀,၀၀၀	မံၤ	မံၤ	၁၀,၀၀၀
၁၀၀,၀၀၀	မံၤ	မံၤ	၁၀၀,၀၀၀

ความแตกต่างของรูปอักษร มอญ-พม่า

รูปอักษรมอญกับรูปอักษรพม่า มีลักษณะเหมือนกันมาก ถ้าดูเพียงผ่านตาจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ง่าย และในปัจจุบันนี้อักษรมอญบางตัวยืมของพม่าไปใช้ก็มี ฉะนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถสังเกตเพื่อแยกมอญกับพม่าออกจากกัน จึงจำเป็นต้องรู้จักรูปอักษรพม่าเป็นเบื้องต้นก่อน ซึ่งจะเริ่มต้นตั้งแต่รูปสระ พยัญชนะ ดังนี้

สระลอย ๘ ตัว	အ	အာ	အိ	အီ	ဥ	ဦ	ဇ	ဇီ		
สระจม	-	-၁	ိ	ိ	ိ	ိ	ဇ-	ဇ-၁	ိ	-း
พยัญชนะ	က	ခ	ဂ	ဃ	င					
	စ	ဆ	ဇ	ဈ	ည					
	ဋ	ဌ	ဍ	ဎ	ဏ					
	တ	ထ	ဒ	ဓ	န					
	ပ	ဖ	ဗ	ဘ	မ					
	ယ	ရ	လ	ဝ	ဆ	ဟ	ဇ	အ		

เปรียบเทียบความแตกต่างของรูปอักษรมอญกับพม่า

ไทย	มอญ	พม่า	มอญ	พม่า
อ	ဘ	အ	-	-
อา	ဘာ	အာ	-၁	-၁
อิ	အိ	အိ	ိ	ိ
อี	အီ	အီ	ိ	ိ
อุ	ဥ	ဥ	ိ	ိ
อู	ဦ	ဦ	ိ	ိ
เอ	ဇ	ဇ	ဇ-	ဇ-
เอา	ဇီ	ဇီ	ဇ-၁	ဇ-၁
			ိ	ိ
			-း	-း

ไทย	มอญ	พม่า	ไทย	มอญ	พม่า
ก	က	က	ค	ခ	ခ
ข	ခ	ခ	น	န	န
ค	ဂ	ဂ	ป	ပ	ပ
ฆ	ဃ	ဃ	ฝ	ဖ	ဖ
ง	င	င	พ	ပ	ပ
จ	စ	စ	ภ	ဘ	ဘ
ฉ	ဆ	ဆ	ม	မ	မ
ช	ဇ	ဇ	ย	ယ	ယ
ฌ	ဇ	ဇ	ร	ရ	ရ
ญ	ည	ည	ล	လ	လ
ฎ	ဋ	ဋ	ว	ဝ	ဝ
ฏ	ဋ	ဋ	ส	သ	သ
ท	တ	တ	ห	တ	တ
ฒ	ဗ	ဗ	พ	ဖ	ဖ
ณ	ဏ	ဏ	ปะ	ပ	-
ด	တ	တ	อ	ဘ	အ
ถ	ထ	ထ	เปี้ยะ	ပွဲ	-
ท	ဒ	ဒ	อ	ဘ	အ
			เปี้ยะ	ပွဲ	-

ตัวอย่างการใช้รูปอักษรมอญเขียนภาษาบาลี

နဝေ	တသ္မ	ဘဂဝေတော	ဘရဟေတော	သဗ္ဗသမ္ဗုဒ္ဓသ္မ
นโม	ตสฺสະ	ภควโต	อรโต	สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
เนี่ยะไม่ว	ตိอສສະ	เกี่ยะเกี่ยะเวี่ยะတာ	อเรี่ยะหะတာ	สีอมฺมา สีอมฺปຸຕັສສະ

၉၀၆၅၅၅၀	၉၀	သမယံ	ဘဂဝတော	သ္မာဝတ္ထိယံ
เอวมฺเมสฺสຕံ	เอกံ	สมยံ	ภควา	สวาทฺถิยံ
เอวီอมฺเมสฺสຕီဝံ	เอกီဝံ	สะเมี่ยะยံ	เกี่ยะเกี่ยะเวี่ยะ	สวาทฺถิยံ

ဝိဟရဝိ	၆၀၀၀၆၅	ဘနုထဝိဏ္ဍိကသ္မ	ဘာရာမ
วิหฺรติ	เซตฺวเน	อนาถปิณฺฑိကสฺส	อาราเม
วิหะเรี่ยติ	เจ้ตะเวี่ยะเน	อะเนี่ยะถะบิณฺฑิကဝສສະ	อาเรี่ยเม

ဘဝ	၆၀	ဘဉ္ဇတ္တရာ	၆၀၀တော	ဘဘိက္ခုနာယ
อถ	โ	อญฺจตฺตฺရာ	เทวตา	อภิกฺกนฺตฺยา
อะถะ	ขาว	อญฺจตฺตฺရာ	เต้เวี่ยะตา	อะภิกกันฺตาเยี่ยะ

စတ္တိယာ	ဘဘိက္ခုနာ	၆၀၀၆၀၀
รตฺติยา	อภิกฺกนฺตฺวณฺณา	เกวลกပ္ပံ
ระตะติเยี่ยะ	อะภิกกันฺตฺวณฺณอง	เกเวี่ยะเสี่ยะกอบปโป

၆၀၀၀၆	ဘဘာသေတွာ	၆၀၆	ဘဂဝါ
เซตฺวานံ	โภาเสตฺวา	เยน	ภควา
เจ้ตะเวี่ยะนံ	เอเกี่ยะเสตฺตฺวา	เยเนี่ยะ	เกี่ยะเกี่ยะเวี่ยะ

၆၀၆၀၀၆၀	ဥပသက္ခိတွာ	ဘဂဝံ
เตนุပ္ສงฺกามิ	อุပ္ສงฺกမิตฺวา	ภควนฺတံ
เตนุห်ปะສံဂามิ	อุปะສံဂမิตฺตฺရာ	เกี่ยะเกี่ยะวณฺตอง

ဘဘိဝါ၆၀တွာ	၉၀၀၆	ဘတ္တဘိ
อภิวาเทตฺวา	เอกมฺนฺတံ	อตฺถาสိ
อะภิเวี่ยะเต้ตฺตฺวา	เอกะมนฺຕီဝံ	อီอตฺถาสိ

๔๓๐๕	๕๑๐๖	๖๖	๗๗๐๘	๘๘๐๙
เอกมนต์	ลิตา โข	สา	เทวดา	ภควนต์
เอกะมนต์ตอง	ลิตา เข	สา	เตเวียะดา	เกียะเกียะ่วนตอง

๑๑๐๐๒	๓๓๓๓๓๓ ๔
คาถาย	อชฎภาสี ๕
เกียถาเยียะ	อือชเฒียะเกียสี ๕

ตัวอย่างการใช้รูปอักษรพม่าเขียนภาษาบาลี

ဘိက္ခု	ပါဝိဝေါက်	ပါဠိတော်
ภิกขุ	ปาตีโมก	ปาฬิโต

ဓတိဝဝနံ	ဝဝံဂီ	မဟာဗုဒ္ဓဓတာ
อติวจนัน	เอว่ววาทิ	มหาสมโณ

ข้อควรจำ ในการเขียนภาษาบาลี มอญ นิยมใช้คำปาฬิไว้ข้างหน้า แต่พม่านิยมเขียนไว้ข้างหลัง เช่น คำว่า ปาลีปาฏิโมกข์ มอญจะใช้ว่า ปาฬิปาฏิโมกข แต่พม่าจะใช้ว่า ปาฏิโมกข ปาฬิโต เป็นต้น

ဘိက္ခု ပါဠိတော်

ဘိက္ခု ပါဝိဝေါက် ပါဠိတော်

แบบฝึกหัดที่ ๑
บทสนทนาภาษามอญปัจจุบัน

การทักทายกัน

๑.๑ ทักทายกันว่าไปไหน

๑. คุณไปไหนมาครับ

နွတံဘၢလ်တြုဂျောကျိ

နွတံဘၢလ်တြုဂျောကျိ

๒. ฉันไปตลาดมาค่ะ

အဲဘၢပျာတြုကျိ

အဲဘၢပျာတြုကျိ

ท่านเล่าจะไปไหน

နွတံဂျော့ခိက်ဘၢလ်

နွတံဂျော့ခိက်ဘၢလ်

๓. ไปเดินเล่นครับ

ဘၢကျိဝေင်ကျိ

ဘၢကျိဝေင်ကျိ

ฝึกหัดออกเสียงคำต่อไปนี้

နွတံ = ท่าน, คุณ (สรรพนามบุรุษที่ ๒)

တြု = มา

ဘၢ = ไป

ဂျော = เล่า (ใช้เหมือนคำไทย)

ဘၢလ် = ไปไหน

ကျိ = ความหมายของคำคือ

พระพุทธเจ้า ในที่นี้ใช้เป็นคำลงท้าย

แสดงความสุภาพ ครับ, ขอรับ, ค่ะ

အဲ = ฉัน, ผม (สรรพนามบุรุษที่ ๑)

ခိက် = จะ

ပျာ = ตลาด

ကျိ = เดิน

ဝေင် = เล่น

คำศัพท์เพิ่มเติม

ไปทำงาน	=	ဘာကြွယ်ကြွယ်	ไปดูหนัง	=	ဘာဝဲရဲ
ไปเที่ยว	=	ဘာကြွ	ไปหาเพื่อน (หญิง)	=	ဘာဝဲပြီ
ไปโรงเรียน	=	ဘာဘာ	เพื่อน (ชาย)	=	ဘာဝဲ၅၅
ไปธุระ	=	ဘာကျွက်			

๑.๒ ซักถามทุกข์สุข

๑. ท่านสบายดีอยู่หรือ	နွဲ့တံဝံဝံဝံဝံဝံ
๒. ดิฉันสบายดีค่ะ ขอขอบคุณ ท่านนะคะ	ဘဲဒိုက်ဝံဝံဝံဝံဝံ နွဲ့တံ ငရဲကျက်
๓. ครับ ผมสบายดี ขอขอบคุณมาก	ကျက် ဘဲဝံဝံဝံဝံဝံဝံ

ฝึกหัดออกเสียงคำต่อไปนี้

ဝံ	=	อยู่	ဂ	=	ละ, ละ
ဝံ	=	ความหมายของคำ = สนุก, อร่อย	ဘဲ	=	หรือ, ไหม (คำถาม)
ဝံဝံ	=	อยู่สบาย, สุขสบาย	ဘဲဒိုက်	=	ข้าพเจ้า, กระผม, ดิฉัน (เป็นคำสุภาพว่า ဘဲ)
ဒိုက်	=	ดี	ဝံ	=	มาก
တင်ဂျ်	=	ขอบคุณ, ขอบใจ			

คำศัพท์เพิ่มเติม

ยั้งงั้นๆ	=	ဟဂ် ဟဂ် ဂ
ไม่ค่อยสบายเลย	=	ဟံဝံဝံဝံ
เหมือนเดิม	=	ဝံဝံ

๑.๓ การทักทายกันระหว่างเพื่อนฝูง-คนสนิทสนมกัน

๑. เฮ้ย! แกเป็นอย่างไรบ้างวันนี้	တံလဲ ဒိုက်ဝံ
๒. ไม่เป็นอย่างไรหรอก	ဟံ ဒိုက်ဝံ

๓. แกจะไปไหนละวันนี้	လစဉ်က ဘာလုပ်နေတုန်း
๔. ไปเดินเล่น ไปด้วยกันไหม	ဘာကွန်ဝင် ဘာမဲ့စွဲ ဟဲ
๕. ขอโทษ ไม่ไปหรอก	ဘတ်ဒုတ် ဟွံဘာရဏး

ฝึกหัดออกเสียงคำต่อไปนี้

ငဝံ	=	เฮ้ย! (คำอุทาน)	ဘဝ်	=	อะไร, อย่างไร	
ဒ်	=	เป็น	တဲ	=	วัน, พระอาทิตย์	
လ	=	แก (สรรพนาม)	ဏံ	=	นี้	
ကီ	=	ด้วย				
ငဝံ	လဒ်	ဘဝ်	ကီ	တဲ	ဏံ	
ဟွံ	=	ไม่ (แสดงปฏิเสธ)	မဲ့	=	ความหมาย = มิได้, หรอก	
ဟွံ	ဒ်	ဘဝ်	မဲ့			
မဲ့	=	หนึ่ง	စွဲ	=	ความหมายของคำ = เก็บ	
မဲ့စွဲ	=	ด้วยกัน				
ဘာကွန်ဝင်	ဘာမဲ့	စွဲ	ဟဲ			
ဘတ်	ဒုတ်	=	ขอโทษ	ကွိုင်	=	มาก
				ဏး	=	นะ
ဘတ်	ဒုတ်	ဟွံ	ဘာရ	ဏး		

คำศัพท์เพิ่มเติม

เฮ็ง	=	အိုင်
ไปไม่ได้	=	ဘာဟွံမဲ့

แบบฝึกหัดที่ ๒

วัน		เดือน	
อาสิทร์	= อาทิตย์	บุทร์	= มกราคม
อรั	= จันทร์	อ่า	= กุมภาพันธ์
อาฎา	= อังคาร	อรัอูร์	= มีนาคม
อูฏา	= พุธ	อ	= เมษายน
อูฏอ	= พฤหัสบดี	อฏา	= พฤษภาคม
อูร์	= ศุกร์	ออ	= มิถุนายน
อูอ	= เสาร์	อฏอ	= กรกฎาคม
		อูร์	= สิงหาคม
		ออ	= กันยายน
		อฏอ	= ตุลาคม
		ออ	= พฤศจิกายน
		อูอ	= ธันวาคม

ဖတ်အံၤလဲၤပေၤကွၢ်

ဘၢဂြၢ်ဆဲး

ဆဲးဘၢဘၢ ဘၢဂြၢ်ဆဲး မံၤပွဲၤကွၢ်တံၤပု
 ဆၢၤ နူၤဂယး ဝါနၢၤဒီကွၢ် ဆဲးဘၢပွၢ်ဆိက်
 ဆၢၤ ဝဲၤ နၢၤဒီကွၢ် ဆဲးဆဲး ဝဲၤ ဘၢဆဲးဂံၢ်
 ဝဲၤတုၤတုၤ နွံၤ ဝဲၤတုၤ ပၤ ဝဲၤတုၤ နွံၤ တြၢ် ဝါတြၢ်
 နွံၤ ခုၤ ဝဲၤ ဝဲၤ ဝဲၤ နွံၤ ခုၤ ခုၤ လက်ဝါးခုၤ
 နွံၤ ကွးဘၢဝါဝဲၤ နွံၤ ဘွၢ် လက်ဝဲၤတုၤ
 ဘၢဂံၢ် နွံၤကွဲၤ ဆၢၤဆၢၤ လက်ဝဲးဘၢဂံၢ် နွံၤ
 ကွဲၤ ကွဲၤ ဝဲၤ ကျာ်ဝဲၤ ဝဲၤ ဝဲၤဝဲၤ ဝဲၤ

မာၤတုၤတုၤ

ဘၢ	=	ဝဲၤ, ဝဲၤတုၤ	မံၤ	=	ဝဲၤ
ကွၢ်	=	မံၤတုၤ	ဒး	=	တံၤ
တံၤပု	=	ဝဲၤတုၤတုၤတုၤ	ဝဲၤ	=	ဝဲၤ
(မဝဲၤတုၤတုၤတုၤတုၤ)					
ဆၢၤ	=	ဝဲၤ	ဝဲၤ	=	ဝဲၤ
ဂယး	=	ဝဲၤ	နွံၤ	=	မံၤ
နၢၤဒီ	=	ဝဲၤ	ဝဲၤ	=	ဝဲၤ
ကွၢ်	=	ဝဲၤ, တုၤ	ခုၤ	=	ဝဲၤ
ပွၢ်ဆိက်	=	ဝဲၤ, တုၤ	ဝဲၤ	=	ဝဲၤ, တုၤ

ลິកั	=	หนังสือ	กั	=	ของ, เจ้าของ
ลึกั	=	ตึก	กั	=	นั้น
ลึคั	=	หน้าต่าง	กั	=	นานา, ต่างๆ
ลึคั	=	ประตู	กั	=	สวน
ลึคั	=	โต๊ะ	กั	=	ชนิด, อย่าง
ลึคั	=	เก้าอี้	กั	=	หัวผักกาด
ลึคั	=	โต๊ะเขียนหนังสือ	กั	=	ลม
ลึคั	=	นักเรียน, ลูกศิษย์วัด	กั	=	เย็น
ลึคั	=	ข้าง	กั	=	ดี
ลึคั	=	ข้างหน้า	กั	=	สุขสบาย
ลึคั	=	ข้างหลัง	กั	=	ใน
ลึคั	=	หน้าตา, หน้า	กั	=	จาก, ตั้งแต่, เมื่อ

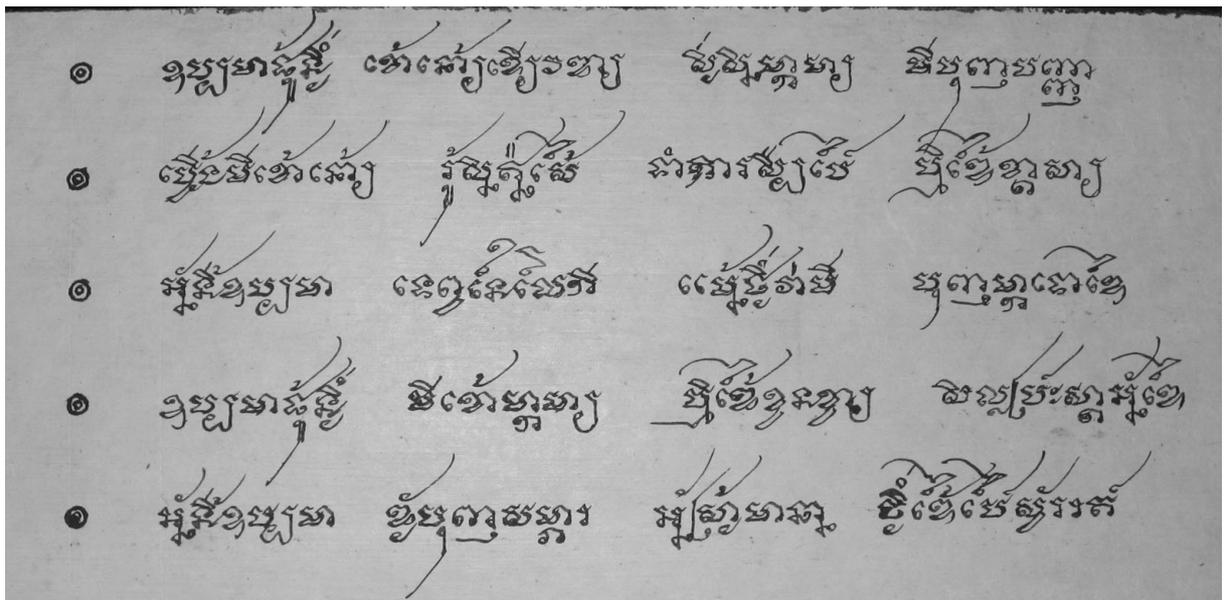
อักษรขอม

นายสวาท เหล่าอู๊ด และนายสมภพ มีสบาย

อักษรขอม

อักษรขอม ภาษาบาลี
หนังสือสมุดไทย (คัมภีร์พระมาลัย)

อักษรขอม ภาษาไทย

อักษรขอม*

อักษรขอม เป็นรูปอักษรของไทยแบบหนึ่ง มีใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เขียนได้ทั้งกับภาษาบาลีและภาษาไทย ปรากฏหลักฐานรูปอักษรขอมของไทยครั้งแรกในจารึกวัดป่ามะม่วง พ.ศ. ๑๙๐๔^๑ (เลขที่ สท.๔) ใช้อักษรขอมกับภาษาบาลี และจารึกวัดป่าแดง พ.ศ. ๑๙๔๙^๒ (เลขที่ สท.๖) ใช้อักษรขอมกับภาษาไทย การใช้อักษรขอมบันทึกเรื่องราวต่างๆ ยังคงปรากฏสืบมาจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะของรูปอักษรขอมที่ปรากฏในเอกสารโบราณประเภทต่างๆ พบหลักฐานในปัจจุบันมี ๓ ลักษณะ คือ

๑. **อักษรขอมบรรจง** หรือที่นิยมเรียกกันทั่วไปว่า **อักษรขอม** เป็นลักษณะรูปอักษรที่เขียนเพื่อรักษาแบบฉบับ

๒. **อักษรขอมหวัด** เป็นลักษณะรูปอักษรที่เขียนให้เร็ว อักษรชนิดนี้ถ้าเขียนแทรกอยู่ในระหว่างบรรทัดบนใบลาน (คัมภีร์ใบลาน) นิยมเรียกว่า **ตัวเกเขียน**

๓. **อักษรขอมย่อ** เป็นลักษณะรูปอักษรที่เขียนให้งดงาม เป็นลวดลายเพื่ออวดฝีมือ

อักษรขอมเขียนภาษาบาลี ประกอบด้วย อักขระ ๔๑ ตัว โดยที่อักขระนี้ มีความหมายว่าไม่รู้จักสันไม่เป็นของแข็ง อักขระ แบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ

๑. สระ

๒. พยัญชนะ

๑. สระ เป็นที่อาศัยของพยัญชนะเพื่อให้พยัญชนะออกเสียงได้ มีความหมายว่า มีเสียงอยู่ในตัวเอง ทุกตัวอย่างอิสระ ไม่ต้องพึ่งสิ่งอื่น มีอักขระ ๘ ตัว แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

๑.๑ สระลอย มี ๘ ตัว เป็นสระที่มีเสียงพยัญชนะผสมอยู่ด้วยใช้นำหน้าคำ ได้แก่

អ	អា	ឥ	ឦ	ឧ	ឪ	ឦ	ឺ
อะ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	โอ

* นายวินัย เกาเสน นักภาษาโบราณชำนาญการ และนายวัฒนา พิงชื่น นักภาษาโบราณปฏิบัติการ ตรวจสอบชำระและปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๓

^๑ กรมศิลปากร, **จารึกในประเทศไทย เล่ม ๕ อักษรขอม อักษรธรรม และอักษรไทย พุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๔**, กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๒๗, หน้า ๑๓-๒๖.

^๒ กรมศิลปากร, **จารึกสมัยสุโขทัย**, กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๒๗, หน้า ๒๔๒-๒๔๙.

๑.๒ สระจมี ๘ ตัว ใช้ประกอบพยัญชนะต่างๆ ไป ได้แก่

- (ก) สระที่ไม่มีรูปปรากฏ คือ ะ ซึ่งประกอบอยู่กับอักษรทุกตัวแล้วให้อ่านออกเสียง ะ
- (ข) สระที่มีรูปปรากฏ มี ๗ ตัว ดังนี้

า	ำ	อ	ัว	ู	ุ	เ	โ
---	---	---	----	---	---	---	---

นอกจากสระ ๘ ตัวนี้แล้ว ยังมีสระผสมอีก ๒ ตัว ได้แก่

 อี ออกเสียง อิง	 อุ ออกเสียง อุง
--	--

๒. **พยัญชนะ** พยัญชนะมี ๒ แบบ คือ พยัญชนะตัวเต็มและพยัญชนะตัวเชิง พยัญชนะเหล่านี้ต้องอาศัยสระจึงจะออกเสียงได้ มีความหมายว่า ทำเนื่อความให้ปรากฏ มีอักษร ๓๓ ตัว แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ พยัญชนะวรรค ๒๕ ตัว และพยัญชนะอวรรค ๘ ตัว ดังนี้

๒.๑ พยัญชนะวรรค มี ๒๕ ตัว โดยที่ทุกตัวเมื่อใช้เป็นตัวสะกดแล้วออกเสียงผสมกับพยัญชนะอื่นไม่ได้ จะเป็นตัวสะกดได้อย่างเดียว เรียกว่า “มุกพยัญชนะ” แปลว่า พยัญชนะใบ้ ออกเสียงผสมกับพยัญชนะอื่นไม่ได้อีกแล้ว ได้แก่

พยัญชนะตัวเต็ม					พยัญชนะตัวเชิง				
ก	ข	ค	ฃ	ง	ก	ข	ค	ฃ	ง
จ	ฉ	ช	ฌ	ญ	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
ฎ	ฏ	ฑ	ฒ	ณ	ฎ	ฏ	ฑ	ฒ	ณ
ต	ถ	ท	ธ	น	ต	ถ	ท	ธ	น
ป	ฝ	พ	ภ	ม	ป	ฝ	พ	ภ	ม

๒.๒ พยัญชนะอวารรค หรือ เศษวรรค มี ๘ ตัว ดังนี้

พยัญชนะตัวเต็ม	ฅ	ร	ล	ว	ส	ห	ฬ	◌
พยัญชนะตัวเชิง	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	◌
	ย	ร	ล	ว	ส	ห	ฬ	◌

สำหรับพยัญชนะอวารรค ๗ ตัว **ฅ ร ล ว ส ห ฬ** มีเสียงกึ่งสระ เพราะพยัญชนะบางตัวเมื่อรวมกับพยัญชนะอื่นแล้วจะออกเสียงกล้ำ ไม่ว่าจะอยู่หน้าหรือหลังพยัญชนะวรรคหรืออวารรคด้วยกันก็ตาม และเมื่อเป็นตัวสะกดจะออกเสียงเพียงเล็กน้อยเพื่อให้รู้ว่าเป็นตัวสะกด จึงเรียกว่า “อัทธะสระ”

ส่วน ◌ เรียกว่า “อนุสาร” แปลว่า ไปตามสระ ที่มีความหมายนี้ ก็เพราะว่า “อนุสาร” ต้องเป็นไปตามหลังรัสสระ ๓ ตัว ได้แก่ อะ อิ อุ เช่น อหฺ เสตุํ อกาสิ เป็นต้น “อนุสาร” โดยทั่วไปจะนิยมเรียกว่า “นิกหิต”

จ-ร-หฺ	อหฺ	=	ฉัน
เสตุํ	เสตุํ	=	สะพาน, หนทาง
จ-ร-กาสิ	อกาสิ	=	ได้กระทำแล้ว

ตัวอย่างประกอบการอ่านโดยย่อ

ก	กา	กิ	กี	กุ	กู	เก	โก	กฺ	กั
กะ	กา	กิ	กี	กุ	กู	เก	โก	กฺ	กั
จ	จา	จิ	จี	จุ	จู	เจ	โจ	จฺ	จั
จะ	จา	จิ	จี	จุ	จู	เจ	โจ	จฺ	จั

พยัญชนะสังโยค

พยัญชนะสังโยค (หรือ พยัญชนะสังยูกต์) คือ การนำอักษรที่เป็นพยัญชนะตั้งแต่ ๒ ตัวขึ้นไป ประกอบเข้าด้วยกัน โดยไม่มีสระคั่นตรงกลาง ในไวยากรณ์ภาษาบาลีจะใช้ “นิยม” (.) ใต้พยัญชนะที่เป็นตัวสะกด เพื่อให้รู้ว่าเป็นพยัญชนะสังโยค อาทิ

สจฺจฺญา	สงฺจฺ	=	สงฺจฺ, หมู่
ปตฺตฺโต	ปตฺโต	=	(น.) บาทฺร, (ก.) ถึงแล้ว

หลักการประกอบพยัญชนะสังโยคในไวยากรณ์ภาษาบาลี

๑. พยัญชนะวรรค

๑.๑ พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าตัวเองและพยัญชนะที่ ๒ ในวรรคของตนได้

(ก) พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าตัวเอง อาทิ

ภ	ซ้อน	ภ	เช่น	ภจฺจฺโก	ภจฺโก	=	ชื่อพระอินทร์ (ท้าวสักกะ)
ช	ซ้อน	ช	เช่น	ชจฺจฺอิ	อจฺจฺ	=	เปลวไฟ
ฉ	ซ้อน	ฉ	เช่น	ฉจฺจฺอิ	อจฺจฺ	=	คดี
ต	ซ้อน	ต	เช่น	ตจฺจฺตา	อตฺตา	=	ตน
ช	ซ้อน	ช	เช่น	ชจฺจฺไป	สฺบฺไป	=	งู

(ข) พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๒ อาทิ

ภ	ซ้อน	จ	เช่น	ภจฺจฺอิ	อกฺขิ	=	นัยน์ตา
ช	ซ้อน	จ	เช่น	ชจฺจฺอิ	อจฺจฺ	=	หมี
ฉ	ซ้อน	ช	เช่น	ฉจฺจฺอิ	เสฏฺฐิ	=	เศรษฐี
ต	ซ้อน	จ	เช่น	ตจฺจฺอิ	อตฺโต	=	เนื้อความ
ช	ซ้อน	จ	เช่น	ชจฺจฺอิ	ปฺปฺผา	=	ดอกไม้

๑.๒ พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าตัวเองและพยัญชนะที่ ๔ ในวรรคของตนได้

(ก) พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าตัวเอง อาทิ

ค	ซ้อน	ค	เช่น	จ-จ-จ	อคโค	=	เลิศ
ช	ซ้อน	ช	เช่น	จ-จ-ช	อชช	=	ในวันนี้
จ	ซ้อน	จ	เช่น	ก-ก-จ	กุกุไท	=	ฝา
ฉ	ซ้อน	ฉ	เช่น	ก-ก-ฉ	กุกุไท	=	เจริญ
ช	ซ้อน	ช	เช่น	ค-ค-ช	ทพพิ	=	ทพพิ

(ข) พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๔ อาทิ

ค	ซ้อน	ช	เช่น	จ-จ-ช	อคไซ	=	วัตถุอันนุชา, มีค่า
ช	ซ้อน	ฉ	เช่น	จ-จ-ฉ	อชฉาไสโย	=	อธยาศัย
จ	ซ้อน	ฉ	เช่น	จ-จ-ฉ	วุกุฉิ	=	ความเจริญ
ฉ	ซ้อน	ช	เช่น	ค-ค-ช	สทโส	=	คนมีศรัทธา
ช	ซ้อน	ค	เช่น	ค-ค-ช	คพโก	=	ครรรภ์

๑.๓ พยัญชนะที่ ๕ (พยัญชนะที่สูดวรรค) ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทุกตัว และซ้อนหน้าตัวเองได้ ยกเว้น วรรค ก คือ งะ ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

(ก) พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทุกตัว อาทิ

ย	ซ้อน	ก	เช่น	ส-ส-ก	สุงโก	=	สวย
ย	ซ้อน	ข	เช่น	ส-ส-ข	สุงโข	=	สังข์
ย	ซ้อน	ค	เช่น	จ-จ-ค	องคค์	=	องค์
ย	ซ้อน	ช	เช่น	ส-ส-ช	สุงช	=	สงฆ์
ก	ซ้อน	ค	เช่น	บ-บ-ค	ปญจ	=	ห้า
ก	ซ้อน	ฉ	เช่น	ส-ส-ฉ	สญฉนุ	=	ตาตาษแล้ว
ก	ซ้อน	ช	เช่น	ก-ก-ช	กุกุชโร	=	ข้าง

ก	ช้อน	ก	เช่น	กฏ	วณณา	=	ผู้หญิงหมั้น
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณโก	=	หนามไม้ไผ่
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณ	=	คอ
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณ	=	ระฆัง
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณ	=	ชิง
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณ	=	พิน
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณ	=	ทาง
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณ	=	พระเจ้าจันทร์
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณ	=	บอด
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณ	=	แพ
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณ	=	สัมผัส
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณ	=	มะม่วง
ณ	ช้อน	ณ	เช่น	กณ	กณ	=	เส้า

(ข) พยัญชนะที่ ๕ ของทุกวรรคช้อนหน้าตัวเองได้ ยกเว้น **ณ** ช้อนหน้าตัวเองไม่ได้ อาทิ

ณ	ช้อนหน้าตัวเอง	เช่น	ณ	ปณญา	=	ปัญญา
ณ	ช้อนหน้าตัวเอง	เช่น	ณ	กณ	=	หู
ณ	ช้อนหน้าตัวเอง	เช่น	ณ	สน	=	จมแล้ว
ณ	ช้อนหน้าตัวเอง	เช่น	ณ	ณ	=	พระธรรม

๑.๔ พยัญชนะอวรรค

(ก) **ณ น ส** ช้อนหน้าตัวเองได้ อาทิ

ณ	เสโย	=	ประเสริฐ
ณ	สลุ	=	ลูกศร
ณ	อส	=	ม้า

(ข) **ย ล ๓** ถ้าอยู่หลังพยัญชนะตัวอื่น ต้องออกเสียงผสมกับพยัญชนะตัวหน้า อาทิ

รากย์ รากย์ = คำพูด

ภทโร ภทโร = เจริญ

อนเวติ อนเวติ = ไปตาม

(ค) **ล** เมื่อใช้เป็นตัวสะกดมีเสียงเป็นอุสุมะ คือ มีลมออกจากไรฟันเล็กน้อย อาทิ

ตลมา ตลมา = เพราะเหตุนี้

(ง) **ภ** ถ้าอยู่หน้าพยัญชนะอื่น จะทำให้พยัญชนะที่อยู่ข้างหน้าออกเสียงมีลมมากขึ้น อาทิ

พหุม พหุม = พระพรหม

แต่ถ้าอยู่กับพยัญชนะวรรค ๔ ตัว คือ **ก ฌ ญ บ** หรือ พยัญชนะอวรรค ๔ ตัว คือ **ย ล ๓ ฆ** ตัวใดตัวหนึ่งแล้ว เสียง **ภ** ก็จะผสมกับพยัญชนะตัวนั้น อาทิ

ปญโท ปญโท = คำถาม

อุณห อุณห = ร้อน

นหาน นหาน = การอาบน้ำ

อมห อมห = ของเรา

คารยหา คารยหา = อันท่านพึงติเตียน

วหเต วหเต = อันน้ำพัดไป

อวหาน อวหาน = การฆ่า

มฺหุโ มฺหุโ = หลงแล้ว

การแจกแม่อักษรขอม

๑. แม่ **ក កា** (ก กา)

ក កា កិ កី កុ កូ កេ កោ កុំ កិះ កំ
 ก กา กิ กี กุ กู เก กอ กุ้ม กิ๊ กั้ม

๒. แม่ **កន្ទ កន្ទ** กนฺณ

កន្ទ កន្ទា កន្ទិ កន្ទី កន្ទុ កន្ទូ កន្ទេ
 กนฺณ กนฺณา กนฺณิ กนฺณี กนฺณุ กนฺณู กนฺณเ

កន្ទោ កន្ទុំ កន្ទឹ កន្ទឹ
 กนฺณเณ กนฺณู กนฺณึ กนฺณั

๓. แม่ **កណ្ទ កណ្ទ** กณฺณ

កណ្ទ កណ្ទា កណ្ទិ កណ្ទី កណ្ទុ កណ្ទូ កណ្ទេ
 กณฺณ กณฺณา กณฺณิ กณฺณี กณฺณุ กณฺณู กณฺณเ

កណ្ទោ កណ្ទុំ កណ្ទឹ កណ្ទឹ
 กณฺณเณ กณฺณู กณฺณึ กณฺณั

๔. แม่ **កត្ទ កត្ទ** กตฺท

កត្ទ កត្ទា កត្ទិ កត្ទី កត្ទុ កត្ទូ កត្ទេ
 กตฺท กตฺทา กตฺทิ กตฺที กตฺทุ กตฺทู กตฺทเ

កត្ទោ កត្ទុំ កត្ទឹ កត្ទឹ
 กตฺทเณ กตฺทู กตฺทึ กตฺทั

๕. แม่ **កល្ទ កល្ទ** กลฺล

កល្ទ កល្ទា កល្ទិ កល្ទី កល្ទុ កល្ទូ
 กลฺล กลฺลา กลฺลิ กลฺลี กลฺลุ กลฺลู

កស្មេ កស្មោ កស្មុំ កស្មី កស្មំ

កស្មេ កស្មៃ កស្មុំ កស្មី កស្មំ

៦. ម៉េ កប្ប កប្ប

កប្ប កប្បា កប្បិ កប្បី កប្បុ កប្បួ

កប្ប កប្បា កប្បិ កប្បី កប្បុ កប្បួ

កប្បេ កប្បោ កប្បុំ កប្បី កប្បំ

កប្បេ កប្បោ កប្បុំ កប្បី កប្បំ

៧. ម៉េ កវត្ត កវព

កវត្ត កវត្តា កវត្តិ កវត្តី កវត្តុ កវត្តួ កវត្តេ

កវព កវពា កវពិ កវពី កវពុ កវពួ កវពេ

កវត្តោ កវត្តុំ កវត្តី កវត្តំ

កវពោ កវពុំ កវពី កវពំ

៨. ម៉េ កវត្ត កតត

កត្ត កត្តា កត្តិ កត្តី កត្តុ កត្តួ កត្តេ

កតត កតតា កតតិ កតតី កតតុ កតតួ កតតេ

កត្តោ កត្តុំ កត្តី កត្តំ

កតតោ កតតុំ កតតី កតតំ

៩. ម៉េ កិច្ច កឃ

កិច្ច កិច្ចា កិច្ចិ កិច្ចី កិច្ចុ កិច្ចួ កិច្ចេ

កឃ កឃា កឃិ កឃី កឃុ កឃួ កឃេ

កិច្ចោ កិច្ចុំ កិច្ចី កិច្ចំ

កឃោ កឃុំ កឃី កឃំ

១០. ឃ្លា កខ្ម កខុ

កខ្ម កខុរ កខិ កខ្ម កខុ កខុរ កខេ
 កខេរ កខុរ កខិ កខុរ
 កខ្ម កខុរ កខិ កខុរ កខេ កខុរ កខេ

១១. ឃ្លា កល្យ កល្យ

កល្យ កល្យា កល្យ កល្យ កល្យ កល្យ
 កល្យ កល្យា កល្យ កល្យ កល្យ កល្យ
 កល្យ កល្យា កល្យ កល្យ កល្យ
 កល្យ កល្យា កល្យ កល្យ កល្យ

១២. ឃ្លា កក្ក កក្ក

កក្ក កក្កា កក្ក កក្ក កក្ក កក្ក កក្ក
 កក្ក កក្កា កក្ក កក្ក កក្ក កក្ក កក្ក
 កក្ក កក្ក កក្ក កក្ក
 កក្ក កក្ក កក្ក កក្ក

១៣. ឃ្លា កគ្គ កគ្គ

កគ្គ កគ្គា កគ្គ កគ្គ កគ្គ កគ្គ កគ្គ
 កគ្គ កគ្គា កគ្គ កគ្គ កគ្គ កគ្គ កគ្គ
 កគ្គ កគ្គ កគ្គ កគ្គ
 កគ្គ កគ្គ កគ្គ កគ្គ

១៤. ឃ្លា កិច្ច កប្ប

កិច្ច	កិច្ចា	កិច្ចិ	កិច្ចី	កិច្ចុ	កិច្ចុ	កិច្ចេ
កប្ប	កប្បា	កប្បិ	កប្បី	កប្បុ	កប្បុ	កប្បេ

កិច្ចោ	កិច្ចំ	កិច្ចី	កិច្ចំ
កប្បៃ	កប្បំ	កប្បី	កប្បំ

១៥. ឃ្លា កម្ម កម្ម

កម្ម	កម្មា	កម្មិ	កម្មី	កម្មុ	កម្មុ
កម្ម	កម្មា	កម្មិ	កម្មី	កម្មុ	កម្មុ

កម្មោ	កម្មោ	កម្មំ	កម្មី	កម្មំ
កម្មេ	កម្មែ	កម្មុំ	កម្មី	កម្មំ

១៦. ឃ្លា កយ្យ កយ្យ

កយ្យ	កយ្យា	កយ្យិ	កយ្យី	កយ្យុ	កយ្យុ
កយ្យ	កយ្យា	កយ្យិ	កយ្យី	កយ្យុ	កយ្យុ

កយ្យោ	កយ្យោ	កយ្យំ	កយ្យី	កយ្យំ
កយ្យេ	កយ្យែ	កយ្យុំ	កយ្យី	កយ្យំ

បរិសុទ្ធមន្តភាសាបាលី

ពុទ្ធសាសនា ចរិតសីល និងសីលសុខ

កតិមិ សោ ភកតា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ
 ទង្វាបរណសម្បុន្តោ សុភតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ
 បុរិសធម្មសារវិសត្តា នេតមនុស្សានំ ពុទ្ធោ
 ភកតាទិ

ស្វាក្ខតោ ភកតា ធម្មោ សង្កឹស្កិកោ
 អកាមិកោ ឯហិបសិទ្ធកោ ធម្មនយិកោ
 បឫត្តំ វេទិតញ្ចោ វណ្ណបិទិ

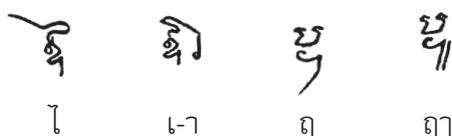
សុបដិបន្តោ ភកតតោ សាវកវន្តោ ខុទ្ទក
 ដិបន្តោ ភកតតោ សាវកវន្តោ កោយបដិបន្តោ
 ភកតតោ សាវកវន្តោ សាមីបិបដិបន្តោ
 ភកតតោ សាវកវន្តោ យទិទំ បត្តាវិ បុរិសយុកានិ
 អង្គ បុរិសបុគ្គលា ឯស ភកតតោ សាវកវន្តោ
 អបុនេយ្យោ នាបុនេយ្យោ ទិទិទេយ្យោ
 អកោលីកវន្តោ អនុត្តរំ បុណ្ណោក្ខំ លោកស្សាទិ ។

อักษรขอมเขียนภาษาไทย คือ การนำรูปอักษรขอมมาเขียนภาษาไทย โดยทั่วไปมีวิธีการประสมอักษรใกล้เคียงกับการเขียนภาษาไทยด้วยรูปอักษรไทย แต่รูปอักษรขอมจะมีตัวเชิงที่ปรากฏชัดเจน ส่วนรูปอักษรไทยจะไม่มีตัวเชิง อักษรแบ่งออกได้ ๓ ชนิด ดังนี้

๑. สระ
๒. พยัญชนะ
๓. วรรณยุกต์

๑. สระ แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ สระลอย และสระจม

๑.๑ **สระลอย** มี ๑๒ ตัว โดยที่รูปสระลอย ๘ ตัว ได้แก่ อะ, อา, อิ, อี, อุ, อู, เอ, โอ จะมีลักษณะเช่นเดียวกับอักษรขอมเขียนภาษาบาลี ส่วนรูปสระลอย อีก ๔ ตัว ได้แก่ ไอ, เอา, ฤ, ฦ มีรูปดังนี้

๑.๒ **สระจม** มี ๒๒ ตัว โดยที่รูปสระจม ๘ ตัว ได้แก่ อะ, อา, อิ, อี, อุ, อู, เอ, โอ จะมีลักษณะเช่นเดียวกับอักษรขอมเขียนภาษาบาลี ส่วนรูปสระจม อีก ๑๔ ตัว ได้แก่ อี้, อึ, แอะ, แอ, เอาะ, ออ, อัว, เอีย, เออ, เอือ, อำ, ไอ, ไอ, เอา, มีรูปดังนี้

๒. พยัญชนะ มี ๓๕ ตัว แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ พยัญชนะวรรค ๒๕ ตัว และพยัญชนะอวรรค หรือ เศษวรรค ๑๐ ตัว

อักษรขอมเขียนภาษาไทย รูปพยัญชนะวรรคทุกตัวและพยัญชนะอวรรค ๗ ตัว ได้แก่ ย, ร, ล, ว, ส, ห, พ จะมีลักษณะเช่นเดียวกับอักษรขอมเขียนภาษาบาลี ทั้งพยัญชนะตัวเต็มและพยัญชนะตัวเชิง ส่วนพยัญชนะอวรรคอีก ๓ ได้แก่ ศ, ษ, อ จะมีรูปอักษร ดังนี้

ข้อสังเกตความแตกต่างระหว่าง อักษรขอมเขียนภาษาไทยกับอักษรขอมเขียนภาษาบาลี

ภาษาไทย	ภาษาบาลี
๑. พยัญชนะทุกตัวจะไม่มีเสียง อะ	๑. พยัญชนะทุกตัวยกเว้น “อนุสาร” จะมีเสียง อะ
๒. ไม่มี “อนุสาร”	๒. กำหนดให้ “อนุสาร” เป็นพยัญชนะอวรรค
๓. มีพยัญชนะ อ ในพยัญชนะอวรรค	๓. ไม่มีพยัญชนะ อ
๔. มีพยัญชนะ ศ, ษ เพราะได้รับอิทธิพล จากภาษาสันสกฤต	๔. ไม่มีพยัญชนะ ศ, ษ (ใช้ ส แทน)
๕. พยัญชนะ ป จะสามารถออกเสียงเป็น บ, ป ก็ได้ขึ้นอยู่กับคำข้างเคียงประกอบ	๕. พยัญชนะ ป จะไม่สามารถออกเสียง บ ได้

๓. **วรรณยุกต์** การใช้วรรณยุกต์ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ไบลานแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๓.๑ **วรรณยุกต์ที่ปรากฏรูป**

รูปวรรณยุกต์ที่พบในคัมภีร์ไบลานอักษรขอมเขียนภาษาไทย มี ๒ รูป ได้แก่

สำหรับวรรณยุกต์ที่ปรากฏรูปนี้ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

(ก) เสียงที่ตรงกับคำไทยปัจจุบัน

(ข) เสียงไม่ตรงกับภาษาไทยปัจจุบัน ในการสื่อความหมายจะต้องพิจารณาบริบทประกอบ

๓.๒ **วรรณยุกต์ที่ไม่ปรากฏรูป** กรณีนี้เสียงอาจจะตรงกับภาษาไทยปัจจุบัน หรือไม่ตรงกับภาษาไทยปัจจุบันก็ได้ ในการสื่อความหมายจะต้องพิจารณาข้อความข้างเคียงประกอบ

ข้อสังเกต

๑. วรรณยุกต์สามารถแยกความแตกต่างระหว่างอักษรขอมเขียนภาษาไทยกับอักษรขอมเขียนภาษาบาลีได้อย่างชัดเจน

๒. การเขียนอักษรขอมภาษาบาลีและภาษาไทยในคัมภีร์โบราณผูกเดียวกัน หรือหนังสือสมุดไทยเล่มเดียวกัน เรียกว่า อักษรขอม ภาษาบาลี-ไทย

ตัวอย่างอักษรขอมเขียนภาษาไทย

ภพภูณณเขยปยญญ์	- ลักษณะแห่งปีตินั้น	เสฐรรุ	- เสมือน
แฉฉฉ, แฉฉฉ	- แฉฉฉ	ฐุ	- ปมี
เขยญ์เขยญ์	- เมื่อบังเกิดแล้ว	ฐุภวฬ	- ผิวกาย
จรุ์เขยจร	- อันเดียว	ญุเรฐุ์เกอกร	- ดูเอิกเกริก
ฐุ์ฐุ์เขยญ์	- นวัตกรรมไปมา	ฐุ์	- ทรัพย์
เสฐรรุ	- เสฐรรุ	ฐุเขยญ์	- สเปียง
ฉฉฉฉ	- ฉฉฉฉ	ฐุ, ฐุ	- ทรวง
จรวรร	- อาหาร	ฐุ, ฐุ	- ออก
ฐุ	- กระทำ	ฐุ, ฐุ	- สร้าง
ฐุ์ฐุ์ฐุ์	- อ้อมอยู่ด้วย	ฐุ์ฐุ์ฐุ์	- ซิมซาบซ่าน
ฐุ์ฐุ์	- ครั้นเมื่อ	ฐุ	- กิติ
ฐุ	- ดินรน	ฐุ	- อื่น
ฐุ	- พร้อม	ฐุ	- กล่อม

คำคัดถ่ายถอดตามตัวอักษร	คำอ่านปัจจุบัน
<p>เวสสนุตเราราชา อันว่าพญาเวสสนุต ปวรราชวงษ ผู้ดำรงคพิภพสุธา ครั้น พุริยาอรุณรุ่งจรศ ปรมจอมกฐัตริย์ เสด็จทรงมหามงคล รตนวิภูสิตอัน ประเสริญสถภาพ ทรงพระยาสิเสวตฤช พุทที่นั่งตันอันเลิศแล้ว ประทับด้วยแก้ว กาญจนมณี พริ้วพร้อมด้วยสหชาติโยธีแห่ง ห้อม จอมกฐัตริย์เสด็จยังโรงทาน พุทไทย ท้าวเธอ กฐเสมสารโสมนัสเปรมปรีติ ทรง กุญชรหัสสที่ทอดพระเนตรโรงทานศาลา กาลนั้นแลฯ ในกาลเมื่อพระเวสสนุต อตุลทวงกฐัตริย์ เธอเสวยราชสมบัติ มหาพารกิตติศัพท์ก็บรรดาท้าวสากลพิภพ ธานีกฐัตริย์ พอเมืองกลิงคราฐมาเกิด วิบัติเข้าแพง ทั้งฟ้าฝนก็แล้งมิได้ตกทุก ประเทศ สสุธานี เข้ากล้าทั้งหลายก็ตาย ทุกนิคมเขตแคว้นแคว้น ประชาชน ก็ยากแค้น แสนกรรทาล อดอยากอาหารจนรูปผอม</p>	<p>เวสสนุตโร ราชา อันว่า พระยาเวสสันดร บวรราชวงศ์ ผู้ดำรงคพิภพสุธา ครั้น พระสุริยาอรุณรุ่งจรศ บรมจอมกษัตริย์ เสด็จทรงมหามงคล รัตนวิภูสิตอัน ประเสริญสถภาพ ทรงพระยาสิเสวตฤช พระที่นั่งตันอันเลิศแล้ว ประทับด้วยแก้ว กาญจนมณี พริ้วพร้อมด้วยสหชาติโยธีแห่ง ห้อม จอมกษัตริย์เสด็จยังโรงทาน พระทัย ท้าวเธอ เกษมศานต์โสมนัสเปรมปรีติ ทรง กุญชรหัสสที่ทอดพระเนตรโรงทานศาลา กาลนั้นแลฯ ในกาลเมื่อพระเวสสันดร อตุลดวงกษัตริย์ เธอเสวยราชสมบัติ มหาพาร กิตติศัพท์ก็บรรดาท้าวสากลพิภพ ธานีกษัตริย์ พอเมืองกลิงคราฐ มาเกิด วิบัติเข้าแพง ทั้งฟ้าฝนก็แล้งมิได้ตกทุก ประเทศ สสุธานี ข้าวกกล้าทั้งหลายก็ตาย ทุกนิคมเขตแคว้นแคว้น ประชาชน ก็ยากแค้น แสนกันดาร อดอยากอาหารจนรูปผอม</p>

อักษรขอมหวัด หรือ ตัวเกษียน*

ក ខ គ ឃ ង

ច ឆ ជ ឃ្ល ញ

ស អ (ហ) ឌ ឃ្ល ណ

ត ថ ទ ធ ដ

ឃ ង ណ ភ ម

យ រ ល វ ឃ ហ ឡ រ

* นายจุง ดิบบระโคน นักภาษาโบราณชำนาญการ คัดลอกรูปอักษร

ฝึกหัดอ่านอักษรขอมหวัด

<p> បុរិមទិសំ ចតុរង្គោ បទ្ទិមេន វិរុបកោ ចតុរោ តេ មហារាជ តេបិ អម្ពេ អនុរក្ខត្ត អាកាសធុរ ជ ភិម្ពធុរ តេបិ អម្ពេ អនុរក្ខត្ត អាកាសបព្វតិវនភិម្ពធុរ អារក្ខកា ពេវតា សត សិទ្ធិកិទំ សិទ្ធិកម្មំ សព្វកម្មំ ភវន្ត ២៧ </p>	<p> ពុទ្ធិណោ វិរុបកោ ភិវេរោ ទ្រត្រំ ទិសំ លោកធាណ យសស្យុរោ អាហារោស្យុន សុខេន ច ពេវតា នាមា មហិទ្ធិកា អាហារោស្យុន សុខេន ច មហាសម្មា អម្ពេ អនុរក្ខត្ត សិទ្ធិសារោ ឌាយ សិទ្ធិ សព្វសិទ្ធិ ភវន្ត ២៧ </p>
---	---

មហាសារា ភវន្ត ២៧ ។

คำอ่าน

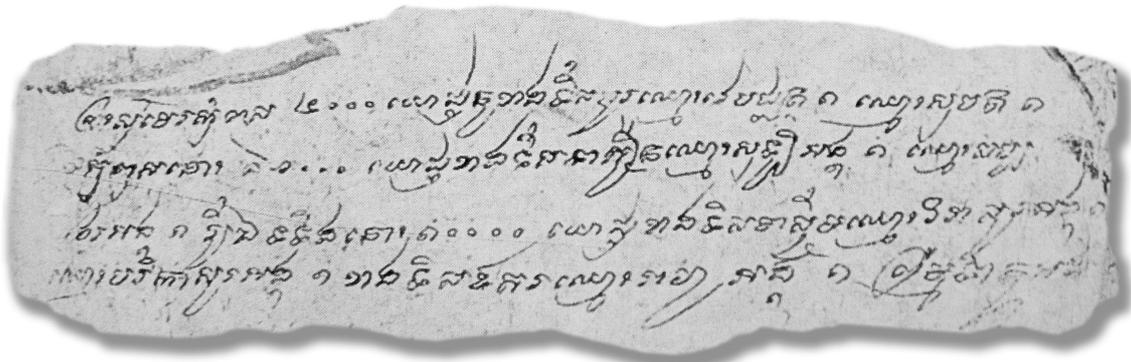
<p> បុរិមទិសំ ចតុរង្គោ បទ្ទិមេន វិរុបកោ ចតុរោ តេ មហារាជា តេបិ អម្ពេ អនុរក្ខត្ត អាកាសធុរ ជ ភិម្ពធុរ តេបិ អម្ពេ អនុរក្ខត្ត អាកាសបព្វតិវនភិម្ពធុរ អារក្ខកា ពេវតា សត សិទ្ធិកិទំ សិទ្ធិកម្មំ សព្វកម្មំ ភវន្ត ២៧ </p>	<p> ពុទ្ធិណោ វិរុបកោ ភិវេរោ ទ្រត្រំ ទិសំ លោកធាណ យសស្យុរោ អាហារោស្យុន សុខេន ច ពេវតា នាមា មហិទ្ធិកា អាហារោស្យុន សុខេន ច មហាសម្មា អម្ពេ អនុរក្ខត្ត សិទ្ធិសារោ ឌាយ សិទ្ធិ សព្វសិទ្ធិ ភវន្ត ២៧ </p>
--	---

មហាសារា ភវន្ត ២៧ ។

อักษรเซรียง

นายอำเภอ คำไท

อักษรเขรียง (เขมร)

อักษรเขรียง จากสมุดภาพไตรภูมิอักษรขอม เลขที่ ๑ ชื่อ ไตรภูมิภาษาเขมร

อักษรเขรียง*

อักษรเขรียง เป็นรูปอักษรขอมแบบหนึ่ง ที่พัฒนามาจากอักษรขอมหวัดหรืออักษรที่ใช้เป็นตัวเขียนในคัมภีร์ไบเบิล ใช้เขียนได้ทั้งภาษาบาลี ภาษาไทย และภาษาเขมร ซึ่งในที่นี่จะกล่าวถึงแต่เฉพาะที่ใช้กับภาษาเขมรเท่านั้น หลักภาษาเขมรที่เขียนไว้นี้ เกิดจากการที่ผู้เรียบเรียง^๑ ใช้สอนเพื่อนข้าราชการในงานบริการหนังสือภาษาโบราณ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๒๓ และเมื่อสอนจบหลักสูตรแล้ว หัวหน้างานบริการหนังสือภาษาโบราณในขณะนั้นได้มอบหมายให้รวบรวมเป็นบทเรียน เพื่อความสะดวกในการศึกษาต่อไป

หลักภาษาเขมรที่รวบรวมไว้นี้ เพียงแต่เขียนไว้ย่อๆ เท่านั้น แต่ถ้าได้ศึกษาให้เข้าใจดีแล้ว ก็จะสามารถอ่านภาษาเขมรได้ ทั้งนี้เพราะอักษรวิธภาษาเขมรก็คล้ายกับอักษรวิธภาษาไทย ฉะนั้น จึงเป็นการง่ายต่อการศึกษาสำหรับผู้สนใจทั่วไป ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

รูปสระ

สระในภาษาเขมรแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ สระลอย และสระจม

สระลอย มี ๑๘ ตัว คือ

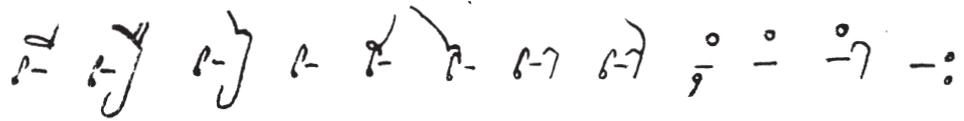
										
เทียบอักษรไทย	อะ	อา	อิ	อี	อุ	อู	ฤ	ฤา	ฦ	ฦา
เสียงภาษาเขมร	ออ	อา	เอะ	เอ็ย	โอะ	โอ	ริ	ริ	ลี	ลี
										
เทียบอักษรไทย	เอ	โ	โ	เอา	อม	อំ	อำ	อะ		
เสียงภาษาเขมร	เอ	โ	โ	เอา	อม	อ้อม	อำ	อ๊ะ		

* นายจุง ดิบประโคน นักภาษาโบราณชำนาญการ ตรวจสอบชำระและปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๕๓

^๑ นายอำเภอ คำไท นักภาษาโบราณ ๗ ผู้เรียบเรียงในการพิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช ๒๕๒๕

สระจม มี ๒๑ ตัว คือ

		๑	๒	๓	๔				
	— — ๓	—	—	—	—	—	—	—	
เทียบอักษรไทย	-	อา	อิ	อี	อึ	อื	อุ	อู	อัว
เสียงภาษาเขมร	-	อา	เอะ	เอ็ย	เออะ	เออ	โอะ	โอ	อัว

เทียบอักษรไทย	เอ็	เอ็อ	เอ็ย	เอ	แอ	โอ	โอ	เอา	อู๋	อู๋	อัว	อะ
เสียงภาษาเขมร	เออ	เอ็อ	เอ็ย	เอ	แอ	โอ	โอ	เอา	อม	อ้อม	อำ	อ๊ะ

รูปพยัญชนะ

พยัญชนะในภาษาเขมรมี ๓๓ ตัว รูปของพยัญชนะแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

๑. พยัญชนะตัวโดด ๆ คือ

	ก	ข	ค	ฃ	ง	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
เทียบอักษรไทย	ก	ข	ค	ฃ	ง	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
เสียงภาษาเขมร	กอ	ขอ	โก	ໄ໊	งอ	จอ	ฉอ	โจ	ໄ໊	ญอ

	ฎ	ฏ	ฐ	ฒ	ณ	ต	ถ	ท	ธ	น
เทียบอักษรไทย	ฎ	ฏ	ฐ	ฒ	ณ	ต	ถ	ท	ธ	น
เสียงภาษาเขมร	ฎอ	ฏอ	โธ	ໄ໊	ณอ	ตอ	ถอ	โธ	ໄ໊	โน

	บ	ฝ	พ	ภ	ม	ย	ร	ล	ว	ส
เทียบอักษรไทย	บ	ฝ	พ	ภ	ม	ย	ร	ล	ว	ส
เสียงภาษาเขมร	บอ	ฝอ	โป	ໄ໊	ໄ໊	โย	โร	โล	ໄ໊	สอ

สำหรับพยัญชนะไฆชะ หรือพยัญชนะมีเสียง “โอ” มี ๑๘ ตัว คือ

ค ข ง ช ฉ ญ ท ฒ ท ธ น พ ภ ม ย ร ล ว
(โก โฆ โง โจ โดม โญ โต โฒ โต โอ โน โป โภ โม โย โร โล वो)

การแจกพยัญชนะตามสระ พยัญชนะในภาษาเขมร มี ๒ เสียง คือ พยัญชนะอไฆชะ ได้แก่ พยัญชนะที่มีเสียง “อ” กับพยัญชนะไฆชะ ได้แก่ พยัญชนะที่มีเสียง “โอ” ดังต่อไปนี้

๑. พยัญชนะอไฆชะ เมื่อแจกพยัญชนะ ก กับสระมีรูปและเสียงอ่านดังนี้

	ก	ก	กิ	กั	กั	ก,	ก	ก	ก	เก็	เก็	เก็
	เก	รก	โง	เก	เก	กั	กั	กั	คะ			
เทียบไทย	ก	กา	กิ	กึ	กึ	กุ	กู	กัว	เกิ	เกือ	เกีย	
เสียงอ่าน	เก	แก	โก	โก	เกา	กู่	กั	ก่า	คะ			
	กอ	กา	เกะ	เกีย	เกอะ	เกอ	โกะ	โก	กัว	เกอ*	เกือ	เกีย
	เก	แก	โก	โก*	เกา	กม	ก้อม	ก่า	กัะส			

๒. พยัญชนะไฆชะ เมื่อแจกพยัญชนะ ค กับสระมีรูปและเสียงอ่าน ดังนี้

	ค	ค	คิ	คั	คั	ค,	ค	ค	ค	เค็	เค็	เค็
	เค	รค	โค	เค	เค	คั	คั	คั	คะ			
เทียบไทย	ค	คา	คิ	คึ	คึ	คุ	คู	คัว	เค็	เคือ	เคีย	
เสียงอ่าน	เค	แค	โค	โค	เคา	คู่	คั	ค่า	คะ			
	โก	เกีย	กิ	กึ	กึ	กือ	กู	กัว	เกอ	เกือ	เกีย	
	เก	แก	โก	โก	กัว	กม	ก้อม	กัะส				

การแจกพยัญชนะตามสระที่มีตัวสะกด

แจกพยัญชนะตามสระที่ใช้ตัว น สะกด สำหรับพยัญชนะที่มีเสียง “อ” โดยยกเอาตัว ก มาแจกให้ดูเป็นตัวอย่าง

	กน	กน	กิน	กั	กั	กั	ก,	ก	ก	ก	เก็
	กั	กั	กิน	รก	กน						
เทียบไทย	กน	กาน	กิน	กิน	กิน	กิน	กุน	กูน	กวน	เกิน	
เสียงอ่าน	กอน	กาน	เกิน	เกิน	เกิน	เกิน	กน	โกน	กวน	เกิน	
	เกือน	เกียน	เกน	แกน	โกน						

* คำว่า เกอ และ โก ต้องฟังเสียงจากเจ้าของภาษาเท่านั้น จึงจะสามารถจับเสียงได้ แต่อย่างไรก็ดี สำหรับคำ โก ถ้าสามารถออกเสียงให้ได้ตรงกับ “พอ” ในภาษาไทยก็ใช้ได้

อย่างไรก็ดี เขมรก็ยังใช้ไม้หันอากาศอยู่บ้างเหมือนกัน ส่วนมากใช้กับคำบาลีสันสกฤตและภาษาทาง
ตะวันตกเป็นบางคำ เช่น **ស្នាដៃដ៏កប់** อ่านว่า ส้นท์ เจีย ดกเตือร์ แปลว่า เสียง ชัย
ต็อกเตือร์

๒. เครื่องหมายมุสิกทนต์ **មូសិកិកិក** คือเครื่องหมายอย่างนี้ (") สำหรับเครื่องหมายมุสิก
ทนต์นี้ เขมรใช้วางบนพยัญชนะเสียง "โอ" ๘ ตัว คือ ง (งอ) ญ (ญอ) น (นอ) ม (มอ) ย (โย) ร (โร) ล (โล)
ว (โว) ให้เป็นเสียง "อ" เช่น ง (งอ) ญ (ญอ) น (นอ) ม (มอ) ย (โย) ร (โร) ล (โล) ว (โว) และ
นอกจากนี้ ยังบังคับตัว บ ให้เป็น ป ได้อีกตัวหนึ่ง เช่น บ (ปอ) แต่ถ้าคำใดมีสระ **ិ ี ึ ุ ำ** อยู่บน
พยัญชนะ ห้ามใช้มุสิกทนต์ ข้างบน แต่อุญาตให้ใช้เครื่องหมายอย่างนี้ (,) ไว้ใต้ตัวพยัญชนะแทน เช่น **ណាំ**
นุ นู นู นู (นา นา เนะ เนีย เนอะ เนอ นำ)

๓. เครื่องหมายตรีศัพท **ត្រីស្នាដៃ** คือเครื่องหมายอย่างนี้ (๓) สำหรับเครื่องหมายนี้ใช้เขียนไว้
บนอักษรที่มีเสียง "อ" ๓ ตัว คือ ส (สอ) ห (หอ) อ (ออ) ให้กลับเป็นเสียง "โอ" เช่น **ស៊ិ** (โส) **អ៊ិ** (โห)
វិ (โอ) ถ้าคำใดมีสระ **ិ ี ึ ุ ำ** อยู่บนตัวอักษรทั้ง ๓ ตัวนี้ ห้ามใช้ตรีศัพท แต่ให้ใช้เครื่องหมาย
อย่างนี้ (,) ขีดไว้ใต้ตัวอักษรแทน เช่น **ស៊ិ** (ซี) นอกจากนี้ ยังใช้บังคับตัว บ (บอ) ให้เป็นโป ได้อีกตัวหนึ่ง
ส่วนการใช้ตรีศัพทกับตัวโบ (**ប៊ិ**) นี้ผสมกับสระใด ให้คงตรีศัพทไว้ทุกครั้ง

๔. เครื่องหมายทัณฑฆาต **ត្រៃស្នាដៃ** คือเครื่องหมายอย่างนี้ (๔) สำหรับเครื่องหมายนี้
ใช้กับตัวอักษรที่ไม่ต้องการออกเสียง เช่น ปรโยชน **ប្រយោជន៍** เวชยากรรม **វេយ្យាករណ៍**
เป็นต้น

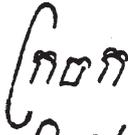
๕. เครื่องหมายอัชฎา **រាស្នាដៃ** คือเครื่องหมายอย่างนี้ (๕) สำหรับเครื่องหมายนี้ใช้เขียนไว้บน
พยัญชนะ ๒ ตัว คือ ก ฎ เช่น **ក្រឹ** **ក្រឹ**

๖. เครื่องหมายวิสรรชนีย์ **វិស្នាដៃ** สำหรับเครื่องหมายนี้ มีวิธีใช้ดังนี้
ก. ใช้กับพยัญชนะ เช่น สระ **ស្រះ** อ่านว่า สระส้ แปลว่า สระ, **បះ** อ่านว่า ปะส้
แปลว่า ปะ พบ, **ផ្ទះ** อ่านว่า ฝะเตียะส้ แปลว่า บ้าน
ข. ใช้กับสระ อิ อุ เอ เอา ใช้กับสระอิ เช่น **តិះ** **តិះ** อ่านว่า เตะส้ แปลว่า ตี ตำหนิ, **រិះ** **រិះ**
อ่านว่า ริะส้ แปลว่า คัด พิจารณา ใช้กับสระ อุ เช่น **ຈុះ** **ຈុះ** อ่านว่า โจะส้ แปลว่า ลง ใช้กับสระ เอ เช่น
เกาะ **កោះ** อ่านว่า เก๊ะส้ แปลว่า แคะ, **រោះ** **រោះ** อ่านว่า โรเตะส้ แปลว่า เกรียน ใช้กับสระ เอา
เช่น **ទោះ** **ទោះ** อ่านว่า เจาะส้ แปลว่า เจาะ

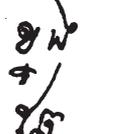
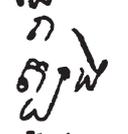
พยัญชนะกล้ำ

พยัญชนะกล้ำในภาษาเขมรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ชนิด คือ

๑. พยัญชนะ ร กล้ำกับพยัญชนะอื่น สำหรับพยัญชนะ “ร” ถ้ากล้ำกับพยัญชนะอื่น ให้เขียนจุดเริ่มต้นใต้ตัวพยัญชนะนำนั้นๆ แล้วลากตัวตวัดทางมาหาทางด้านซ้าย หรือข้างหน้าตัวพยัญชนะที่นำทุกครั้ง เช่น

กรจก		อ่านว่า	กรอจอก	แปลว่า	เล็บ
กรเพ็		อ่านว่า	กรอเปอ	แปลว่า	จระเข้
เจเรียน		อ่านว่า	เจริน	แปลว่า	มาก, เจริญ
เจรียง		อ่านว่า	เจรียง	แปลว่า	ร้องเพลง
ตฺรแบก		อ่านว่า	ตฺรอแบก	แปลว่า	ตระแบก
ปฺรมาณ		อ่านว่า	ปฺรอมาน	แปลว่า	ประมาณ
แสรง		อ่านว่า	แสรง	แปลว่า	กลาก

๒. พยัญชนะกล้ำทั่วไป สำหรับพยัญชนะกล้ำทั่วไปนี้ให้เขียนตีนหรือเชิงของตัวพยัญชนะไว้ใต้ตัวพยัญชนะที่นำนั้นทุกครั้งไป เช่น

เกมง		อ่านว่า	กเมง	แปลว่า	เด็ก
ขนง		อ่านว่า	ขนอง	แปลว่า	หลัง
แจก		อ่านว่า	จแก	แปลว่า	สุนัข
ตฺบุง		อ่านว่า	ตโบง	แปลว่า	หัว, ทิศใต้
ไฟท		อ่านว่า	ฟเต็ย	แปลว่า	ท้อง, แผ่นดิน
แลบง		อ่านว่า	ลแบง	แปลว่า	การละเล่น
แสรง		อ่านว่า	สแนง	แปลว่า	เขาสัตว์

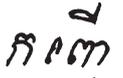
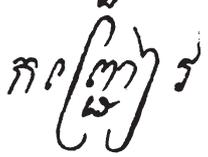
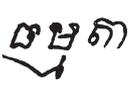
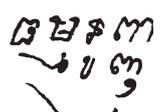
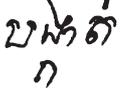
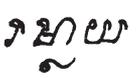
๓. พยัญชนะกล้ำพิเศษ คือ พยัญชนะที่มี ห อ เป็นตัวนำ และมีพยัญชนะอื่นเป็นตัวกล้ำตามหลัง สำหรับตัว ห และ อ เมื่อมีพยัญชนะอื่นมากล้ำ จะไม่มีเสียง ห หรือ อ ปรากฏอยู่เลย คงมีแต่เสียงพยัญชนะอื่นที่มากล้ำเท่านั้น ปรากฏอยู่ เช่น

อนก		อ่านว่า	เนี้ยก	แปลว่า	คุณ, ท่าน
हन		อ่านว่า	นอ	แปลว่า	हनอ
หุม		อ่านว่า	มอ	แปลว่า	หมอ, แพทย์
หุฟรงก		อ่านว่า	ฟะร็อง	แปลว่า	เงินฟรังซ์
หลวง		อ่านว่า	ลวง	แปลว่า	ราชา, หลวง
หฟง		อ่านว่า	ฟุง	แปลว่า	ฝูง
อชุะ		อ่านว่า	จุสะ	แปลว่า	ถ่ายอุจจาระ
อรุง		อ่านว่า	รุง	แปลว่า	ใหญ่
อรุย่า		อ่านว่า	เรียม	แปลว่า	พี่
เอลง		อ่านว่า	แลง	แปลว่า	ศิลาแลง
เอสะ		อ่านว่า	เส๊ะ	แปลว่า	ม้า

บรรดาพยัญชนะที่กล้ำกับ ห และ อ นี้ พยัญชนะที่กล้ำกับ อ มีใช้ในภาษาเขมรปัจจุบันเพียงคำเดียวเท่านั้นคือ อนก สำหรับคำอื่นๆ ที่ข้าพเจ้าเอามาเขียนไว้ในนี้ ไม่มีใช้ในตำราเขมรเพราะคำเหล่านี้เป็นคำเขมรโบราณ หรือเขมรในศิลาจารึก แต่ที่เอามาเขียนไว้ก็เพื่อจะให้เกิดความสะดวกในการค้นคว้า

ส่วนพยัญชนะที่ซ้อนกันหลายตัว ให้สังเกตดูการเขียนของเขา ก็จะเข้าใจเอง หากจะอธิบายถึงวิธีซ้อนแล้ว จะทำให้เกิดความสับสนยุ่งยากขึ้นอีกโดยใช้เหตุ ตัวอย่าง เช่น

กนลง		อ่านว่า	ก็อนล็อง	แปลว่า	แมลงงู
------	--	---------	----------	--------	--------

กกุล		อ่านว่า	ก้องว็อล	แปลว่า	กัณฐ
กณเข็		อ่านว่า	กัณญเจอ ^๑	แปลว่า	กระเชอ
กณเข็ร็ว		อ่านว่า	กัณญเจ็ร็ว	แปลว่า	ร้องเกรียวกราว
จก		อ่านว่า	จัก	แปลว่า	จักร, วง, ดุม
จามปา		อ่านว่า	จามปา	แปลว่า	ชื่ออาณาจักร
จมร็ยง		อ่านว่า	จ็อมร็ยง	แปลว่า	ร้องเพลง
ตมรุด		อ่านว่า	ต็อมรุด	แปลว่า	ตำรวจ
ตมร็ยง		อ่านว่า	ต็อมร็ยง	แปลว่า	ต๋ามร็ยง
ตมมตา		อ่านว่า	ต็อมเม็ยตะดา ^๒	แปลว่า	ธรรมตา
ตมมมมมม		อ่านว่า	ต็อมเม็ยตะนุญ	แปลว่า	ธรรมนุญ
บงกาด		อ่านว่า	บ็องกัต	แปลว่า	ทำให้กัต
รรม		อ่านว่า	ร็วมเย็ยะ ^๓	แปลว่า	รมย์
รรมลย		อ่านว่า	ร็วมเล็ย ^๔	แปลว่า	ทำให้ละลาย
รรมล็ก		อ่านว่า	ร็วมล็ก	แปลว่า	ทำให้ระล็ก

^๑ กัณญเจอ จะอ่านออกเสียงเป็น กัณญเจอ ก็ได้

^๒ ต็อมเม็ยตะดา จะอ่านออกเสียงเป็น ธรรมตะดา ก็ได้

^๓ ร็วมเย็ยะ จะอ่านออกเสียงเป็น ร็วม ก็ได้

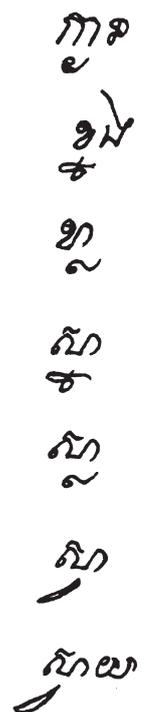
^๔ ร็วมเล็ย จะอ่านออกเสียงเป็น ต็อมเล็ย ก็ได้

สตรี		อ่านว่า	สะเตรีย	แปลว่า	ผู้หญิง
สุนัข		อ่านว่า	สื่อนเน็ดฐาน	แปลว่า	สุนัขฐาน
ศาสตราจารย์		อ่านว่า	ศาสตราจารย์	แปลว่า	ศาสตราจารย์
ศิลปิน		อ่านว่า	เสีล	แปลว่า	ศิลปิน

พยัญชนะนำ

พยัญชนะนำบางตัวในภาษาเขมร เมื่อกล้ำกับพยัญชนะอื่น อาจทำให้พยัญชนะที่ถูกกล้ำกลายเป็นเสียงอื่นก็ได้ หรือพยัญชนะบางตัว เมื่อกล้ำกับพยัญชนะอื่น อาจไม่ทำให้เสียงเปลี่ยนไปก็ได้ สำหรับพยัญชนะดังกล่าวนี้ มีกฎเกณฑ์ในการจัดดังนี้

๑. พยัญชนะอโฆษะ นำพยัญชนะโฆษะ ๘ ตัว คือ ง ญ น ม ย ร ล ว ก็จะทำให้พยัญชนะทั้ง ๘ ตัวนี้เป็นเสียงอโฆษะตามไปด้วย เช่น

กุงาน		อ่านว่า	กุงาน	แปลว่า	ท่าน
ขนง		อ่านว่า	ขนอง	แปลว่า	หลัง
ขลา		อ่านว่า	ขลา	แปลว่า	เสื่อ
สนา		อ่านว่า	สนา	แปลว่า	หน้าไม้
สลา		อ่านว่า	สลา	แปลว่า	หมาก
สวา		อ่านว่า	สวา	แปลว่า	ลิง
สวาย		อ่านว่า	สวาย	แปลว่า	มะม่วง

๒. พยัญชนะอโฆษะ แม้นำพยัญชนะโฆษะ ๑๐ ตัว ค ฆ ช ฌ ฑ ฒ ท ฑ พ ภา ก็จะมีเสียงคงเดิม เช่น

ขุทิง		อ่านว่า	ขุติง	แปลว่า	วัวกระทิง
-------	---	---------	-------	--------	-----------

ขุฑะ	ขุ:	อ่านว่า	ขุฑู	แปลว่า	หนองที่เกิดจากแผล
เขทีด	๓, ๒ ๕๒๓ ๔	อ่านว่า	ขุเต็ด	แปลว่า	เขย่งขา
สุพาน	๓๑๑ ๓	อ่านว่า	สุเปียน	แปลว่า	สะพาน
สุพาย	๓๑๒ ๓	อ่านว่า	สุเป็อย	แปลว่า	สะพาน

๓. พยัญชนะไ้มะ นำพยัญชนะอไ้มะ ก็จะมีเสียงอไ้มะ (ออ) อยู่ตามเดิม เช่น

มุขาง	๓๑๓ ๓	อ่านว่า	มุขาง	แปลว่า	หนึ่งข้าง
มุจต์	๓๑๓ ๓	อ่านว่า	มุจ็อด	แปลว่า	รสฝาด
มุดาย	๓๑๒ ๓	อ่านว่า	มุดาย	แปลว่า	มารดา

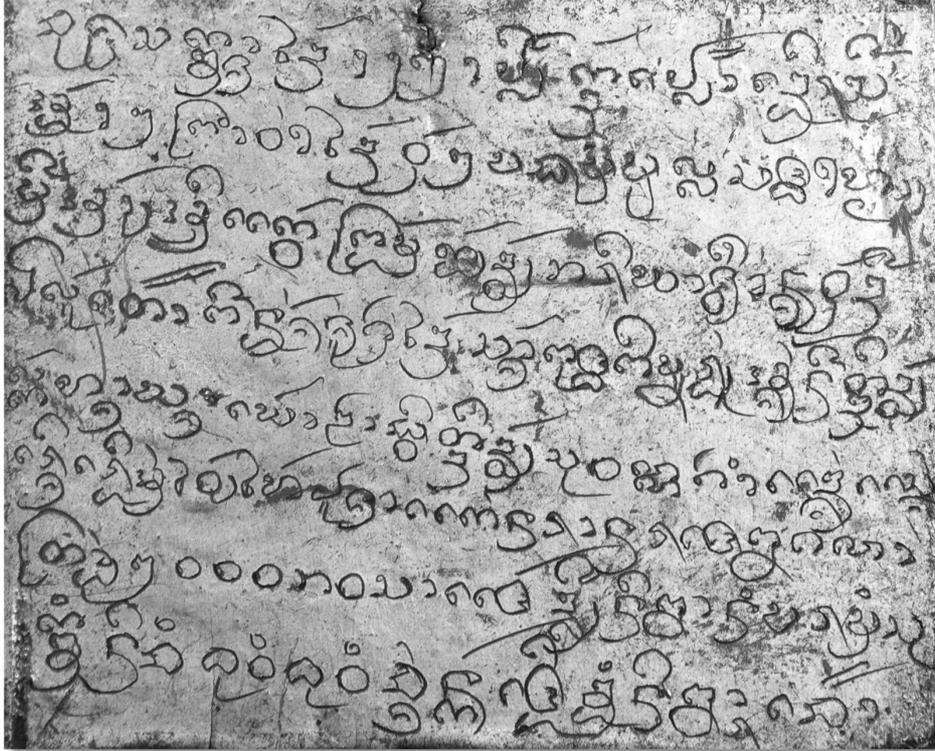
บทสนทนา

- เดี๋ยวนี้คุณอยู่ที่ไหน ดิฉันอยู่ที่เชียงใหม่
- ที่ทำงานคุณอยู่ตรงไหน ที่เชียงใหม่
- ทุกวันนี้ทำงานอะไรบ้าง สอนหนังสือ
- พ่อแม่คุณมีชีวิตอยู่หรือเปล่า ยังมีชีวิตอยู่
- ตายหมดไปนานแล้ว ตายหมดแล้ว
- คุณอยู่กับใคร อยู่กับแม่
- ผมอยู่คนเดียว อยู่คนเดียว
- ภาษาเขมรกับภาษาไทยภาษาไหนยากกว่า ภาษาไทยยากกว่า
- เรียนภาษามาได้กี่ปีแล้ว เรียนมาได้ ๓ ปีแล้ว
- เลิกงานเวลาไหน เลิกงานตอนเย็น
- คุณไม่ซีเกียจเรียนภาษาเขมรหรือ ไม่ซีเกียจเรียน
- อ่านศิลาจารึกทุกวันไม่ปวดตาหรือ ไม่ปวดตา

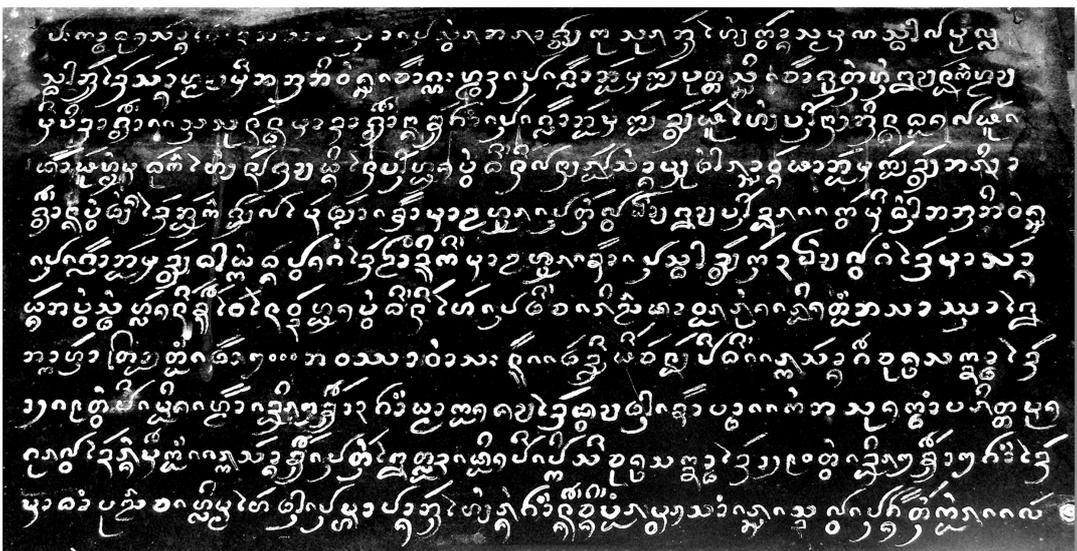
อักษรธรรมล้านนา

นายเฉลียว มูลจันทร์

อักษรธรรมล้านนา

จารึกฐานพระพุทธรูปวัดสวนตาล ๕๐ นน. ๑๕๖๐ อ.เมือง จ.น่าน อักษรธรรมล้านนา ภาษาไทย-บาลี

จารึกวัดหนองบัว ๓ นน. ๓๗๒ อ.ท่าวังผา จ.น่าน อักษรธรรมล้านนา ภาษาไทย

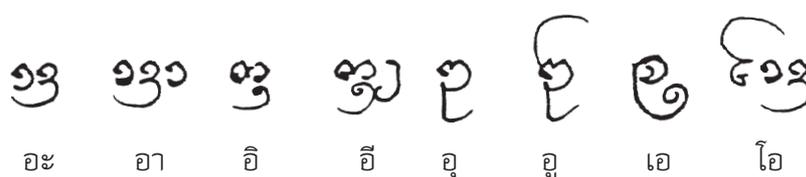
อักษรธรรมล้านนา*

อักษรธรรมล้านนา เป็นรูปอักษรแบบหนึ่งของภาคเหนือ นิยมเรียกว่า **ตัวเมือง** หรือ **หนังสือเมือง** มีลักษณะคล้ายกับอักษรมอญ อักษรพม่า และอักษรธรรมอีสาน ปรากฏในเอกสารโบราณประเภทคัมภีร์โบราณ หนังสือสมุดไทย และจารึก เรื่องราวที่ใช้บันทึกส่วนใหญ่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วรรณกรรมประเภทต่างๆ ตำรายา ตำราโหราศาสตร์ และกฎหมาย ปัจจุบันยังคงมีใช้อยู่หลายจังหวัดในภาคเหนือของประเทศไทย

รูปสระ

รูปสระในอักษรธรรมล้านนาแบ่งออกเป็น ๓ พวก คือ

๑. สระลอย คือ สระที่เป็นใหญ่ในตัวเองและออกเสียงได้โดยไม่ต้องอาศัยพยัญชนะอื่น เมื่อนำไปใช้ในที่ทั่วไปแล้ว รูปสระจะคงเป็นรูปเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง และใช้นำหน้าพยัญชนะอื่นเสมอ มีทั้งหมด ๘ ตัว ดังนี้

ตัวอย่าง

๑๑	เช่นคำว่า	๑๑๑	อ่านว่า	อะระหัง
๑๑๑	”	๑๑๑๑	”	อาหาร
๑๑	”	๑๑๑๑	”	อิตปิโส
๑๑	”	๑๑๑	”	อีสา (งอนไถ)
๑	”	๑๑๑	”	อุเบกขา (วางเฉย)

* นายเทียมสิทธิ์ หลวงสุภา นักภาษาโบราณ ๗ ปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๔๓

นางสาววรพร อังกูรชัยชัย นักภาษาโบราณปฏิบัติการ และนายสันติ วงศ์จรูญลักษณ์ นักภาษาโบราณ ตรวจสอบชำระและปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๕๓

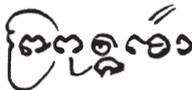
๒	เช่นคำว่า	๒๓๑	อ่านว่า	อุกา (เส้น)
๒	"	๒๓๑๐๐	"	เอกะทิวะสัง (ในวันหนึ่ง)
๒๒	"	๒๒๓๒	"	โอกาส

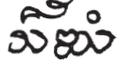
๒. สระจม หรือ สระผสม คือ สระที่ไม่เป็นใหญ่ในตัวเอง ต้องผสมกับพยัญชนะจึงจะออกเสียงได้ตามพยัญชนะนั้นๆ เหมือนสระในภาษาไทย มีทั้งหมด ๘ ตัว ดังนี้

- ๒	- ๒	๑	๒	๑	๒	๒	๒
-ะ	-า	-ิ	-ึ	-ึ	-ึ	-ุ	-ุ

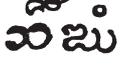
ตัวอย่าง

- ๒	เช่นคำว่า	๒๒๑	อ่านว่า	รากะ (ไม่ประวิสรรชนีย์)
- ๒	"	๒๒๒๑	"	ตันทา
๑	"	๒๒๑๒	"	อัคคติ
๒	"	๒๒๒๒๒	"	มีศีลธรรม
๑	"	๒๒๒๒๒	"	อึดอัดใจ
๒	"	๒๒๒	"	มีมือ
๒	"	๒๒๒	"	กุมาร
๒	"	๒๒๒	"	มีหู

สระ เรียกว่า ร หรือ ระวง (ระโงง) เป็นเชิงของพยัญชนะ ร ใช้นำหน้าพยัญชนะอื่นเสมอ
เช่น อ่านว่า พระพุทธเจ้า

” ลตรูปเป็น เป็นตัวแทน อังหรืออนิคหิต เช่นคำว่า (พุทฺธ) (ธมฺม)
 (สงฺฆ) เป็นต้น

ถ้าตัวสะกดเป็น รูปเสียงก็เป็น อัง เช่นเดียวกัน เช่นคำว่า (สังเกต)
 (บังเกิด) เป็นต้น

บางครั้งใช้ เรียกว่าไม้กั้งไหล แทน อัง เช่นคำว่า (สงฺฆ)
 (สงฺฆ) เป็นต้น

” ฤ ใช้เขียนคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต เช่น (ฤกษ์)

” สระเอา รูปเขียนอย่างนี้เรียกว่า “ไม้เก๋าห่อนึ่ง” ตัวอย่างเช่นคำว่า
 (เจ้า) (เขา) (เมา)

” สระเอา รูปเขียนอย่างนี้เรียกว่า “ไม้เก๋าจู้จี้” ตัวอย่างเช่นคำว่า
 (เจ้า) (เรา) (เสา)

รูปสระที่ใช้ผสมกับพยัญชนะ และรูปสระที่มี อ ย ว เป็นตัวสะกด มีดังต่อไปนี้

							
เอะ	เอ	แอะ	แอ	โอะ	โอ	เออะ	
							
ออ	อัวะ	อัว	เอียะ	เอีย	เอือะ	เอือ	
							
เอออ	เออ	เอว	แอว	เอา	อาว	อิว	อิว

๙+๗	๙+๖	๙+	+๖	๙๐	+๐๖	๐๖	๙๐๖
เอชย	โอช	โอ	อช	โอช	อวช	อช	โอช
๙	-๖๐	๙	๙	๙๐	๙๐		
อช	เอช	อช	อช	เอช	เอช		

รูปพยัญชนะ รูปพยัญชนะตัวเต็มมี ๔๔ รูป ตัวเชิงมี ๓๖ รูป โดยแบ่งออกเป็นวรรคต่างๆ ได้ ๕ วรรค และเศษวรรค ดังต่อไปนี้

วรรค ก	ก	ข	ช	ค	ฅ	ฆ	ง
ตัวเต็ม	ก	ข	ช	ค	ฅ	ฆ	ง
ตัวเชิง	ก	ข	ค	ค	ฆ	ง	

วรรค จ	จ	ฉ	ช	ซ	ฌ	ญ
ตัวเต็ม	จ	ฉ	ช	ซ	ฌ	ญ
ตัวเชิง	จ	ฉ	ช	ซ	ฌ	ญ

วรรค ฎ	ฎ	ฏ	ฑ	ฒ	ณ
ตัวเต็ม	ฎ	ฏ	ฑ	ฒ	ณ
ตัวเชิง	ฎ	ฏ	ฑ	ฒ	ณ

วรรค ต	ต	ถ	ด	ต	ธ	น
ตัวเต็ม	ต	ถ	ด	ต	ธ	น
ตัวเชิง	ต	ถ	ด	ต	ธ	น

วรรค ป	ป	พ	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม
ตัวเต็ม	ป	พ	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม
ตัวเชิง	ป	พ	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม

เศษวารรค	ย	ร	ล	ว	ศ	ษ	ส
ตัวเต็ม	๙	๑	๒	๐	๔	๖	๘
ตัวเชิง	๒	๕	๖	๐	๔	๖	๗
	ห	พ	อ	อย	ฮ		
ตัวเต็ม	๓	๕	๖	๗	๘		
ตัวเชิง	๓	๕	๖				

หมายเหตุ ในกรณีที่พยัญชนะ ส ซ้อนตัวเอง จะเขียนในรูป ๙๙ สส (ส ๒ ห้อง)

พยัญชนะต่างๆ ที่ศึกษามาแล้ว มีพยัญชนะอีกหลายตัวที่นิยมใช้เป็นเชิงพยัญชนะ บางตัวใช้หัวแทนพยัญชนะตัวเต็ม ดังต่อไปนี้

๑	เชิงมีรูป	๒	เช่นคำว่า	๑๒	(มัชช)	เขียนเป็น	๑๒
๓	"	๕	"	๓๕	(กัญญา)	"	๓๕
๖	"	๖	"	๖๖	(อัญญ)	"	๖๖
๘	"	๗	"	๘๗	(รักสา)	"	๘๗
๙	"	๐	"	๙๐	(อัตถา)	"	๙๐
๔	"	๑	"	๔๑	(ป็นน)	"	๔๑
๖	"	๒	"	๖๒	(กัปป)	"	๖๒
๗	"	๓	"	๗๓	(นิพพาน)	"	๗๓
๕	"	๔	"	๕๔	(อัมมา)	"	๕๔
๘	"	๕	"	๘๕	(พระยา)	"	๘๕

วิธีสังเกตเชิงพยัญชนะ **ฅ ฌ ฎ** ซึ่งมีเชิงเหมือนกันให้สังเกตดังต่อไปนี้

๑. เชิง **ฅ** นิยมซ้อนพยัญชนะในวรรคของตนคือ **ฅ ฅฎ ฅฏ ฅฐ ฅธ**

๒. เชิง **ฌ** นิยมซ้อนพยัญชนะในวรรคของตนคือ **ฌ ฌฎ ฌฏ ฌฐ ฌธ**

๓. เชิง **ฎ** นิยมซ้อนพยัญชนะในวรรคของตนคือ **ฎ ฎฎ ฎฏ ฎฐ ฎธ**

เครื่องหมาย

เครื่องหมายที่ใช้ประกอบรูปคำในอักษรธรรมล้านนา เป็นเครื่องหมายจัดระบบเสียงเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของการพูดและการเขียน มีดังต่อไปนี้

๑. ไม้เฆาะ, ไม้ยัก “ **┆** ” เครื่องหมายแทนรูปวรรณยุกต์เอก เช่น **มูฏมูฏ** (สอนอ่าน)

๒. ไม้ขอช้าง “ **┆/** ” เครื่องหมายแทนรูปวรรณยุกต์โท เช่น **มูฏมูฏ** (ช้างบ้าน)

๓. ไม้ขีดเครื่องหมายรูป “ **┆/** ” ใช้เขียนคำที่ประสมด้วยสระ “อะ” ที่มีตัวสะกด ทำหน้าที่

คล้ายไม้หันอากาศ เช่น **มูฏมูฏ** (จ้งหัน)

๔. ไม้กัก เครื่องหมายรูป “ **┆/** ” เพื่อให้พยางค์นั้นออกเสียงสั้น เช่น **มูฏ** (เม็ด) หรือใช้แทน

พยัญชนะ “ก” ที่เป็นตัวสะกด เช่น **มูฏ** (จัก), **มูฏ** (ลูก)

๕. ไม้กั้ง, นิคหิต “ **๑** ” ใช้ในคำภาษาบาลี เช่น **มูฏ** (พุทฺธิ) หรือใช้ในคำที่ประสมด้วย

สระออ และไม่มีตัวสะกด เช่น **มูฏ** (พ่อ)

๖. ไม้กั้งไหล “ **┆/** ” เครื่องหมายแทนตัวสะกด “ง” ใช้เขียนเฉพาะคำภาษาบาลี เช่น

มูฏ (สงฺโฆ)

๗. ไม้กะปวยาด “ **-ง** ” เครื่องหมายที่กำหนดให้พยางค์นั้นออกเสียงสั้น และเป็นเครื่องหมาย

ของรูปสระ “อะ” เช่น **มูฏ** (ทุกข์), **มูฏ** (เกาะ)

๘. ไม้ซ้ำ, เลขสอง “ ๒ ” เครื่องหมายซ้ำคำหรือพยัญชนะ ทำหน้าที่ ๓ อย่าง คือ

๘.๑ ทำหน้าที่เหมือนไม้ยมก เช่น รั้วรั้ว (ต่างๆ นานา)

๘.๒ ทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้นของคำที่ใช้พยัญชนะต้นตัวเดียวกัน เช่น ไร้วัว (ไต่ตาม)

๘.๓ เพื่อให้คำนั้นอ่านแยกเป็นสองพยางค์ เช่น วิว๊ว (เสมอ)

๙. ไม้ก่ง “ ๖ ” เครื่องหมายแทนสระโอะลดรูป ใช้เขียนบนคำที่ประสมกับด้วยสระโอะ แล้วมี

ตัวสะกด เช่น ฐัว (ขน), ฐัว (ผม) หรือใช้ในคำที่พยัญชนะประสมกับสระอัว และไม่มีตัวสะกด เช่น

ฐัว (ตัว)

๑๐. ระห้าม “ ๗ ” ทำหน้าที่อย่างทัศนฆาต คือห้ามออกเสียงสระที่กำกับพยางค์ท้ายของคำ เช่น

ฐัว (อนงค์) หรือ เพื่อแสดงว่าพยัญชนะตัวนั้นเป็นตัวสะกด เช่น ฐัว (ผูก)

ตัวอย่างการแจกแม่อักษร

๓๓๓๓๓๓ ๓๓๓ (แจกแม่ กะ กา)

๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓
กะ	กา	กิ	กี	กึ	กือ	กู	กู่	เก	แก

๓๓	๓๓	๓๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓
โก	โก้	เกา	กุง	กิง	กั๊ง	ก้า	กั๊วะ

เสียงสระ ใ้ ใช้ ๓ สระ

กก	กัก	กาก	กิก	กี้ก	กืก	กี้ก	กุก	กูก

เกก	แกก	โกก	กอก	กวก	เกียก	เกือก	เกิก

เสียงสระ ใ้ ใช้ ๑ สระ

กก	กัก	กาก	กิก	กี้ก	กืก	กี้ก	กุก	กูก

เกก	แกก	โกก	กอก	กวก	เกียก	เกือก	เกิก

เสียงสระ ใ้ ใช้ ๓ สระ

กต	กักต	กากต	กิกต	กี้กต	กืกต	กี้กต	กุกต	กูกต

เกต	แกต	โกต	กอต	กวต	เกียต	เกือกต	เกิต

ຂອງເອ້ ອູ່ ໃຊ້ ຫຼື ເຂິງ ອຸ ສະກດ

ອູ່								
กน	กัณ	กาน	กิน	กีน	กีน	กีน	กุน	กูน

ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່
เกน	แกน	โกน	กอน	กวน	เกียน	เกือน	เกิน

ຂອງເອ້ ອູ່ ໃຊ້ ບ ຫຼື ເຂິງ ມ ສະກດ

ອູ່								
กบ	กับ	กาบ	กิบ	กีบ	กีบ	กีบ	กูป	กูน

ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່
เกบ	แกบ	โกบ	กอบ	กวบ	เกียบ	เกือบ	เกิบ

ຂອງເອ້ ອູ່ ໃຊ້ ບ ຫຼື ເຂິງ ມ ສະກດ

ອູ່								
กม	กัม	กาม	กิม	กีม	กีม	กีม	กุม	กูน

ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່	ອູ່
เกม	แกม	โกม	กอม	กวม	เกียม	เกื่อม	เกิม

แฉะแฉะแฉะ ใช้ ๒ หรือเชิง ๒ สะกด

กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ
 กาย กิย กิย กิย กิย กุย กุย

เกย เกย ไกย กอย เกย เกย เกย เกย
 เกย เกย ไกย กอย เกย เกย เกย เกย

แฉะแฉะแฉะ ใช้ ๐ หรือเชิง ๐ สะกด

กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ
 กาว กิว กิว กิว กิว กัว กัว

เกว เกว ไกว เกว กิว กิว เกว เกว
 เกว แกว ไกว เกว เกยว กัว เกยว

ตัวอย่างการแจกสระ ๔ ตัว ผสมกับพยัญชนะทั้ง ๔๔ ตัว ดังต่อไปนี้

สระตัวที่ ๑ คือ สระ - ๓ (สระ-ะ) ผู้ศึกษาได้เรียนมาแล้ว ว่าพยัญชนะแต่ละตัวจะมีรูปสระ-ะ อยู่ในตัวของมันเองโดยไม่ต้องมีรูปสระให้เห็นเช่น ๓ ๓ ๓ ๓ ๓ จะอ่านว่า กะ ขะ คะ ตะ งะ เป็นต้น

สระตัวที่ ๒ คือ สระ - ๑ (สระ - ๑) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าไม้ก้ำ จะใช้ผสมกับพยัญชนะวรรคต่างๆ ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก้า ข้า ค้า ต้า ง้า
 ก้า ข้า ค้า ต้า ง้า

จ้า ฉ้า ซ้า ซ้า ฉ้า
 จ้า ฉ้า ซ้า ซ้า ฉ้า

ฎ้า ฐ้า ท้า ฒ้า ณา
 ฎ้า ฐ้า ท้า ฒ้า ณา

ดอ ฅอ ๑ิ ๑ิ ๑ิ
ด่า ถา ทา ถา ณา

ปอ ๑อ ๑อ ๑อ ๑อ
ป่า ผา พา ภา มา

๑อ ๑อ ๑อ ๑ิ ๑อ ๑อ ๑อ ๑อ
ยา ธา ลา ภา ศา หา ฬา อา

๑อ ๑ิ ๑อ ๑ิ ๑อ ๑อ ๑อ
อยา ผา ฟา บา หนา หมา หลา

๑อ ๑อ ๑อ ๑อ
หวา ฮา หงา หยา

สระตัวที่ ๓ คือ สระ ๑ (สระ ิ) ผสมดังนี้

๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ
กิ ฅิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ

๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ
ฅิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ

๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ
๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ

๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ
๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ

๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ
๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ ๑ิ

๕๑	๕๒	๕๓	๕๔	๕๕		
เฒ่า	เฒ่า	ถี่	ฒ	ณ		
๕๖	๕๗	๕๘	๕๙	๖๐		
ต่า	ถ่า	ทื่อ	ถื่อ	ณ		
๖๑	๖๒	๖๓	๖๔	๖๕		
ปี่	ฒ	พื่อ	ภ	มี		
๖๖	๖๗	๖๘	๖๙	๗๐	๗๑	๗๒
ยี่	รื่อ	ลื่อ	วื่อ	ศื่อ	ทื่อ	พื่อ
๗๓	๗๔	๗๕	๗๖	๗๗	๗๘	๗๙
อัย	ฝ	พื่อ	บ	หน	หม	หล
๘๐	๘๑	๘๒	๘๓			
หว	อ	หน	หย			

สระตัวที่ ๗ คือ สระ ๒ (สระ -) ผสมดังนี้

๒	๒	๒	๒	๒
ก	ข	ค	ค	ง
๒	๒	๒	๒	๒
ง	น	บ	บ	น
๒	๒	๒	๒	๒
ม	ย	ร	ร	น
๒	๒	๒	๒	๒
ต	ถ	ท	ด	น

อยู่	ผู้	ฟู	บู	หนู	หู่	หู	หู่
อยู่	ผู้	ฟู	บู	หนู	หู่	หู	หู่
ฮู่	ฮู่	ฮู่					
ฮู่	ฮู่	ฮู่					

ตัวอย่างการแจกสระในกลุ่มสระพิเศษ ผสมกับพยัญชนะ วรรค ก ก ดังต่อไปนี้

เก	เข	เค	เก	เก
เก	เข	เค	เก	เก

แก	แฮ	เ	เก	เก
แก	แฮ	เ	เก	เก

ไ	ไฮ	เ	เก	เก
ไ	ไฮ	เ	เก	เก

ไ	ไฮ	เ	เก	เก
ไ	ไฮ	เ	เก	เก

เก	เฮ	เ	เก	เก
เก	เฮ	เ	เก	เก

เก	เฮ	เ	เก	เก
เก	เฮ	เ	เก	เก

ก	ข	ค	ก	ก
ก	ข	ค	ก	ก

ก	ข	ค	ก	ก
ก	ข	ค	ก	ก

อนึ่ง ถ้าต้องการจะใช้สระดังกล่าวข้างต้นนี้ ผสมกับพยัญชนะอื่นในวรรคต่างๆ ให้ยึดหลักเกณฑ์ตามตัวอย่างข้างบนนี้ และเสียงที่เปล่งออกมาก็ขอให้เป็นไปตามพยัญชนะตัวนั้นๆ ข้อสังเกต เช่น ตัว ก (ค) ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตามจะออกเสียง ก เสมอ และตัว ฦ (ค) ใช้แทน “ค” ได้ในที่ที่ทั้งปวง ตัว ฦ (จ) ใช้ ฦ (ส) แทนได้ในที่ที่ทั้งปวง ตัว ฦ (ช) อ่านเป็น “จ” ตัว ฦ (ท) อ่านเป็น “ด” ตัว ฦ (ท) อ่านเป็น “ต” ตัว ฦ (พ) อ่านเป็น “ป” ตัว ฦ (บ) ใช้แทน ฦ (ป) ได้ ส่วนสระผสมอีกพวกหนึ่ง ผู้ศึกษาจงสังเกตตามนัยที่เรียนมาแล้วเป็นหลัก

การแจกไม้ หมายถึงการนำสระต่างๆ มาผสมกับพยัญชนะและวรรณยุกต์ เอก โท นั่นเอง ทั้งนี้เพื่อให้รู้การออกเสียงพยัญชนะที่ผสมถูกต้องแล้ว ต่อไปนี้ขอนำสระ - ๖ (-) ผสมกับพยัญชนะต่างๆ พอเป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้

	ไม้เยะ	ไม้ซัด		ไม้เยะ	ไม้ซัด
ก	ก	ก	ข	ข	ข
ค	ค	ค	ฦ	ฦ	ฦ
จ	จ	จ	ฦ	ฦ	ฦ
ช	ช	ช	ฦ	ฦ	ฦ
ฦ	ฦ	ฦ	ฦ	ฦ	ฦ
ฦ	ฦ	ฦ	ฦ	ฦ	ฦ

	ไม้เยาะ	ไม้ขีด		ไม้เยาะ	ไม้ขีด
๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑
ทา	ท่า	ท่า	ตมา	ตม่า	ตม่า
๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑
ถา	ถ่า	ถ่า	ถา	ถ่า	ถ่า
๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑
ตา	ต้า	ต้า	ตา	ต้า	ต้า
๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑
ทา	ท่า	ท่า	ธา	ถ่า	ถ่า
๖๑	๖๑	๖๑	๖๑	๖๑	๖๑
นา	น่า	น่า	นา	น่า	น่า
๗๑	๗๑	๗๑	๗๑	๗๑	๗๑
ป่า	ป่า	ป่า	ผา	ผ่า	ผ่า
๘๑	๘๑	๘๑	๘๑	๘๑	๘๑
พา	พ่า	พ่า	ภา	ภ่า	ภ่า
๙๑	๙๑	๙๑	๙๑	๙๑	๙๑
มา	ม่า	ม่า	มา	ม่า	ม่า
๑๐๑	๑๐๑	๑๐๑	๑๐๑	๑๐๑	๑๐๑
ยา	ย่า	ย่า	จา	จ่า	จ่า
๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑
ลา	ล่า	ล่า	วา	ว่า	ว่า

	ไม้เยาะ	ไม้ขีด		ไม้เยาะ	ไม้ขีด
๕๑	๕๑	๕๑	๖๑	๖๑	๖๑
ศ	ศ	ศ	ห	ห	ห
ศา	ศา	ศา	หา	หา	หา
๕๒	๕๒	๕๒	๖๒	๖๒	๖๒
ฟ	ฟ	ฟ	อ	อ	อ
ฟา	ฟา	ฟา	อา	อา	อา
๕๓	๕๓	๕๓	๖๓	๖๓	๖๓
ย	ย	ย	ฝ	ฝ	ฝ
อยา	อยา	อยา	ฟา	ฟา	ฟา
๕๔	๕๔	๕๔	๖๔	๖๔	๖๔
ฟ	ฟ	ฟ	บ	บ	บ
ฟา	ฟา	ฟา	บา	บา	บา
๕๕	๕๕	๕๕	๖๕	๖๕	๖๕
ห	ห	ห	ห	ห	ห
หนา	หนา	หนา	หมา	หมา	หมา
๕๖	๕๖	๕๖	๖๖	๖๖	๖๖
ห	ห	ห	ห	ห	ห
หลา	หลา	หลา	หวา	หวา	หวา
๕๗	๕๗	๕๗	๖๗	๖๗	๖๗
ห	ห	ห	ห	ห	ห
ฮา	ฮา	ฮา	หงา	หงา	หงา
๕๘	๕๘	๕๘			
ห	ห	ห			
หยา	หยา	หยา			

ตัวอย่างคำที่อ่านยาก การเขียนและอ่านอักษรธรรมล้านนามีอยู่หลายคำที่นิยมเขียนต่างไปจากแบบฉบับ ผู้ศึกษาควรสนใจเป็นพิเศษเพื่อใช้เป็นแนวทางในการอ่านและเขียน ตัวอย่างคำที่พบบ่อยมีดังต่อไปนี้

คำว่า	อ่านว่า	คำว่า	อ่านว่า	คำว่า	อ่านว่า
ꨀꨂ	ก็บ	ꨀꨃꨂ	ก็ตี	ꨀꨃꨂ	ก็มี
ꨀꨃꨂ	ปมี	ꨀꨃꨂ	ไปหา	ꨀꨃꨂ	ไปมา
ꨀꨃꨂ	จักว่า	ꨀꨃꨂ	มักว่า	ꨀꨃꨂ	แล
ꨀꨃꨂ	ก็ว่า	ꨀꨃꨂ	แล	ꨀꨃꨂ	เอา
ꨀꨃꨂ	แลนา	ꨀꨃꨂ	แล้ว	ꨀꨃꨂ	ตุกรา
ꨀꨃꨂ	ทั้งหลาย	ꨀꨃꨂ	ทั้งหลาย	ꨀꨃꨂ	ชื่อว่า
ꨀꨃꨂ	ตุรา	ꨀꨃꨂ	กริยา	ꨀꨃꨂ	เวทนา
ꨀꨃꨂ	กระทำ	ꨀꨃꨂ	คือว่า	ꨀꨃꨂ	สวรรค์
ꨀꨃꨂ	เสนา	ꨀꨃꨂ	เทศนา	ꨀꨃꨂ	เสมอ
ꨀꨃꨂ	สยอง	ꨀꨃꨂ	สังขยา	ꨀꨃꨂ	จักมา
ꨀꨃꨂ	สหาย	ꨀꨃꨂ	เสวย	ꨀꨃꨂ	สวัสดี
ꨀꨃꨂ	ปรารถนา	ꨀꨃꨂ	รือ	ꨀꨃꨂ	ฤกษ์
ꨀꨃꨂ	สยบท่าว	ꨀꨃꨂ	ดีหลี	ꨀꨃꨂ	ปราศจาก
ꨀꨃꨂ	อัครรรย	ꨀꨃꨂ	หอมหับ	ꨀꨃꨂ	เฮย

คำว่า	อ่านว่า	คำว่า	อ่านว่า	คำว่า	อ่านว่า
นาง	นาน	นาง	นาง	นาย	นาย
แน่นอน	แน่นอน	อินทรีย์	อินทรีย์	ประโยชน์	ประโยชน์
ชุมนุม	ชมพู่ทวีป	ริศนา	ริศนา	ตั้ง	ตั้ง
เวชยันตะ	เวชยันตะ	สมพาน	สมพาน	คันทวา	คันทวา
หิมพานต์	หิมพานต์	สงสาร	สงสาร	อรหันตา	อรหันตา
สะหลี	สะหลี	อนทรา	อนทรา	อังการ	อังการ
อาศัย	อาศัย	พระเจ้า	พระเจ้า	สัจชัย	สัจชัย
สะพาน	สะพาน	อาชญา	อาชญา	กษัตรา	กษัตรา
ตรัสรู้	ตรัสรู้	อาภานา	อาภานา	ศัตรู	ศัตรู
เข้าของ	เข้าของ	เสด็จ	เสด็จ	เงิน	เงิน
มัยหัง	มัยหัง	มังคละ	มังคละ	ปมี	ปมี
เสฏฐี	เสฏฐี	ปมา	ปมา	จักรวาท	จักรวาท
อันว่า	อันว่า	พี่น้อง	พี่น้อง		

ເບຍຊີ້ຮູ້ວັງວ່າຄ່າງ (ແບບຝຶກຫັດອ່ານງ່າຍໆ)

ປູ່ຮູບຊາຍທາງໂຮງຮູ້ອົງ

(ຄຳອ່ານ) ບຸນນັສການພຸທຸດເຈົ້າ

ຮູບຊາຍ ຕາຍ ທາງໂຮງຮູ້ອົງ ອຸປະສານ
ຊາຍ ຊາຍຊາຍ

ນໂມ ຕສສ ກາວໂຕ ອຸທໂຕ ສມາ ສມພຸທຸດສສ

ປູ່ຊຸງເຊື້ອຊີ້ຮູ້ໂຮງຮູ້ອົງ

(ຄຳອ່ານ) ບຸນສາວມນຕ໌ຮະສິກຄິງພຸທຸດເຈົ້າ

ອຸປະສານ ຊາຍຊາຍຊາຍ ທາງໂຮງຮູ້
ທາງໂຮງຮູ້ ອຸທໂຕໂຮງຮູ້

ອຸທໂຕ ສມາສມພຸທໂຕ ກາວາ ພຸທ໌ ກາວນຸຕ໌ ອກິວາເທີມີ

ປູ່ຊຸງເຊື້ອຊີ້ຮູ້ໂຮງຮູ້ອົງ

(ຄຳອ່ານ) ບຸນສາວມນຕ໌ຮະສິກຄິງພຸທຸດເຈົ້າ

ຊາຍຊາຍ ທາງໂຮງຮູ້ ດຊາຍ ດຊາຍ
ຊາຍຊາຍ

ສວາກຸຂາໂຕ ກາວຕາ ຮມໂມ ຮມມ໌ ນມສສາມີ

ປູ່ ຊຸງເຊື້ອຊີ້ຮູ້ ໂຮງຮູ້ອົງ

(ຄຳອ່ານ) ບຸນສາວມນຕ໌ຮະສິກຄິງພຸທຸດເຈົ້າ

ຊາຍຊາຍ ທາງໂຮງຮູ້
ທາງໂຮງຮູ້ ວິທ໌ ຊາຍຊາຍ

ສຸປຸກິບນຸໂນ ກາວໂຕ ສາວກສຸໂຂ ສຸໂຂ ນມາມີ

สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฆ์ อสุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฆ์ ฌายปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฆ์
 สามิฉิปปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฆ์ ยทิท จตตาริ ปุริสยุดานิ อฏฺจ ปุริสปุคฺคลา เอส ภควโต สาวกสงฆ์
 อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเนยฺโย อณฺชสิกรณิโย อนฺตตรํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสุสาดิ

ตัวเลขอักษรธรรมล้านนา

ตัวเลขที่ใช้ในอักษรธรรมล้านนามีอยู่ ๒ แบบคือ

เลขโหราศาสตร์

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

เลขธรรม

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

๑. เลขโหราศาสตร์ หมายถึง เลขที่ชาวล้านนาทั่วไปใช้เขียนติดต่อกันทางจดหมาย หรือ บันทึกรเหตุการณ์ต่างๆ ในสมัยก่อน และพวกโหรหรือหมอดูนิยมใช้เลขชนิดนี้เขียนตำราเกี่ยวกับ เอกสารหมอดู จึงเรียกว่าเลขโหราศาสตร์

๒. เลขธรรม หมายถึง เลขที่ใช้ในคัมภีร์ไบเบิล เพราะตัวเลขชนิดนี้จำง่าย สะดวกในการ อ่านและการเขียน จึงเรียกว่า ตัวเลขธรรม

๓. การนับเลขบอกจำนวนก็เหมือนกันกับภาษาภาคกลางทุกประการ ต่างกันแต่เลข ๒ อยู่หลักสิบ จะอ่านออกเสียงเป็น “ชาว” เช่น

๒๐ อ่านว่า ชาว

๒๑ อ่านว่า ชาวเอ็ด

ข้อสังเกตบางประการ

การนับปีในเอกสารโบราณทางภาคเหนือนิยมใช้จุลศักราช และมีคำเรียก “ช้อศก” ของจุลศักราช เพื่อให้ทราบว่าเป็นปีที่ลงท้ายด้วยเลขอะไร ช้อศกของไทยนั้นมี ๑๐ ชื่อ ซึ่งมีคำเรียกช้อศกที่ต่างกัน ระหว่าง ภาคกลางกับภาคเหนือ เช่น จุลศักราชลงท้ายด้วย ๑ ภาคกลางเรียกว่า “เอกศก” ภาคเหนือเรียกว่า “กั๊ด” ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงเทียบไว้ดังนี้

เลขท้ายของปี จตุศักราช	ชื่อศก	
	ไทยใต้ (ภาคกลาง)	ไทยเหนือ (ภาคเหนือ)
๑	เอกศก	กัต
๒	โทศก	กต
๓	ตรีศก	รวง, ลวง, ฮวง
๔	จัตวาศก	เต่า
๕	เบญจศก	กา, ก่า
๖	ฉศก	กาบ
๗	สप्तศก	ดับ, ฮับ
๘	อัฐศก	รวาย
๙	นพศก	เมิง
๐	สัมฤทธิศก	เปิก, เปลิก

ปีไทยมีชื่อเรียก ๑๒ ชื่อ สามารถคำนวณได้ว่าปีจตุศักราชนี้ตรงกับปีไทยปีใด โดยนำจตุศักราชมาตั้งหารด้วย ๑๒ เหลือเศษเท่าไรก็จะตรงกับปีไทยที่กำหนดไว้ เช่น จ.ศ. ๑๑๓๐ ÷ ๑๒ เหลือเศษ ๖ ตรงกับปี “สี” ในไทยเหนือ ซึ่งตรงกับปีนักษัตรของไทยใต้ คือ ปีมะโรง ชื่อปีของไทยมีชื่อเรียกที่ต่างกันระหว่างปีไทยเหนือและปีไทยใต้ ดังต่อไปนี้

เศษ	ชื่อปี		
	ปีไทยใต้	ปีไทยเหนือ	สัตว์ที่เป็นเครื่องหมาย
๑	กุน	ไก, ไค้	หมู, ช้าง (ภาคเหนือ)
๒	ชวด	ไจ้	หนู
๓	ฉลู	เป้า, เปล้า	วัว
๔	ขาล	ยี่	เสือ
๕	เถาะ	เหม้า	กระต่าย
๖	มะโรง	สี	งูใหญ่
๗	มะเส็ง	โส, ไส้	งูเล็ก
๘	มะเมีย	ชง้า, สง้า	ม้า
๙	มะแม	เม็ด, มต	แพะ
๑๐	วอก	สัน	ลิง
๑๑	ระกา	เจ้า, เล้า	ไก่
๐	จอ	เส็ด	สุนัข

การเทียบศกของไทยได้กับไทยเหนือ

เอกศกใต้	ตรงกับ	ฉศกเหนือ
โทศกใต้	ตรงกับ	สัปตศกเหนือ
ตรีศกใต้	ตรงกับ	อัศศกเหนือ
จัตวาศกใต้	ตรงกับ	นพศกเหนือ
เบญจศกใต้	ตรงกับ	สัมฤทธิศกเหนือ
ฉศกใต้	ตรงกับ	เอกศกเหนือ
สัปตศกใต้	ตรงกับ	โทศกเหนือ
อัศศกใต้	ตรงกับ	ตรีศกเหนือ
นพศกใต้	ตรงกับ	จัตวาศกเหนือ
สัมฤทธิศกใต้	ตรงกับ	เบญจศกเหนือ

การเทียบเดือนไทยได้กับเดือนไทยเหนือเป็นดังนี้

เดือน	ไทยใต้	ไทยเหนือ
พฤษภาคม	๖	๘
มิถุนายน	๗	๙
กรกฎาคม	๘	๑๐
สิงหาคม	๙	๑๑
กันยายน	๑๐	๑๒
ตุลาคม	๑๑	๑ (เดือนเจียง)
พฤศจิกายน	๑๒	๒ (เดือนยี่)
ธันวาคม	๑	๓
มกราคม	๒	๔
กุมภาพันธ์	๓	๕
มีนาคม	๔	๖
เมษายน	๕	๗

การเทียบศักราชต่างๆ

พุทธศักราช	มากกว่า	คริสต์ศักราช	๕๔๓ ปี
พุทธศักราช	มากกว่า	มหาศักราช	๖๒๑ ปี
พุทธศักราช	มากกว่า	จุลศักราช	๑๑๘๑ ปี
พุทธศักราช	มากกว่า	รัตนโกสินทร์ศก	๒๓๒๔ ปี

มาตราการนับจำนวนเลขของล้านนา

มาตราการนับจำนวนเลขของภาษาล้านนา ยึดหลักการนับจำนวนเลขของคัมภีร์โมคคัลลามาหาไวยากรณ์ โดยมีหลักการนับ เริ่มตั้งแต่หลักหน่วยเป็นต้นไปดังนี้

หน่วย	จำนวนเลขตัวเดียว
สิบ	มีเลข ๐ = ๑ ตัว
ร้อย	มีเลข ๐ = ๒ ตัว
พัน	มีเลข ๐ = ๓ ตัว
หมื่น	มีเลข ๐ = ๔ ตัว
แสน	มีเลข ๐ = ๕ ตัว
ล้าน	มีเลข ๐ = ๖ ตัว
โกฏิ	มีเลข ๐ = ๗ ตัว
ตื้อ	มีเลข ๐ = ๘ ตัว
ปโกฏิ	มีเลข ๐ = ๑๔ ตัว
โกฏิปโกฏิ	มีเลข ๐ = ๒๑ ตัว
ปุนนหุต	มีเลข ๐ = ๒๘ ตัว
นินนหุต	มีเลข ๐ = ๓๕ ตัว
อักโขภาณี	มีเลข ๐ = ๔๒ ตัว
พินธุ	มีเลข ๐ = ๔๙ ตัว
อัมพะระ	มีเลข ๐ = ๕๖ ตัว
นิริัพพะทะ	มีเลข ๐ = ๖๓ ตัว
อหห	มีเลข ๐ = ๗๐ ตัว

ในการเขียนจำนวนนับนี้ คนโบราณนิยมเขียนจำนวนนับเป็นตัวเลขปนกับตัวอักษร ตัวอย่างเช่น

พระยาตนันมีมเหสีสามคน มีพละนิกายได้ ๑๒ อักโขภาณี ปลายแสนคน กับแก้วร้อยก็มีแล

อักษรธรรมอีสาน

นายประภาส สุระเสน และนายบุญนาค สะแกนอก

อักษรธรรมอีสาน

จารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา

เลขทะเบียนจารึก อด.๑ อักษรธรรมอีสาน ภาษาไทย (อีสาน)

ปัจจุบันอยู่ที่ วัดถ้ำสุวรรณคูหา อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

อักษรธรรมอีสาน*

อักษรธรรมอีสาน เป็นรูปอักษรของไทยแบบหนึ่ง ใช้อยู่ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นรูปอักษรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับรูปอักษรธรรมล้านนาที่ใช้อยู่ในบริเวณภาคเหนือของไทย โดยได้รับอิทธิพลของรูปอักษรธรรมล้านนาผ่านมาทางอาณาจักรล้านช้าง ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ รูปอักษรธรรมอีสานก็น่าจะปรากฏขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยพร้อมๆ กับอักษรไทยอีสานซึ่งพบอักษรทั้ง ๒ แบบ ร่วมกันเป็นครั้งแรก ในจารึกที่วัดถ้ำสุวรรณคูหา^๑ จังหวัดอุดรธานี จารึกขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๑๑๕

รูปอักษรธรรมอีสานนี้มีใช้อยู่ในเอกสารโบราณประเภทต่างๆ ได้แก่ จารึก คัมภีร์ใบลานและหนังสือสมุดไทย หลักฐานเอกสารโบราณที่ใช้อักษรธรรมอีสานมีอายุระหว่าง พุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๕ และใช้ควบคู่ไปกับอักษรไทยอีสาน ในระหว่าง พุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นอักษรไทยน้อย ในพุทธศตวรรษที่ ๒๓-๒๕ อักษรธรรมอีสานส่วนใหญ่นิยมใช้บันทึกจดจารเรื่องราวในทางพระพุทธศาสนา จึงนิยมเรียกชื่อเป็นอย่างอื่นอีกว่า อักษรธรรม และหนังสือธรรม มีรายละเอียดของรูปอักษรดังต่อไปนี้

รูปสระ

รูปสระในอักษรธรรมอีสานแบ่งออกเป็น ๓ จำพวก คือ สระลอย สระแท้ และสระผสม

๑. สระลอย คือ สระที่เป็นใหญ่ในตัวเองโดยไม่ต้องอาศัยพยัญชนะอื่น เมื่อนำไปใช้ รูปสระจะคงเป็นรูปเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปอื่น และใช้นำหน้าพยัญชนะอื่นๆ เสมอ มีทั้งหมด ๘ ตัว ดังนี้

๗	๗ว	๗	๗	๗	๗	๗	๗
อะ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	โอ

๒. สระแท้ คือ สระที่ต้องอาศัยพยัญชนะอื่นมาประกอบจึงจะออกเสียงได้ตามพยัญชนะนั้นๆ โดยเขียนสระไว้รอบพยัญชนะต้น มี ๑๕ ตัว ดังนี้

-๗	-๗	-๗	-๗	-๗	-๗	-๗	-๗
-๗	-๗	=	=	=	=	๗	๗
๗-	๗๗-	๗-	๗	๗	๗-๗	๗	๗
๗-	๗-	๗-	๗	๗	๗-๗	๗	๗

* นางสาวยุวเรศ วุทธิพรผล นักภาษาโบราณปฏิบัติกร ตรวจสอบชำระและปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๕๓

^๑ ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดหนองบัวลำภู

๓. สระผสม สระที่ใช้เขียนอักษรธรรมอีสาน นอกจากสระแท้ ๑๕ ตัว ยังมีสระผสมอีก ๑๓ ตัว คือ

๑-ะ ๑๑-ะ ๑๒-ะ ๑-๑๒ ๑๑ ๑๒
 ะ ะ ะ ะ ะ ะ
 ะ ะ ะ ะ ะ ะ

๑๑-ะ ๑๑ ๑๑ ๑๑ ๑๑ ๑๑ ๑๑
 ะ ะ ะ ะ ะ ะ ะ
 ะ ะ ะ ะ ะ ะ ะ

สระผสมทั้ง ๑๓ ตัวนี้มีบางตัวเปลี่ยนรูปไปจากเดิมเมื่อประกอบกับพยัญชนะผสม ๖ ตัว คือ **ข ขุ ขู ขู ขู ขู** และพยัญชนะที่ออกเสียงควบ ให้นำสระนั้นๆ เขียนในบรรทัดเดียวกันกับพยัญชนะ สระที่เปลี่ยนรูปดังกล่าวนี้ คือ

๑๑-ะ	เปลี่ยนเป็น	๑๑-ะ	เช่น	๑๑-ะ	(หัจจะ)
๑๑	เปลี่ยนเป็น	๑๑	เช่น	๑๑	(หัจ)
๑๑	เปลี่ยนเป็น	๑๑	เช่น	๑๑	(หัจ)
๑๑	เปลี่ยนเป็น	๑๑	เช่น	๑๑	(หัจ)

รูปพยัญชนะ ๓๘ ตัว มีรูปดังนี้

ก วรรณค	ก	ข	ค	ฌ	ง
จ วรรณค	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
ฎ วรรณค	ฎ	ฏ	ฑ	ฒ	ณ
ด วรรณค	ด	ถ	ท	ธ	น

ป	วรรค	บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม
		บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม
อ	วรรค	ข	ย	ร	ล	ว			
		ข	ย	ร	ล	ว			
		ง	น	ม	ย	ล	ว		
		ง	น	ม	ย	ล	ว		

พยัญชนะผสม

เมื่อจะต้องเขียนคำที่มีพยัญชนะ ห นำหน้าพยัญชนะอื่น ๖ ตัว คือ ง น ม ย ล และ ว ใน อักษรธรรมอีสานต้องเปลี่ยนรูปได้ดังนี้

ฆ	ฅ	ฆ	ง	จ	ฉ
ฆ	ฅ	ฆ	ง	จ	ฉ

พยัญชนะเปลี่ยนรูป

พยัญชนะบางตัวในอักษรธรรมอีสาน เมื่อใช้เป็นตัวสะกดแล้วจะมีรูปผิดไปจากรูปเดิม ผู้ศึกษาควรใช้ความสังเกตและจดจำให้ดี พยัญชนะที่ผิดรูปเหล่านี้เรียกว่าตัวเพื่อง มีรูปดังต่อไปนี้

๑ (ง) เมื่อทำหน้าที่เป็นตัวสะกดเขียนได้ ๒ รูป คือ

รูปที่ ๑ **๑** สำหรับใช้เขียนไว้ข้างบนตัวพยัญชนะที่เป็นตัวนำ เช่น **๑** อ่านว่า กง เป็นต้น

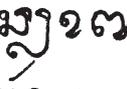
รูปที่ ๒ **๒** ใช้เขียนไว้ข้างล่างใต้ตัวพยัญชนะที่เป็นตัวนำ เช่น **๒** อ่านว่า ทง เป็นต้น

๒ (น) เมื่อทำหน้าที่เป็นตัวสะกดมีรูปเป็น **๓** ใช้เขียนไว้ข้างล่างใต้พยัญชนะที่เป็นตัวนำ

เช่น **๓** (ขัน) **๓** (สัน) เป็นต้น

๓ (บ,ป) เมื่อทำหน้าที่เป็นตัวสะกดมีรูปเป็น **๔**

เช่น **๔** (กับ) **๔** (นับ) เป็นต้น

- ฅ (ม) เมื่อทำหน้าที่เป็นสะกดมีรูปเป็น ใช้เขียนไว้ข้างล่างใต้พยัญชนะตัวนำ เช่น (กัม) (เข็ม) เป็นต้น
- ฆ (ย) ออกเสียงคล้ายมี ห นำ เมื่อทำหน้าที่เป็นตัวสะกด มีรูปเป็น , , เช่น (เม็ย) เป็นต้น
- ฉ (จ) เมื่อเป็นตัวตามออกเสียงควบกับตัวนำจะมีรูปเป็น เรียกว่าไม้โอพระ เช่น (พระ) (ตรี) เป็นต้น
- ช (ล) มีรูปเป็น เช่น (สลาก)
- ฌ (ส) มีรูปเป็น เช่น (กัสป)
- ฎ (อ) มีรูปเป็น เช่น (ของ)

การใช้พยัญชนะบางตัวในอักษรธรรมอีสานมีข้อยกเว้น ดังนี้

- พยัญชนะ (ท) ใช้แทนพยัญชนะ ด ทั้งนี้เพราะพยัญชนะ ด ในอักษรธรรมอีสาน ไม่มีใช้ เช่น (กัตี)
- พยัญชนะ (น) เมื่อผสมกับสระอา ให้เขียนติดเป็นตัวเดียวกัน เช่น (นา)
- พยัญชนะ (ป) มีใช้ทั้งในภาษาบาลี และภาษาพื้นเมือง ถ้าใช้ในภาษาบาลี เป็นตัว ป เช่น (ปติ) ถ้าใช้ในภาษาพื้นเมืองเป็นได้ทั้งตัว บ และตัว ป เช่น (บ) (ไป)
- พยัญชนะ (ย) มีใช้ทั้งในภาษาบาลี และภาษาพื้นเมือง ใช้ในภาษาบาลี เช่น (ยโส) เป็นต้น ใช้ในภาษาพื้นเมืองเช่น (ยา) เป็นต้น แต่ในภาษาพื้นเมือง นิยมใช้ (ย) ตัวนี้โดยมาก เช่น (อยู่) เป็นต้น
- พยัญชนะ (ว) เมื่อผสมกับสระอา ต้องใช้สระอาใหญ่ หรือสระอาหางยาว เช่น (ว่า)

เลข

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐

เครื่องหมาย

๑. ไม้ขีด ใช้ทำหน้าที่ต่างๆ คือ

- ใช้เป็นตัวสะกดแทน ก เช่น

อ - จัก ขว - หาก

- ใช้เป็นไม้หันอากาศ เช่น

อ - อัน อ - นั้น

- ใช้ประกอบคำที่ประสมด้วยสระ เอะ เออ ที่มีตัวสะกด เช่น

อ - เป็น อ - เหตุ

- ใช้ประกอบกับสระเอียที่ไม่มีตัวสะกด เช่น

อ - เมีย อ - เสีย

๒. ไม้ขีด นิคหิต

- ใช้เป็นตัวสะกดแม่ กง เมื่อเขียนภาษาบาลีที่ใช้ประกอบกับสระเสียงสั้น เช่น

อ - พุทอ (พุทอั้ง)

อ - กิ (กิง)

อ - พาอ (พาอุง)

- ใช้แทนเสียงสระ ออ ที่ไม่มีตัวสะกด เช่น

อ - พ่อ อ - บ

- ใช้แทนไม้ไตคู่ เช่น

อ - กิ

๓. ไม้กง ใช้เขียนแทนสระ โอะ ลตรูป เช่น

อ - คน อ - ลม

๔. ๙+ ใช้แทนสระแอ เช่น
 ๙ - ชะแล
๕. ๙+ ใช้แทนสระเอา เช่น
 ๙ - เจ้า
๖. ๙+ ใช้แทน ง เช่น
 ๙ - เข้าของ

การผสมสระกับพยัญชนะโดยใช้พยัญชนะ ก เป็นตัวอย่างดังนี้

๑. การแจกสระแท้

๙ะ	๙ว	๙ิ	๙ึ	๙ึ	๙ึ	๙ุ	๙ู
กะ	กา	กิ	กี	กึ	กึ	กู	กู
๙	๙๓	๙๓	๙๓	๙๓	๙๓		
เก	แก	โก	กั	กั	เกา		
๙๓	๙๓	๙๓					
กำ	กั้น	กง					

๒. การแจกสระผสม

๙๓	๙๓	๙๓	๙๓	๙๓
เกะ	แกะ	โกะ	เกาะ	เกอะ
๙๓	๙๓	๙๓	๙๓	๙๓
เกอ	เกียะ	เกีย	กัวะ	กัว
๙๓	๙๓	๙๓		
เกือะ	เกือ	กอย		

คำย่อ

อักษรธรรมอีสานมีคำหลายคำที่เขียนผิดปกติ คือ เขียนอย่างหนึ่ง เวลาออกเสียงเป็นอีกอย่างหนึ่ง คำเหล่านี้เรียกว่า คำย่อ เป็นคำที่มีวิธีเขียนเป็นแบบฉบับไม่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

กั๋ง กั๋ง กั๋ง กั๋ง กั๋ง กั๋ง กั๋ง

ก็ซ่า ก็ตี ก็ป กระทำ ก็ คือว่า ก็มี

คาก กั๋ม กั๋ล กั๋ล กั๋ล กั๋ล กั๋ล

คาถา ก็มา คีลี ชะแล ชื่อว่า ตูรา ดีหลี

แก้แล น บั๋ม บั๋ม ไหวว ไปมา

แก้แล น บั๋ม บั๋ม ไหวว ไปมา

ผิว ฤ ล ละ ลูว มุ๊ ัว

ผิว ฤ แล ละ แลนา เสมอ เอา

สลา สั๋น ม ส พพ คนตุวา

สลา สั๋น ม ส พพ คนตุวา

ทั้งลา (ทั้งหลาย) แล้ว

ทั้งลา (ทั้งหลาย) แล้ว

บาสี แล ชะแล

บาสี แล ชะแล

กั๋ง กั๋ง ไหลหลั่ง มากมาย เข้าของ

กั๋ง กั๋ง ไหลหลั่ง มากมาย เข้าของ

แบบฝึกหัดที่ ๑

นโมตสฺส ภควโต อรหโต

นโมตสฺส

ภควโต

อรหโต

สมฺมา

สมฺพุทฺธสฺส

สมฺมา

สมฺพุทฺธสฺส

พุทฺธํ มรณํ อญฺเฐ

พุทฺธํ

มรณํ

อญฺเฐ

อญฺเฐ มรณํ อญฺเฐ

อญฺเฐ

มรณํ

อญฺเฐ

สํขํ มรณํ อญฺเฐ

สํขํ

มรณํ

อญฺเฐ

แบบฝึกหัดที่ ๒

อํวตฺตํ อํวตฺตํ อํวตฺตํ อญฺเฐ อญฺเฐ อญฺเฐ

คำที่เจ้าไว้้นนํข้อยยังสงสย

อํวตฺตํ อญฺเฐ อญฺเฐ อญฺเฐ

เจ้าจงตั้งใจให้มัน

อญฺเฐ อญฺเฐ อญฺเฐ

อย่าให้หลง

อญฺเฐ อญฺเฐ อญฺเฐ

ผู้ใดเป็นคน

อญฺเฐ อญฺเฐ

ต้อตึง

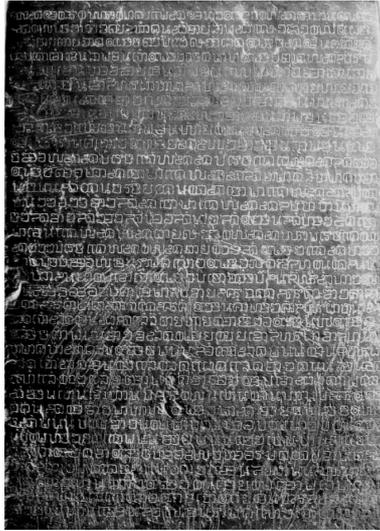
อญฺเฐ อญฺเฐ

บ่อตีแล

อักษรไทยโบราณ

นายเทิม มีเต็ม

อักษรไทยโบราณ

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ ๑
เลขทะเบียนจารึก สท.๑ อักษรไทยสุโขทัย ภาษาไทย

จารึกวัดศรีชุม
เลขทะเบียนจารึก สท.๒
อักษรไทยสุโขทัย ภาษาไทย

จารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย
(จารึกวัดสุวรรณมหาวิหาร)
เลขทะเบียนจารึก ลพ.๙
อักษรไทยล้านนา ภาษาไทย

อักษรไทยโบราณ*

อักษรไทยโบราณ คือ เครื่องหมายแทนคำพูดของชนชาวสยามในสมัยบรรพกาล อักษรไทยโบราณได้ปรากฏหลักฐานอยู่บนวัตถุหลายประเภทด้วยกัน เช่น ศิลา โลหะ ดินเผา เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งมีอายุโดยกำหนดนับได้ตั้งแต่ ๑๐๐ ปีขึ้นไป

อักษรไทยโบราณ เท่าที่พบมีอยู่ด้วยกันหลายแบบ ซึ่งบรรดานักปราชญ์ฝ่ายอักษรศาสตร์ได้กำหนดยุคหรือสมัย และจำแนกออกได้ อาทิเช่น อักษรไทยสุโขทัย อักษรไทยอยุธยา อักษรไทยล้านนา อักษรไทยอีสาน ตลอดจนอักษรไทยแบบอื่นๆ ซึ่งมีเรื่องราวละเอียดที่จะกล่าวถึงกันได้หลายประการ แต่ในที่นี้จะมิกล่าวถึงในลักษณะนั้นจะกล่าวแต่พอสังเขป และจะมุ่งกล่าวเฉพาะแต่ในเรื่องของรูปอักษร อักษรวิธี โดยเฉพาะที่ปรากฏในศิลาจารึก รวม ๓ หลักเท่านั้น คือ

๑. ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง^๑ จารึกอักษรไทย ภาษาไทย สมัยสุโขทัย พ.ศ. ๑๘๓๕
๒. ศิลาจารึกวัดศรีชุม^๒ จารึกอักษรไทย ภาษาไทย สมัยสุโขทัย พ.ศ. ๑๘๘๔-๑๙๑๔^๓
๓. ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย^๔ จารึกอักษรไทยล้านนา^๕ ภาษาไทย พ.ศ. ๑๙๕๔

สำหรับมูลเหตุที่มุ่งกล่าวเฉพาะแต่อักษร และอักษรวิธี ในศิลาจารึกทั้ง ๓ หลักนั้น ด้วยเหตุว่าศิลาจารึกดังกล่าวได้ปรากฏศักราช หรือโดยประมาณมีอายุเก่ากว่าบรรดาจารึกอักษรไทยโบราณอื่นๆ จึงเห็นควรที่จะได้นำมากล่าวเพื่อเป็นแบบอย่างของรูปอักษร และอักษรวิธี ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะให้เป็นแนวหรือพื้นฐานเบื้องต้นในการเริ่มอ่าน ถ้ายกออก อักษรไทยโบราณแบบอื่นๆ ซึ่งจะได้กล่าวถึงอักษร วรรณยุกต์ และตัวเลข ที่มีปรากฏใช้ในศิลาจารึกทั้ง ๓ หลักตามลำดับไป

๑. อักษร

ก. พยัญชนะที่ปรากฏใช้ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง มีจำนวน ๓๙ ตัว คือ

ก	ข	ช	ค	ฅ	ฆ	ง
จ	ฉ	ช	ซ	-	ญ	
ฎ	ฏ	ฐ	-	-	ณ	
ด	ต	ถ	ท	ธ	น	
บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ ม

* นางศิวพร เฉลิมศรี นักภาษาโบราณชำนาญการ ตรวจสอบชำระและปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๕๓

^๑ หอสมุดแห่งชาติ กำหนดเลขทะเบียนจารึก เป็น สท.๑

^๒ หอสมุดแห่งชาติ กำหนดเลขทะเบียนจารึก เป็น สท.๒

^๓ ตามมติ ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร

^๔ ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสารศิลปากร ปีที่ ๒๔ เล่ม ๒ (พฤษภาคม ๒๕๒๓) หน้า ๔๒-๕๒, ในหนังสือประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๗ กำหนดเป็นหลักที่ ๓๐๑ จารึกวัดสุวรรณมหาวิหาร พะเยา และหอสมุดแห่งชาติกำหนดเลขทะเบียนจารึกเป็น ลพ.๙

^๕ หรือเรียกว่า อักษรฝักขาม

ย ร ล ว ศ ษ ส ห - อ
 ส่วนพยัญชนะตัว **ฌ ท ฒ พ ฮ** ไม่ปรากฏที่ใช้

ข. พยัญชนะในศิลาจารึกวัดศรีชุม มี ๓๕ ตัว คือ

ก ข ข ค ค ฌ ง
 จ ฉ ช ซ ฌ ญ
 - - - - - ฌ
 ด ต ถ ท ฐ น
 บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม
 ย ร ล ว - - ส ห - อ

พยัญชนะตัว **ฎ ฏ ฐ ท ฒ ศ พ ฮ** ไม่ปรากฏ
 พยัญชนะพิเศษ ๑ ตัว ได้แก่พยัญชนะตัว **ฤ**

ค. พยัญชนะในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย มี ๓๓ ตัว คือ

ก ข ข ค ค ฌ ง
 จ ฉ ช - - -
 - - - - - ฌ
 ด ต ถ ท ฐ น
 บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม
 ย ร ล ว - - ส ห พ อ

พยัญชนะตัว **ช ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ท ฒ ศ ษ ฮ** ไม่ปรากฏ

๒. สระ

ก. สระที่ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง มี ๒๐ ตัว คือ

-ะ -ั -า -ำ -ิ -ี -ึ -ุ
 -เ -เี -เีย -ย -อ -เือ -แ -ไ -ใ -เือ

สระลอย ๑ ตัว ได้แก่สระ **อี**

ข. สระในศิลาจารึกวัดศรีชุม มี ๒๐ ตัว คือ

-ะ -ั -ั -ัว -า -ำ -ิ -ี -ึ -ุ
 -เ -เี -เีย -ย -อ -เือ -แ -ไ -ใ -เือ

สระลอย ๑ ตัว ได้แก่สระ **อี**

สระพิเศษ ๑ ตัว ได้แก่ **ฤ**

ค. สระในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย มี ๒๑ ตัว คือ

-ะ -ั -ัว -า -ำ -ิ -ี -ึ -ุ -ุ
-เ- -เ- -ย -เีย -เือ - - แ- โะ- โ- โ-

๓. นฤคหิต :

การใช้ นฤคหิต มีปรากฏทั้งในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ศิลาจารึกวัดศรีชุม และศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย แต่ลักษณะการใช้แตกต่างกัน

ก. ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ใช้ประกอบคำ เป็นทั้งพยัญชนะ และสระ คือ พยัญชนะตัว ม และสระ -ำ อย่าง บ่เรือ (บ่าเรือ), ทงกล (ทั้งกลม)

ข. ศิลาจารึกวัดศรีชุม ใช้ประกอบคำออกเสียงเป็นพยัญชนะตัวสะกดอย่างเดียว คือ พยัญชนะตัว ม อย่าง พขุนนำถ (พ่อขุนนำถ), แกก (แกกม), ชุ่ (ชุนชุม)

ค. ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ใช้ประกอบคำออกเสียงเป็นพยัญชนะตัวสะกด ๒ ตัว คือ พยัญชนะตัว ม และตัว อ อย่าง สบตี (สมบัติ), จิงหล่น้ำ (จิงหล่น้ำ)

๔. วรรณยุกต์

ก. ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ใช้วรรณยุกต์เพียง ๒ รูป คือ วรรณยุกต์เอก และวรรณยุกต์โท อย่าง [◌] = วรรณยุกต์เอก และ ⁺ = วรรณยุกต์โท

ข. ศิลาจารึกวัดศรีชุม ใช้วรรณยุกต์เพียง ๒ รูป เช่นเดียวกันกับการใช้วรรณยุกต์ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง แม้รูปลักษณะก็เป็นแบบเดียวกัน

ค. ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ใช้วรรณยุกต์แต่เพียงรูปเดียวเท่านั้น คือ วรรณยุกต์เอก รูปลักษณะอย่างนี้ [◌]

๕. เลข

ก. ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ตัวเลขที่ใช้มีปรากฏเพียง ๖ ตัว คือ

๑ ๒ - ๔ ๕ - ๗ - - ๐

ข. ศิลาจารึกวัดศรีชุม ไม่ปรากฏตัวเลขชัดเจน

ค. ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ตัวเลขที่ใช้มีปรากฏ ๙ ตัว คือ

๑ ๒ - ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

ต่อแต่นี้จะได้กล่าวถึงความถึงรูปลักษณะพยัญชนะ สระ นฤคหิต วรรณยุกต์ ตัวเลข ตลอดจนเรื่องอักขรวิธี และอื่นๆ ในศิลาจารึกทั้ง ๓ หลักตามลำดับไป

สระลอย ๑ ตัว คือ = อี ได้แก่คำว่า อีอนทราทิตย (อินทราทิตย)

๓. นฤคหิต ส่วนมากจะปรากฏในรูปครึ่งวงกลม

๔. วรรณยุกต์ มีใช้ ๒ รูป คือ ' = วรรณยุกต์เอก และ + = วรรณยุกต์โท

เลขที่ปรากฏใช้ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง

๑ ๒,๓ - ๔ ๕ - ๖ - - ๐

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

รูปอักษรในศิลาจารึกวัดศรีชุม ประมาณพุทธศักราช ๑๘๘๔-๑๙๑๔^๑

๑. พยัญชนะ ๓๕ ตัว

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗

ก ข ข ค ค ฆ ง

๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓

จ ฉ ช ซ ฌ ญ

- - - - - ๑๔

ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ

๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐

ด ต ถ ท ธ น

๒๑ ๒๒,๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘

บ ป ฝ ฝ พ ฟ ภ ม

^๑ ตามมติศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

รูปอักษรในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย พุทธศักราช ๑๙๕๔

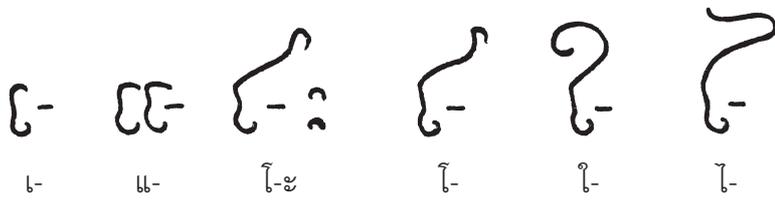
๑. พยัญชนะ ๓๓ ตัว

ก	ข	ช	ค	ฅ	ฆ	ง		
จ	ฉ	ซ	ซ	ฌ	ญ			
					ณ			
ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ			
ด	ต	ถ	ท	ธ	น			
บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม	
ย	ร	ล	ว	ศ	ษ	ส	ห	ฬ
อ	ฮ							

พยัญชนะตัว ช ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ศ ษ ฮ ไม่ปรากฏ

๒. สระ ๒๐ ตัว

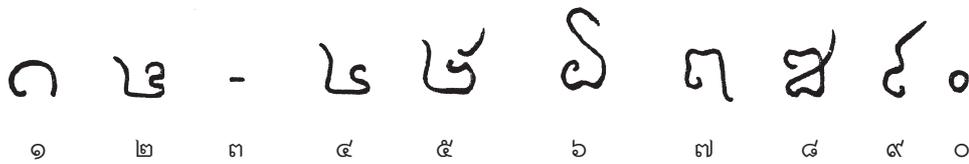
ั	ิ	ึ	ุ	ู	ึ	ุ	ุ
ึ	ึ	ึ	ุ	ุ	ึ	ุ	ุ
ึ	ึ	ึ	ึ	ึ	ึ	ึ	ึ

๓. นฤคหิต **เ**

๔. วรณยุกต์ที่มีใช้อยู่เพียงรูปเดียว คือ **เ** = วรณยุกต์ เอก

เลขที่ปรากฏใช้ในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย

อักษรวิธี

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง นับเป็นศิลาจารึกอักษรไทย ภาษาไทย สมัยสุโขทัย หลักแรกที่ปรากฏการใช้อักษรวิธี ที่ต่างไปจากศิลาจารึกอักษรไทย ภาษาไทย หลักอื่นๆ กล่าวคือ การจารึกตัวอักษร ได้วางสระและพยัญชนะอยู่ในบรรทัดเดียวกัน โดยการวางรูปสระไว้หน้าพยัญชนะอย่างเช่น

พ	งก	ช	สร	นทรา	ทตย	แมงก	ชนาง=เสอง
พ่อ	กู	ชื่อ	สรี	อินทรา	ทิตย	แมงกู	ชื่อนางเสอง

การใช้ไม้หันอากาศ ั

ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ไม่ปรากฏการใช้รูปไม้หันอากาศ ั คำใดที่ประกอบด้วยไม้หันอากาศ คำนั้นจะใช้พยัญชนะคู่เป็นไม้หันอากาศ และเป็นทั้งตัวสะกด อย่าง จกก - จัก ทงง - ทัง อนน - อัน ดังนี้ เป็นต้น

ลักษณะการใช้พยัญชนะคู่เป็นทั้งไม้หันอากาศ และตัวสะกดนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า**ลักษณะคำที่ใช้มัก**จะอยู่ในแม่อักษรต่างๆ ซึ่งได้แก่ แม่กก แม่กง แม่กต แม่กน แม่กบ และแม่กม อย่างคำว่า

จกก-จัก, มกก-มัก	พยัญชนะตัว ก	เป็นตัวสะกดอยู่ในแม่กก
ดงง-ดั่ง, ทงง-ทัง	พยัญชนะตัว ง	เป็นตัวสะกดอยู่ในแม่กง
ญดต-ญัต, สชช-สัช	พยัญชนะตัว ด และ ช	เป็นตัวสะกดอยู่ในแม่กต
มนน-มัน, อนน-อัน	พยัญชนะตัว น	เป็นตัวสะกดอยู่ในแม่กน
ขบบ-ขับ, ดบบ-ดับ	พยัญชนะตัว บ	เป็นตัวสะกดอยู่ในแม่กบ
ธรมม-ธรัม (ธรรม)	พยัญชนะตัว ม	เป็นตัวสะกดอยู่ในแม่กม

การใช้รูปสระ

นับเป็นอักษรวิธีอีกแบบหนึ่งที่จะกล่าวไว้ ณ ที่นี้ คือการใช้สระ เ-ีย และสระ เ-ือ ที่ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งปรากฏรูปลักษณะที่แตกต่างกันดังนี้

สระ เ-ีย

รูปของสระ เ-ีย เท่าที่ตรวจพบ มีปรากฏใช้ดังนี้

- ใช้พยัญชนะตัว ย เพียงตัวเดียวที่เรียกว่า “ย เดี่ยว” เป็นสระ เ-ีย อย่างเช่น “เข้ามาวยงรยงกนน = เข้ามาเวียงเวียงกัน”
- ใช้พยัญชนะตัว ย สองตัวที่เรียกว่า “ย คู่” เป็นสระ เ-ีย อย่างเช่น “จลก~มยย = ลูกเมียย” และ พน~บยย = พนมเบียย”

การใช้สระ เ-ีย ตามแบบอย่างข้อที่ ๒ ถือว่าเป็นเรื่องของอักษรวิธีในสมัยนั้น ส่วนมูลเหตุที่ใช้รูปสระ เ-ีย โดยการใช้สระ เ-ีย ผสมกับพยัญชนะตัว -ยย คู่ นั้น ในลักษณะเช่นดังกล่าวนี้สันนิษฐานว่าอาจจะ เป็นกฎของอักษรวิธี ที่บังคับมิให้อ่านออกเสียงคำที่ประกอบด้วยสระ เ-ีย เป็นเสียงสระ เ-ีย เต็มคำอย่าง คำว่า “~มยย” ที่อ่านว่า “เมียย” หรือคำว่า “~บยย” อ่านว่า “เบียย” คงจะให้อ่านออกเสียงเป็น เมียยะ และ เบียยะ คำว่า เมีย และ เบียมีหลายๆ ท่านกล่าวว่า ชาวองจะออกเสียงเป็น “แม่” และ “เบ้”

นอกจากสระ เ-ีย ที่ใช้ในรูปลักษณะตามแบบอย่างข้อที่ ๑ และที่ ๒ แล้ว ยังได้พบคำที่ใช้สระ เ-ีย ซึ่งมีรูปลักษณะต่างไปจากแบบอย่างข้อ ๑ และข้อ ๒ อยู่อีกคำหนึ่ง คือคำว่า “เยยข้าว” รูปสระ เ-ีย ที่ปรากฏใช้ในคำนี้ได้ใช้สระ เ-ีย ผสมกับพยัญชนะตัว -ย แต่เพียงตัวเดียวเท่านั้น อย่าง เยย จารึกเป็น “~ยย” รูปสระ เ-ีย ปรากฏดังนี้ “~ย” รูปสระ เ-ีย ดังกล่าว เป็นเรื่องของอักษรวิธีอีกแบบหนึ่ง หรืออาจจะ เป็นการบังเอิญที่จารึกพยัญชนะตัว ย ตกไป ๑ ตัว ความที่กล่าวมานี้จะถูกผิดอย่างไรเป็นเรื่องที่จะต้อง ศึกษากันต่อไป

สระ เ-ือ

รูปลักษณะของสระ เ-ือ ที่ใช้ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง มีปรากฏอยู่ ๓ แบบด้วยกัน คือ

- ใช้สระ เ- ผสมกับสระ เ- และพยัญชนะตัว -อ อ คู่ เป็นสระ เ-ือ = เ-ืออ
- ใช้สระ เ- ผสมกับสระ เ- และพยัญชนะตัว -อ เดี่ยว เป็นสระ เ-ือ = เ-ือ
- ใช้สระ เ- ผสมกับสระ เ- และพยัญชนะตัว -อ เดี่ยว เป็นสระ เ-ือ = เ-ือ

คำที่ใช้สระ เ-ืออ, เ-ือ และ เ-ือ

เขื่อ (พ่อเขื่อ)	เนื่อ (ตัวเนื่อ)	เผื่อ (จากเผื่อ)
เพื่อ (เพื่อกู)	เพื่อ (เพื่อกู้)	เมื่อ (เมื่อชั่ว)
เสื่อ (เสื่อคำ)	เสื่อ (ข้าเสื่อ)	เหนื่อ (ช่วยเหนื่อ)

ข้อสังเกต คำใดที่มีรูปประกอบด้วยสระ เ-ือ แต่ไม่มีพยัญชนะตามเป็นตัวสะกด คำนั้นจะใช้สระ เ-ือ ตามแบบอย่างข้อที่ ๑ (เ-ืออ)

เงื่อน (ค่าเงื่อน)	เดือน (เดือนดับ)	เบื้อง (เบื้องหัวนอน)
เดียด (บิใคร่เดียด)	เมือง (เมืองสุโขทัย)	เรือน (อ้ายเรือน)
เลื่อน (มักเลื่อน)	เสือก (ข้าเสือก)	เสื่อง (นางเสื่อง)

ข้อสังเกต คำใดที่มีรูปประกอบด้วยสระ เ-ือ แต่มีพยัญชนะตามเป็นตัวสะกด คำนั้นจะใช้สระ เ-ือ ตามแบบอย่างข้อที่ ๒ (เ-ือ)

อนึ่ง พยัญชนะ ข และ อ ตัวที่สองนี้ อาจจะมีหมายถึง พยัญชนะที่ใช้เป็นตัวสะกด มิใช่ส่วนหนึ่งซึ่งเป็นองค์ประกอบของรูปสระ เ-ีย และ เ-ือ

คำที่ประกอบด้วยสระ เ-ือ ตามลักษณะแบบอย่างข้อ ๓ นั้น มิใช่ไม่มากนัก อย่างใช้ในคำว่า

~มใน~เมืองไท = มีในเมืองไท (จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๔)

ปราบ~เบื่องตวันนอก = ปราบเบื่องตวันออก (จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๗)

พยัญชนะ ข และ ค

คำที่ประกอบด้วยพยัญชนะ ข และ ค มิใช่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ต่างกันดังนี้

พยัญชนะ ข

ลิบแก้วเข้า	ขับมาหัวขวา	ขี้ข้าง	เมืองสุโขทัย
โนนามีเข้า	เยยเข้า	แกเข้าด้วยชื่อ	ข้าเสือกข้าเสื่อ
น้ำโขง	พระขพุงผี	ขดาร์หิน	ฝั่งของ
ข้าไท	ชาวอุขาวของ	ให้ขุดเอา	

พยัญชนะ ข

ขึ้นใหญ่ได้	ขุนสามชน	เข้าก่อนพอกู	ขึ้นชื่อกู
ขี้ม้าไป ขาย	ข้างขอ	บ่เข้าผู้ลัก	แขวนไว้
เข้ามาเวียง	ป่าขาม	ในเขาอันนั้น	ขึ้นนั่ง
พ่อขุน	ลูกขุน	เสียงขับ	ขุนผู้ใด

คำที่ใช้พยัญชนะ ค

พยัญชนะ ค ที่ใช้ประกอบรูปคำ มิปรากฏใช้ดังนี้

~เสื่อคำ = เสื่อคำ (คำ) (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๒๓)

~จิ่งแสง~ความ = จิ่งแสงความ (ความ) (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๒๖)

~มีถ้อย~มีความ = มีถ้อยมีความ (ความ) (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๓๓)

สองแคว = สองแคว (แคว) (จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๘)

เวียงคำ = เวียงคำ (คำ) (จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๙)

คำที่ใช้พยัญชนะ ฎ และ ฏ

การใช้รูปคำที่ประกอบด้วยพยัญชนะ ฎ และ ฏ มิปรากฏใช้ดังนี้
พยัญชนะ ฎ อย่างใช้ในคำว่า

~ฎ่งบ~เรอแก่ฟงก = ฎั่ง (ตั้ง) บำเรอแก่พอกู (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๑๗)

ภู่งงจกตกแตก	= ภู่ง (ตั้ง) จักแตก	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๒๓)
ภู่งงแก่ง	= ภู่ง (ตั้ง) แก่ง	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๓๕)

พยัญชนะ ฎ อย่างใช้ในคำว่า

ตยมแฏ	= เตียมแฏ (แต่)	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๓)
ฅกฏข้าง	= กฏ (ต่อ) ข้าง	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๗)
แฏอไร=ญก	= แฏ (แต่) อโรญก	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๑๗)
ฅลกแฏ	= ลุกแฏ (แต่)	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๑๐)
ภู่งงหว่าง	= ภู่ง (ตั้ง) หว่าง	(จารึกด้าน ๓ บรรทัด ๑๒)
แฏ่งข้าง	= แฏ่ง (แต่) ข้าง	(จารึกด้าน ๓ บรรทัด ๑๙)
ฟ้าฎ	= ฟ้าฎ (ต)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๓๖)

อนึ่ง คำว่า “ภู่ง” จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๗ ใช้ “ตั้ง” อย่าง “ตั้งขวยงผา = ตั้งเวียงผา”

การใช้นฤคหิต

นฤคหิต **๐** ที่ใช้อยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ใช้เป็นทั้งสระ - ำ และพยัญชนะตัวสะกด คือ ตัว ม เช่น

ก. นฤคหิตที่ใช้เป็นสระ - ำ ใช้ในคำว่า		
พระรามคัแห่ง	= พระรามคำแห่ง	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๑๐)
บ้เรือแก่งพ่งก	= บำเรือแก่งพอก	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๑๑)
ฝั่งน้ำสัพาย	= ฝั่งน้ำสำพาย	(จารึกด้าน ๓ บรรทัด ๒๔)
ข. นฤคหิตที่ใช้เป็นพยัญชนะ ม ใช้ในคำว่า		
หมากสั	= หมากส้ม	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๑๒)
ทงงกลั	= ทังกลม	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๑๗-๑๘)
ลัตาย	= ลัมตาย	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๒๒)
ฅจ่งขั	= จังขม	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๒)
ฅมพนั=เบยย	= มีพนมเบี้ย	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๑๒)
ตบ่งคักลอง	= ตมบงคมกลอง	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๑๘)
แก่งกั	= แก่งกม	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๓๒)
ฅลับาจาย	= ลุมบาจาย	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๘)

การใช้วรรณยุกต์

รูปวรรณยุกต์ที่มีปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง มีเพียง ๒ รูป ซึ่งได้กล่าวไว้แต่ต้นแล้ว คือ วรรณยุกต์เอก และวรรณยุกต์โท ส่วนการวางรูปวรรณยุกต์โดยทั่วไปได้วางไว้บนพยัญชนะตัวต้น ส่วนที่วางไว้บนพยัญชนะตัวที่ ๒ มีปรากฏเพียงไม่กี่แห่ง ดังตัวอย่าง

ก. รูปวรรณยุกต์ที่วางไว้บนพยัญชนะตัวต้น

ฅต=พ็น้องทอ้งดยวห้าคน ฅฝัชายสาม ฅฝั=ญงไสง=พ=เผออ ฅฝัอ้าย

ตุ พ็น้องทอ้งเดยวห้าคน ผู้ชายสาม ผู้หญิงสอง พี่เื้อผู้อ้าย

(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๒-๓)

ข. รูปวรรณยุกต์ที่วางไว้บนพยัญชนะตัวที่ ๒

ได้สามพนน~ศร่อยวา	= ได้สามพนสี่ร้อยวา	(จาริกด้าน ๒ บรรทัด ๔)
~รต์วัยหลวกกตวัยแก้ว	= รู้ด้วยหลวกด้วยแก้ว	(จาริกด้าน ๔ บรรทัด ๑๕)
~ม~เมองกว้างข้างหลาย	= มีเมืองกว้างข้างหลาย	(จาริกด้าน ๔ บรรทัด ๑๗)

คำพ้อง

คำในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งมีรูปลักษณะเป็นแบบคำพ้อง รวม ๓ คำด้วยกัน คือคำว่า หิน, หีน, หนี (นี่) เช่น

~हनญญา	= หินญญา รูปคำ “~हन” อ่านว่า หิน	(จาริกด้าน ๑ บรรทัด ๖)
~กบ~हन	= กุบหนี รูปคำ “~हन” อ่านว่า หิน	(จาริกด้าน ๑ บรรทัด ๗)
พนนขดาร์~हन	= พนขดาร์หีน รูปคำ “~हन” อ่านว่า หีน	(จาริกด้าน ๓ บรรทัด ๑๒)
~हनออขดาร์~हन	= เหนือขดาร์หีน รูปคำ “~हन” อ่านว่า หีน	(จาริกด้าน ๓ บรรทัด ๑๕-๑๗)
ขดาร์~हन~ช	= ขดาร์หีนชื่อ รูปคำ “~हन” อ่านว่า หีน	(จาริกด้าน ๓ บรรทัด ๒๖)
ไว้~हन	= ไว้หนี (นี่) รูปคำ “~हन” อ่านว่า หนี (นี่)	(จาริกด้าน ๓ บรรทัด ๒๗)

ลักษณะของคำพ้องดังกล่าวมานั้น อาจารย์ประสาร บุญประคอง ผู้เชี่ยวชาญการอ่านจารึกได้อธิบาย และให้ข้อสังเกตไว้ดังนี้

๑. คำจารึก ~हन ที่อ่านว่า “หิน” พึงสังเกตลักษณะการจารึกตัวอักษร จะเห็นว่าเส้นหลังพยัญชนะ “ห” ปลายจะติดกัน หรือใกล้กันกับเส้นหน้าหัวพยัญชนะ “น” มีลักษณะดังนี้ **๓๓๓** , **๓๓๓**
๒. คำจารึก ~हन ที่อ่านว่า “หีน” พึงสังเกตลักษณะการจารึกตัวอักษร จะเห็นว่าเส้นหลังพยัญชนะ “ห” ปลายจะห่างจากเส้นหน้าหัวพยัญชนะ “น” มากทีเดียว มีลักษณะดังนี้ **๓๓๓**
๓. คำจารึก ~हन ที่อ่านว่า “หนี (นี่)” พึงสังเกตจะมีลักษณะที่ต่างไปจากข้อที่ ๑ มีลักษณะดังนี้

๓๓๓

เสียงพ้อง

ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ที่มีเสียงอ่านเป็นเสียงพ้องอยู่หลายคำ อาทิ

หก เข้า (หก เข้า),	เห็น เข้า (เห็น เข้า),	เยี่ย เข้า (~ย เข้า),
สิบ เก้าเข้า (~สบ เก้าเข้า),	สาม เข้า (สาม เข้า),	สิบสี่ เข้า (~สบ~ศ เข้า),
ขับ เข้า ก่อน (ขับ เข้า ก่อน),	เข้า มาเวียง (เข้า มา เวียง),	บ เข้า (บ เข้า),

คำที่ออกเสียงอ่านไม่ตรงกับรูปคำ

ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง มีอักษรวิธีอีกแบบหนึ่งที่มีจารึกคำไว้อย่างหนึ่ง แต่การออกเสียงอ่านจะไม่ตรงกับรูปคำ เช่น

~จ อง วรวไป คำ	= จ อง วรวไป คำ	คำว่า “จ อง ”	อ่านว่า จ อง	(จาริกด้าน ๑ บรรทัด ๒๐)
ปาก~ ป ต	= ปาก ป ต	คำว่า “ ป ต”	อ่านว่า ป ต	(จาริกด้าน ๑ บรรทัด ๓๒)

ถ้าพิจารณาตามแบบอักษรวิธีในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง คำว่า จ**อง** น่าจะจารึกรูปคำในลักษณะดังนี้ “~จ**อง**” มิใช่ “~จ**อง**” และคำว่า **ป**ต ก็เช่นเดียวกัน น่าจะจารึกรูปคำในลักษณะดังนี้ “~**ป**ต” มิใช่ “~**ป**ต” จาริกด้าน ๒ บรรทัด ๒๑ จารึกคำว่า **ป**ต ดังนี้ **ป** (**จ**) **ต** เช่น

~เมือง สุโขทัย~สปีปากป (๖) ตหลวง

เมืองสุโขทัยนี้ มีสปีปากปตหลวง

อย่างไรก็ตามคำว่า “๖จอง” และ “๖ปต” เป็นเรื่องของอักษรวิธิต่างที่ได้ใช้อยู่ในสมัยนั้น และคำทั้ง ๒ นี้จะต้องศึกษากันต่อไป

นอกจากนี้แล้วยังมีคำที่จารึกรูปคำในลักษณะแบบเดียวกันกับคำ “๖ปต” เช่น

๖ คร	อ่านว่า	ครุ มิใช่ คุร	อย่างใช้ในคำว่า	ปู่ครุ
~พล	อ่านว่า	พลี มิใช่ ฟิล	อย่างใช้ในคำว่า	พลีปลูก
๖ พล	อ่านว่า	พลู มิใช่ พูล	อย่างใช้ในคำว่า	ป่าพลู
~ศร	อ่านว่า	ศรี มิใช่ ศีร	อย่างใช้ในคำว่า	ศรีธรรมราช (ศรีธรรมราช)
~ชร	อ่านว่า	ชรี มิใช่ ฌีร	อย่างใช้ในคำว่า	ศรีสนาลัย (ศรีสนาลัย)
~สร	อ่านว่า	สรี มิใช่ สีร	อย่างใช้ในคำว่า	ศรีอินทราทิตย์ (ศรีอินทราทิตย์)

เหตุที่ไม่อ่าน คุร เป็น คุร, พลี เป็น ฟิล หรือ พลู เป็น พูล นั้น เนื่องจากคำดังกล่าว เป็นคำที่ประกอบด้วยพยัญชนะตัวกล้ำ ซึ่งมีกฎเกณฑ์อยู่ว่าการถ่ายถอดอักษรไทยโบราณ ถ้าคำที่ประกอบด้วยพยัญชนะตัวกล้ำ และสระ การถ่ายถอดออกมาเป็นอักษรไทยปัจจุบัน สระบางตัว ซึ่งได้แก่สระ -ะ -า -ิ -ี -ึ -ู จะต้องวางรูปสระไว้บนหรือใต้ หรือข้างพยัญชนะตัวที่สอง

คำที่มีรูปต่างกัน ออกเสียงอ่านต่างกัน แต่ใช้ในความหมายอย่างเดียวกัน

ได้พบคำหลายคำ ที่ใช้อยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งจารึกลักษณะรูปคำต่างกันและการออกเสียงอ่านก็ต่างกัน (เป็นคำหนัก และคำเบา) แต่คำนั้นๆ มีคำนิยามอย่างเดียวกัน อาทิ

เถิง	เถิง	= ถึง
เบื่อง	เบื่อง	= เบื่อง
ฝ้า	ฝ้า	= ฟ้า
เสือก	เสือก	= คีค

คำทั้งหลายดังกล่าวมีใช้ในประโยคต่างๆ เช่น

~เถวงยงจนน	- เถิงเวียงจัน เถิง = ถึง	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๙)
กล่าว~เถ	- กล่าวเถิง เถิง = ถึง	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๓๔)
~เบื่องตวนนอก	- เบื่องตวันออก เบื่อง = เบื่อง	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๗-๑๘)
~เบ่งหวนอน	- เบ่งหวนอน เบ่ง = เบื่อง	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๙-๒๐)
ไพร่ฝ้า	- ไพร่ฝ้า ฝ้า = ฟ้า	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๖-๒๑, ๒๓)
ฟ้าฏ	- ฟ้าฏ ฟ้า = ฟ้า	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๓)
~เมองชलयง	- เมองชเสียง เมื่อง = เมือง	(จารึกด้าน ๓ บรรทัด ๒๒)
~เมองไท	- เมองไท เมื่อง = เมือง	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๔)
ข้า~เสือก	- ข้าเสือก เสือก = คีค	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๓๑)
๖ ฟงข้า~เสือก	- ฟงข้าเสือก เสือก = คีค	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๖-๑๗)

คำที่ใช้ในรูปไม้หันอากาศ - ได้แก่

จกก (จัก)	มกก (มัก)	ลกก (ลัก)		
ญงง (ยุ่ง)	ฎงง (ฎึง)	ทงง (ทัง)	พงง (พัง)	วงง (วัง)
ญดต (ญัต)	พดต (พัต)	สชช (สัช)		
กนน (กัณ)	คนน (คัณ)	จนน (จัน)	น نن (นัณ)	พ نن (พัณ)
พ نن (พัณ)	มนน (มัณ)	ล نن (ลัณ)	ว نن (วัณ)	อนน (อัณ)
ขบบ (ขับ)	บบ (บับ)	ดบบ (ดับ)		
ธรรम्म (ธรัม = ธรรม)				

คำที่ใช้ในรูปไม้หันอากาศ - และวรรณยุกต์เอก และโท ได้แก่

ฎึงง (ฎึง)	ถึงง (ถึง)	ฝึงง (ฝึง)	สังง(สัง)
ฎึงง (ฎึง)	ตึงง(ตึง)	ห็นน(ห็น)	

คำที่ใช้รูปไม้หันอากาศ - ของพยัญชนะตัวต้น และตัวกล้ำ ได้แก่

หนงง (หน้ง)	ธรรम्म (ธรัม = ธรรม)	พรรณณ (พรัณ = พรรณ)
-------------	----------------------	---------------------

คำที่ประกอบด้วยสระ เีย ที่มีรูปลักษณะต่างกัน

ชलयง (ชเลียยง),	ดยว (เดียว),	ตยม (เตียม),	ทยน (เทียน),	
รยก (เรียก),	รยง (เรียยง),	รยน (เรียน),	วยง (เวียยง),	สยต (เสียด),
มียย (เมีย),	ยีย (เยีย)			

คำที่ประกอบด้วยสระ เีย และวรรณยุกต์

ทียง (เทียยง),	ทยน (เทียน),	บียย (เบีย)
----------------	--------------	-------------

พยัญชนะที่ใช้ ห นำ

หนงง (หน้ง),	หน้า (หน้า),	หนี (หนี),	
ใหญ่ (ใหญ่),	เหนือ (เหนือ),	หมอน (หมอน),	หมาก (หมาก),
หลวง (หลวง),	หล้า (หล้า),	หลาย (หลาย),	เห่ลน (เห่ลัน),
หวาน (หวาน),	ไหว (ไหว)		

พยัญชนะตัวต้นที่ใช้แทนพยัญชนะ ห

ฮยาวเรื่อน (ฮย่าวเรื่อน),	ฮ्यू (ฮยู)
---------------------------	------------

พยัญชนะตัวกล้ำ

กร (กระ),	กราน (กราน),	เกรง (เกรง),	
กล (กลม),	กลวง (กลวง),	กลอง (กลอง),	กลาง (กลาง),
กล่าว (กล่าว),	เก็ลออน (เก็ลออน),	แก่ง (แก่ง),	แก้ว (แก้ว),
คร (ครู),	ใคร (ใคร),	ใคร (ใคร),	
ต (ตระ),	ตลาด (ตลาด),		
ปราชญ (ปราชญ์),	ปราบ (ปราบ),		

ปลา (ปลา), ปลา (ปลุก),
 พรณณ (พรณ), พรน (พรน), พราว (พราว), พร้า (พร้า),
 แพรก (แพรก), ไพร (ไพร),
 พลว (พลว), พลี (พลี), พลุ (พลุ), แพล (แพล = แพร)

พยัญชนะที่ใช้เป็นทั้งตัวสะกด และตัวกล้ำ

ชีลาบาตร (ชีลาบาตร), ผงงทเลสมุทร (ผ่งทเลสมุทร)

พยัญชนะควบ ได้แก่

กว่า (กว่า), แขน (แขน), ความ (ความ)

คำที่ควรแก่การศึกษา

ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ได้พบคำหลายๆ คำ ที่มีความหมายเป็นแบบเดียวกัน ซึ่งคำนั้นๆ ในจารึกแต่ละประโยค หรือแต่ละด้านได้ใช้ต่างกัน อาทิ

ก. คำที่ใช้ “ป่า” นำหน้า

ปาม่วง	}	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๓๕/ด้าน ๓ บรรทัด ๕)
ป่าขาม		
ป่าหมาก	}	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๒๓, ๒๔ /ด้าน ๒ บรรทัด ๓๔)
ป่าพลู		
ป่าพราว	}	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๓, ๔/ด้าน ๓ บรรทัด ๕)
ป่าลาบ		
ป่าตาน		(จารึกด้าน ๓ บรรทัด ๒๕)

ข. คำที่ใช้ “ป่าหมาก” นำหน้า

ป่าหมากพราว	}	(จารึกด้าน ๓ บรรทัด ๒, ๓)
ป่าหมากลาบ		

ค. คำที่ใช้ “หมาก” นำหน้า

หมากส้ม	}	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๑๒)
หมากหวาน		
หมากม่วง	}	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๔, ๕)
หมากขาม		

ง. คำที่ใช้ “ไม้” นำหน้า

ไม้ตาน	(จารึกด้าน ๓ บรรทัด ๑๑, ๑๓)
--------	-----------------------------

จ. ชื่อเมืองที่ใช้ “เวียง” นำหน้า

เวียงคำ (เวียงคำ)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๙)
เวียงจันทน์ (เวียงจันทน์)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๙)

จ. ชื่อเมืองที่ใช้ “เมือง” นำหน้า	
เมืองฉอด	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๔)
เมืองชเลียง (ชलयง)	(จารึกด้าน ๓ บรรทัด ๒๒)
เมืองตาก	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๔)
เมืองไท	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๔)
เมืองพลัว (พลวว)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๒๕)
เมืองแพร์ (แพล)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๒๔)
เมืองมาน	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๒๔-๒๕)
เมืองศรีสขนาลัยสุโขทัย (ศรีสขชนนาไลสุโขไท)	(จารึกด้าน ๓ บรรทัด ๑๗)
เมืองศรีสขนาลัยสุโขทัย (ษริสขชนนาไลสุโขไท)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๒)
เมืองศรีสขนาลัย (ษริสขชนนาไล)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๖)
เมืองศรีธรรมราช (สรีธรรมราช)	(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๓๐, ๓๑)
เมืองสุโขทัย (สุโขไท)	(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๑๘)
เมืองสุโขทัย (สุโขไท)	(จารึกด้าน ๓ บรรทัด ๑, ๔, ๗, ๘, ๑๑)
ข. ชื่อคำที่ไม่ใช้ “เมือง” นำหน้า	
คนที	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๒๐)
พระบาง	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๒๐)
เพชรบุรี (เพชบุรี)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๒๑)
แพรก	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๒๐)
ราชบุรี (ราชบุรี)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๒๑)
ลุมบาจาย (ลุ่มบาจาย)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๘)
ศรีธรรมราช (ศรีธรรมราช)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๒๑)
สระคา (สคา)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๘)
สระลวง (สรลวง)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๘)
สองแคว (สองแคว)	(จารึกด้าน ๔ บรรทัด ๑๘)

อักขรวิธีที่ใช้ในศิลาจารึกวัดศรีชุมและศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย

ศิลาจารึกวัดศรีชุม และศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ใช้อักขรวิธีแบบเดียวกัน กล่าวคือ จารึกพยัญชนะไว้ในบรรทัด ส่วนสระนั้นจารึกไว้บนพยัญชนะ เว้นสระบางตัวที่ต้องจารึกไว้ในบรรทัดเดียวกัน อักขรวิธีดังกล่าวนี้จะต่างไปจากอักขรวิธีที่ใช้อยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง เช่น

ก. ศิลาจารึกวัดศรีชุม

“พขุนบางกลางหาวแลขอมสบาดโขลญลำพงรบกนน”

พ่อขุนบางกลางหาวแลขอมสบาดโขลญลำพงรบกัน

(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๒๗-๒๘)

ข. ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย

“มังรายกินเมืองเนืองมาถึงคราม (ตาม) ต่อถึงท้าวแสนพู”

มังรายกินเมืองเนืองมาถึงครามตามต่อถึงท้าวแสนพู

(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๖-๘)

การใช้ไม้หันอากาศ (~)

ในศิลาจารึกวัดศรีชุมใช้คำที่ประกอบด้วยไม้หันอากาศ มี ๒ แบบ คือ

๑. ใช้พยัญชนะคู่เป็นทั้งไม้หันอากาศ และตัวสะกด ซึ่งเป็นแบบเดียวกันกับอักษรวิจิที่ใช้อยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง อาทิ

กนน = กั้น, นนน = นัน, อนน = อัน

๒. ใช้ไม้หันอากาศแบบรูป ~ อาทิ

“จิงยังเมืองสุโขโขไท = จิงยังเมืองสุโขทัย” (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๒๙-๓๐)

“ปุนหลังทั้งหลาย = ปุนหลังทั้งหลาย” (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๔๐)

“อาจสั่งสอนตนสั่งสอนคนทั้งหลาย = อาจสั่งสอนตนสั่งสอนคนทั้งหลาย”

(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๕๑)

ส่วนการใช้ไม้หันอากาศประกอบคำในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ได้ใช้แบบรูป ~ แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น อาทิ

(“วันจันทร์คนเสด็จเจ้าแม่ลูก”)

วันจันทร์ ครั้นเสด็จเจ้าแม่ลูก

(จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๒๐-๒๑)

“ลำดับพิพัสถานอันดี

= สมบัติพิพัสถานอันดี”

(จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๔)

การวางรูปไม้หันอากาศ

รูปไม้หันอากาศ ~ ที่ใช้อยู่ในศิลาจารึกวัดศรีชุม และศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย การวางรูปนั้นเป็นแบบเดียวกัน คือวางไว้บนพยัญชนะตัวสะกด อย่างเช่น

ก. ศิลาจารึกวัดศรีชุม อาทิ

จิงยังเมืองสุโขโขไท = จิงยังเมืองสุโขทัย (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๒๙-๓๐)

ปุนหลังทั้งหลาย = ปุนหลังทั้งหลาย (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๔๐)

ข. ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย อาทิ

วันจันทร์คนเสด็จเจ้าแม่ลูก = วันจันทร์ คัน (ครั้น) เสด็จเจ้าแม่ลูก (๑/๒๐-๒๑)

ลำดับพิพัสถานอันดี = สมบัติพิพัสถานอันดี (จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๔)

การใช้สระ เีย และสระ เือ

ศิลาจารึกวัดศรีชุม และศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ที่จะกล่าวนี้ ใช้สระ เีย และสระ เือ มีข้อควรจะศึกษาดังนี้

สระ เีย

คำที่ใช้สระ เีย ในศิลาจารึกทั้ง ๒ หลัก ใช้สระ เีย ในรูปลักษณะแบบเดียวกัน คือ ใช้พยัญชนะ

ตัว ย เพียงตัวเดียวที่เรียกว่า “ย เดี่ยว” เป็นสระ เีย ซึ่งเป็นอักษรวิธิต่างได้ใช้อยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง อาทิ

ก. ศิลาจารึกวัดศรีชุม

รยกซีศรีอินทรบดินทราทิตย = เรียกชื่อศรีอินทรบดินทราทิตย (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๓๒)
 ไหนามกยรแกพขุนผาเมือง = ไหนามเกียรติ์แกพขุนผาเมือง (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๓๓)
 ก่ำทำพยรพยายาม = กระทำเพียรพยายาม (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๔๗)

ข. ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย

โนเมือมยันทาวทังเจด = โนเมื่อเมี้ยนท้าวทังเจด (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๙-๑๐)
 โนนคอรชยงใหม่ = โนนครเชียงใหม่ (จารึกด้าน ๑ บรรทัด ๒๒)
 แปลงวยง = แปลงเวียง (จารึกด้าน ๓ บรรทัด ๑๖)

สระ เือ

คำที่ประกอบด้วยสระ เือ โดยมีพยัญชนะตัวสะกดในศิลาจารึกวัดศรีชุม และศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย มีใช้ในรูปดังนี้

ก. ศิลาจารึกวัดศรีชุม ใช้สระ เือ ผสมกับสระ ิ และพยัญชนะ อ เป็น เือ = เือ สะกดด้วย ง คำว่า

เมืองกำพไล (เมืองกำพไล) เมืองบางยาง (เมืองบางยาง)
 พขุนผาเมือง (พ่อขุนผาเมือง) เบืองหวนวนอน (เบื่องหวนอน)

ข. ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ใช้สระ เือ ผสมกับ สระ ิ และพยัญชนะ อ เป็น เือ = เือ อย่าง คำว่า

เมือมยน (เมื่อเมี้ยน) เมือเจามหาราช (เมื่อแจ่มหาราช)

คำที่ประกอบด้วยพยัญชนะ ข และ ค

ศิลาจารึกวัดศรีชุม ใช้พยัญชนะ ข และ ค หลายคำ อาทิ

ขุนจงง (ขุนจ้ง) ขุนผู้นิง (ขุนผู้หนึ่ง) เชนเข้า (เชนเข้า) ซินเมื่อเสา(ซิ่นเมื่อเส่า)
 ได้แชน (ได้แชน) ปรกิดเข้าจทาย (ประกิดเข้าจทาย)
 สรลวงสองแคว (สรลวงสองแคว) คาบแล (คาบแล) เอาคอัน (เอาอัน)
 ไตค (ไตค) สองค่าบสามค่าบ (สองคาบสามคาบ)

ส่วนศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ไม่พบคำที่ประกอบด้วยพยัญชนะ ข พบแต่คำที่ใช้พยัญชนะ ค เช่น “มิดวยคำรอย = มีด้วยคำร้อย”

คำที่ประกอบด้วยพยัญชนะ ช

ในศิลาจารึกวัดศรีชุม คำที่ใช้พยัญชนะ ช มีใช้อยู่หลายคำ ส่วนในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ไม่ปรากฏที่ใช้ คำที่ใช้ในจารึกวัดศรีชุม ได้แก่

หลายชำ (หลายชำ) ซีผู้ใด (ซีผู้ใด) เข้าซอง (เข้าซอง) ซีสดต (ซีอัสต์ว์)
ดอกซอน (ดอกซอน) ฎกชาน (ฎกชาน)

คำที่ประกอบด้วยพยัญชนะ ฉ

ในศิลาจารึกวัดศรีชุม พบว่ามีคำที่ใช้พยัญชนะ ฉ ได้แก่

ฉฉิมเทศ (ฉฉิมเทศ)

ส่วนในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ไม่พบคำที่ประกอบด้วย พยัญชนะ ฉ

คำที่ประกอบด้วยพยัญชนะ พ

ในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย พบว่ามีคำที่ใช้พยัญชนะ พ ได้แก่

เอกจุพา (เอกจุพา)

ส่วนในศิลาจารึกวัดศรีชุม ไม่พบคำที่ประกอบด้วย พยัญชนะ พ

พยัญชนะตัวกล้ำ และตัวควบ

ก. พยัญชนะตัวกล้ำ

ศิลาจารึกวัดศรีชุม อย่งใช้ในคำว่า

กลาง (กลางหาว) เกรง บางขลง

สบาดโหลญ พรนธิบาล

ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย อย่งใช้ในคำว่า

คราม (ขุนคราม) ขสัตราธิราช (กษัตราธิราช) กลาว (กล่าว)

กลาย (กลายเอา) แปลง (แปลงเวียง) หินเสมาตรา (หินเสมาตรา)

ข. พยัญชนะตัวควบ

ศิลาจารึกวัดศรีชุม อย่งใช้ในคำว่า

กวาง (กว้าง) คววง (คว้าง)

พยัญชนะ ห นำ

ศิลาจารึกวัดศรีชุม ใช้ในคำว่า

หลวงหลาย หลาน หนักหนา

ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ใช้ในคำว่า

สีหมื่น หนักหนา หล่อ

พยัญชนะ อ นำแทน ห

ศิลาจารึกวัดศรีชุม ใช้ในคำว่า

อຍ่าวเรือน (หย่าวเรือน) อຍู (หญู) เอยียบ (เหยียบ)

ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ใช้ในคำว่า

อยदनน้ำ (หยदनน้ำ)

คำที่ประกอบด้วยนฤคหิต ๖

คำที่ประกอบด้วยนฤคหิต ๖ ใช้ในศิลาจารึกวัดศรีชุม และศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังรายต่างกัน คือ ศิลาจารึกวัดศรีชุม กำหนดให้ออกเสียงเป็นพยัญชนะตัวสะกดในแม่ กม อาทิ

แกกั = แกกม ชุพูทวิป = ชมพูทวิป ผุชูปล = ผชุมพล
พขุนนำถั = พ่อขุนนำถม สเดจ = สมเด็จพระ

ส่วนในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย กำหนดให้เป็นพยัญชนะตัวสะกดในแม่ ก กา คือ ตัว อ และ ะพบมีใช้อยู่เพียงคำเดียว คำว่า จิงหล่น้ำ^๑ = จิงหล่อน้ำ^๑ (จารึกด้าน ๒ บรรทัด ๑๘)

วรรณยุกต์

การใช้วรรณยุกต์ในศิลาจารึกวัดศรีชุม ใช้เหมือนกับในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง คือ ใช้วรรณยุกต์เอก และวรรณยุกต์โท แต่ในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ใช้วรรณยุกต์เพียงรูปเดียว คือ วรรณยุกต์เอก อักษรวิธีการใช้วรรณยุกต์ในศิลาจารึกทั้ง ๒ หลักได้วางรูปไว้บนพยัญชนะตัวต้น ดังนี้

ก. ศิลาจารึกวัดศรีชุม

ฐุบุณฐุคูน = ฐัญญูฐุคูน ผุเถ่าผู้แก = ผู้เฒ่าผู้แก่ ขุนผู้หนึ่งชื่อท้าว

ข. ศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย

แทนพตตาม = แทนพ่อต่อตาม เปนค่าถ่านนี้ = เป็นค่าทำนั้น

คำที่ประกอบด้วยรูปพยัญชนะพิเศษ

รูปพยัญชนะพิเศษ หมายถึง รูปลักษณะการจารึกพยัญชนะตัวที่ ๑ และตัวที่ ๒ ติดกัน เรียกว่า พยัญชนะแฝด คำที่ประกอบด้วยพยัญชนะดังกล่าวไม่ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงและศิลาจารึกวัดศรีชุม แต่มีใช้ในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย อาทิ

๓๓ = ตน ๓๓น = หมิน ๓๓อ = เหนือ

ลักษณะการจารึกตัวพยัญชนะแฝดตามที่กล่าวมานั้น สันนิษฐานว่าจะใช้อักษรวิธีที่นักปราชญ์ฝ่ายล้านนาได้คิดแบบอย่างขึ้น จึงปรากฏใช้อยู่ในศิลาจารึก อักษรไทยล้านนา และจารึกอักษรไทยอีสาน (ไทยน้อย) ก็ใช้พยัญชนะแฝดเช่นเดียวกัน

จำลองรูปพยัญชนะ สระ และอื่นๆ ตลอดจนเรื่องอักษรวิธี ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ศิลาจารึกวัดศรีชุม และศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ตามที่กล่าวมาแต่ต้นโดยสังเขปนั้น หวังว่าคงจะอำนวยประโยชน์ขั้นพื้นฐานในเบื้องต้นแก่ผู้ที่สนใจได้บ้าง

ข้อสังเกต

- มีหลักฐานสำคัญที่พบการใช้พยัญชนะตัว ฒ ในศิลาจารึกวัดบูรพาราม (เลขทะเบียนจารึก สท. ๕๙) ได้แก่คำว่า อาษาฒมาส และคำว่า มูรฒรณรงศ (มูรฒรณรงค์)

^๑ จิงหล่น้ำ = จิงหล่น้ำ

- นอกจากจะพบการใช้พยัญชนะ ตัว พ ในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังรายแล้ว ยังพบในศิลาจารึกวัดอโศการาม (เลขทะเบียนจารึก สท. ๒๖) ได้แก่ คำว่า ศรีจุฬาลักษณ์ (ศรีจุฬาลักษณ์)

- อิทธิพลการใช้สระ อี เป็นสระลอย จากจารึกพ่อขุนรามคำแหง ส่งผลมาถึงจารึกสมัยสุโขทัยในช่วงเวลาต่อมา คือ

จารึกนครชุม (เลขทะเบียนจารึก กพ. ๑) ได้แก่ คำว่า อีน (อีน), อึง (อึง)

จารึกเขาสุนทร (เลขทะเบียนจารึก สท.๙) ได้แก่ คำว่า อิก (อิก)

จารึกวัดพระยืน (เลขทะเบียนจารึก ลพ.๓๘) ได้แก่ คำว่า อิก (อิก), อินทริย (อินทริย)

จารึกบ้านางเมาะ (เลขทะเบียนจารึก สท.๕๖) ได้แก่ คำว่า อินทร (อินทร)

อักษรไทยล้านนา (อักษรฝักขาม)

นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ

อักษรไทยล้านนา (ฝักขาม)

จารึกเจ้าพรหมจินดา และเจ้าสมุทรมงคลรัฐ
เลขทะเบียนจารึก พร.๕ อักษรไทย (ฝักขาม) ภาษาไทย
ปัจจุบันอยู่ที่ ห้องสารการเรียนรู้ โรงเรียนแพร่พิริยาลัย จังหวัดแพร่

อักษรไทยล้านนา (อักษรฝักขาม)*

อักษรไทยล้านนา หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า อักษรฝักขามเป็นชื่อเรียกตัวอักษรประเภทหนึ่งที่ยินยอมใช้บันทึกเรื่องราวต่างๆ บนหลักศิลาจารึกในอาณาจักรล้านนา ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๔^๑ มีรูปลักษณะที่ใกล้เคียงกับอักษรไทยโบราณแบบอักษรไทยสุโขทัย แต่ตัวอักษรจะผอมสูงและโค้งงอมากกว่ามีลักษณะเหมือน “ฝักมะขาม” จึงได้ชื่อว่าตัวฝักขามหรืออักษรฝักขาม

เมื่อศึกษารูปแบบของตัวอักษรและประวัติศาสตร์ล้านนาแล้ว สรุปได้ว่า อักษรไทยล้านนา หรืออักษรฝักขามเป็นตัวอักษรที่ได้แบบอย่างไปจากอักษรไทยสมัยพระเจ้าลิไทย เมื่อครั้งพระเจ้าก็อนาโปรดให้ราชทูตไปอาราธนาพระสุมนเถระจากสุโขทัยขึ้นไปฟื้นฟูพุทธศาสนาที่เมืองเชียงใหม่ และการขึ้นไปฟื้นฟูพุทธศาสนาหลังทิวังการ^๒ ที่เมืองเชียงใหม่ครั้งนี้ ท่านยังนำเอาความรู้ด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้นำเอาตัวอักษรไทยสุโขทัย สมัยพระมหาธรรมราชาที่ ๑ ไปเผยแพร่อีกด้วย ดังปรากฏหลักฐานในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ซึ่งถือว่าเป็นจารึกอักษรไทย ภาษาไทยเก่าแก่ที่สุดที่พบในล้านนา^๓ ต่อมาอักษรไทยสุโขทัยนี้ได้พัฒนาการตามขั้นตอนจนเป็นอักษรไทยล้านนา หรืออักษรฝักขาม และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไปจนถึงอาณาจักรล้านช้างและเมืองเชียงตุงในสหภาพพม่าด้วย จวบจนกระทั่งอาณาจักรล้านนาเสียเอกราชแก่พม่า รวมทั้งปัจจัยประกอบอื่นๆ อีกบางประการ เช่น ได้รับความนิยมในอักษรธรรมล้านนา และมีอักษรรูปแบบใหม่ๆ เกิดขึ้นใช้ เป็นต้น จึงทำให้ไม่มีการใช้ตัวอักษรชนิดนี้อีกเลย

เนื้อหาของจารึกที่ใช้อักษรไทยล้านนา หรืออักษรฝักขาม มักเป็นเรื่องราวการกัลปนาสิ่งของ เช่น พระพุทธรูป ศาสนสถาน ไร่นา ข้าคน และเงินทองให้แก่วัดในพระพุทธศาสนาตลอดจนประวัติการสร้างวัดหรือสถานที่สำคัญ เป็นต้น จารึกอักษรไทยล้านนา หรืออักษรฝักขามที่เก่าแก่ที่สุด คือ จารึกลำพูน ๙^๔ ปรากฏพุทธศักราช ๑๙๕๔ และจารึกไทยล้านนา หรืออักษรฝักขามที่ใหม่ที่สุด คือจารึกเชียงใหม่ ๓๐^๕ จารึกพุทธศักราช ๒๓๗๐ รวมระยะเวลาห่างกันถึง ๔๑๖ ปี แต่ระยะเวลาที่อักษรไทยล้านนาได้รับความนิยมสูงสุดนั้นอยู่ในช่วงระยะเวลาเพียง ๒๐๐ ปีแรก เท่านั้น

* นางสาวชญานุตร์ จินดารักษ์ นักภาษาโบราณปฏิบัติการ ตรวจสอบชำระและปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๕๓

^๑ กรรณิการ์ วัฒนเกษม, *อักษรฝักขามที่พบในศิลาจารึกภาคเหนือ*, นครปฐม : แผนกบริหารกลางสำนักงานอธิการบดี พระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖, หน้า ๑๘.

^๒ *เรื่องเดิม*, หน้า ๑๔.

^๓ สิ้นชัย กระบวนแสง และจินตนา ตรีสวรรณ, *อักษรไทยภาคเหนือ*, พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๗, หน้า ๒.

^๔ ชื่อจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย

^๕ ชื่อจารึกวัดศรีคำชมพู

รูปพยัญชนะ มี ๒ ประเภท คือ

๑. รูปพยัญชนะเดี่ยว มี ๔๑ ตัว^๑ คือ

ก ข ฃ ค ฅ ฆ ง
ก ข ฃ ค ฅ ฆ ง

จ ฉ ช ซ ฌ ญ, ฎ
จ ฉ ช ซ ฌ ญ

ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ
ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ

ด ต ถ ท ธ น
ด ต ถ ท ธ น

บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม
บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม

ย,ย ร,ร ล,ล ว,ว ศ,ศ ษ,ษ ส,ส
ย ร ล ว ศ ษ ส

ฮ,ห หฺ,หฺ อ,อ ฮ,ฮ
ฮ ห อ ฮ

^๑ กรรณิการ์ วิลลเกษม, อักษรฝักขามที่พบในศิลาจารึกภาคเหนือ, หน้า ๓๙.

๒. รูปพยัญชนะประสม คือการนำพยัญชนะสองตัวมาเขียนต่อเนื่องกันให้เป็นรูปเดียวโดยใช้เส้นหลังของพยัญชนะตัวหน้าเป็นเส้นหน้าของพยัญชนะตัวหลังด้วย ในกรณีที่เป็นพยัญชนะควบในลักษณะของอักษรนำ และใช้ในกรณีที่เป็นคำที่ไม่มีรูปสระคั่นระหว่างพยัญชนะต้นและตัวสะกด มี ๘ รูป คือ

คน	-	คน , คน
คน	-	คน
ตน	-	ตน
ตม	-	ตม
หญ	-	หญ , หญ
หน	-	หน , หน
หม	-	หม , หม
หล	-	หล , หล

รูปสระ มีทั้งหมด ๒๒ รูป

สระแต่ละรูปจะมีความแตกต่างกันเล็กน้อยตามลักษณะลายมือของผู้เขียน ดังนี้

อะ	-	+๐ , +๑	อา	-	+๑ , +๑
----	---	---------	----	---	---------

อิ	-	◌ ₊ , ◌ ₊ , ◌ ₊	อ	-	◌ ₊ , ◌ ₊ , ◌ ₊
อี	-	◌ ₊ , ◌ ₊ , ◌ ₊	อา	-	◌ ₊ , ◌ ₊ , ◌ ₊
อุ	-	◌ ₊ , ◌ ₊ , ◌ ₊	อู	-	◌ ₊ , ◌ ₊ , ◌ ₊
เอ	-	◌ ₊ , ◌ ₊	เอา	-	◌ ₊ , ◌ ₊
โอะ	-	◌ ₊ , ◌ ₊	โอ	-	◌ ₊ , ◌ ₊ , ◌ ₊
ออ	-	◌ ₊	เออ	-	◌ ₊
เอีย	-	◌ ₊ , ◌ ₊	เอือ	-	◌ ₊
อัว	-	◌ ₊ , ◌ ₊ , ◌ ₊	อำ	-	◌ ₊ , ◌ ₊
โอ	-	◌ ₊	ออ	-	◌ ₊ , ◌ ₊ , ◌ ₊
เอา	-	◌ ₊	อ	-	◌ ₊ , ◌ ₊ , ◌ ₊ , ◌ ₊

วรรณยุกต์

รูปวรรณยุกต์มี ๒ ชนิด แต่พบไม่มากนัก คือ

๑. รูปวรรณยุกต์เอก ◌₊ , ◌₊
๒. รูปวรรณยุกต์โท ◌₊ , ◌₊ , ◌₊

ଲେଖ

- ୧ - ୧ , ୧ , ୧
- ୩ - ୩ , ୩ , ୩
- ୩ - ଖ , ଖ , ଖ
- ୫ - ୫ , ୫ , ୫
- ୫ - ୫ , ୫ , ୫ , ୫
- ୬ - ୬ , ୬ , ୬
- ୭ - ୭ , ୭ , ୭
- ୮ - ୮ , ୮ , ୮
- ୯ - ୯ , ୯ , ୯
- ୦ - ୦

เครื่องหมายพิเศษต่างๆ ทำหน้าที่ต่างๆ กัน ดังนี้

๑. เป็นเครื่องหมายแทนรูปสระ มี ๓ ประเภท คือ

๑.๑ ๎ , ๏ , ๐

เครื่องหมายแทนรูปสระอะ ในคำที่มีตัวสะกด เหมือน “ไม้หันอากาศ” ในภาษาไทย แต่มีรูปร่างต่างๆ กัน และวางไว้ที่กลางหรือหางพยัญชนะต้น หรือต่อจากหางตัวสะกดก็ได้ ดังตัวอย่าง

วนั - วนั = วัน (พย. ๘)^๑

ทัง - ทัง = ทั้ง (พย. ๒๓)

วนั - วนั = วัน (พย. ๔๖)

รักษั - รักษั = รักษา (พย. ๔๖)

อฉั - ฉั = (วัน) จันทร์ (พย. ๔๗)

๑.๒ ๑̣ , ๑̤ , ๑̥ , ๑̦

เครื่องหมายแทนรูปสระโอะ ในคำที่เขียนโดยไม่มีเครื่องหมายสระ โ-ะ กำกับ ดังตัวอย่าง

สมฉฉฉ - สมฉฉฉ = สมฉฉฉ (พย. ๑๓)

^๑ อักษรย่อและตัวเลขในวงเล็บนี้ หมายถึง เลขทะเบียนประจำจารึกของแต่ละจังหวัด เช่น พย. ๘ หมายถึงจารึกพบที่จังหวัดพะเยา ลำดับที่ ๘ ขร. ๑ หมายถึง จารึกพบที่จังหวัดเชียงราย ลำดับที่ ๑ เป็นต้น โดยใช้พยัญชนะ ๒ ตัว แทนชื่อย่อของจังหวัดต่างๆ เช่น ขม. แทน เชียงใหม่ ลป. แทน ลำปาง ลพ. แทน ลำพูน พร. แทนแพร่ และ นน. แทน น่าน เป็นต้น

ณิน	-	ตน	=	ตน (พย. ๑๓)
อง	-	อง	=	องค์ (พย. ๑๓)
สเเดจ	-	สมเด็จ	=	สมเด็จพระ (พย. ๔๕)
อุบาสก	-	อุบาสก	=	อุบาสก (พย. ๑๓)
ชมขึ้น	-	ชมขึ้น	=	ชมขึ้น (พย. ๔๖)
กต	-	กต	=	กต (พย. ๔๙)

๑.๓ $\overset{\circ}{+}$, $\overset{x}{+}$, $\overset{+}{+}$, $\overset{\backslash}{+}$, $\overset{\wedge}{+}$, $\overset{|}{+}$

เครื่องหมายแทนรูปสระอออก มักเขียนไว้บนพยัญชนะที่ออกเสียงสระอ มีค่าเท่ากับนกดิต ในภาษาไทย ดังตัวอย่าง

๓ ^x	-	ต๋	=	ต้อ (พย. ๑)
๓ ⁺	-	พ๋	=	พ้อ (พย. ๔)
ค ^๐	-	ค๋	=	กี้ (พย. ๑๓)
ค [\]	-	คั	=	กี้ (พย. ๑)
๓ ⁻	-	จ๋	=	จอ (พย. ๔๖)

๒. เป็นเครื่องหมายกำกับการออกเสียงในคำหลายพยางค์ มีรูปแบบใกล้เคียงกับเครื่องหมายแทนเสียงสระอ และมักเขียนบนพยัญชนะที่ไม่มีรูปสระกำกับอยู่ เพื่อให้อ่านออกเสียงผสมสระอะครึ่งเสียงหรือเพื่อให้ออกเสียงอีกพยางค์หนึ่งต่างหากก็ได้ มี ๕ รูปแบบ คือ

ดังตัวอย่าง $\overset{|}{+}$, $\overset{\circ}{+}$, $\overset{+}{+}$, $\overset{๑}{+}$, $\overset{\backslash}{+}$

กัทำ - กัทำ = กระทำ (พย. ๔๔)

บัยาว - พัยาว = พระยา (พย. ๒๙)

บัรบวน - บัรบวน = บรรวน (พย. ๑๓)

ปัฎ - พยั = พญา (พย. ๑๐)

ม่หา - ม่หา = มหา (พย. ๓)

ม่หา - มหา = มหา (พย. ๑)

ช้งา - ช้งา = ช้ง้า (ลป. ๒)

อรัหัน - อรัหัน = อรหันต์ (ขร. ๗)

พรุ - พรุ = พระ (ขร. ๗)

๓. เป็นเครื่องหมายซ้ำพยัญชนะ หรือซ้ำคำ ทำหน้าที่เหมือนเครื่องหมาย “ไม้ยมก” ในปัจจุบัน โดยเขียนเป็นรูปเลข ๒ บนพยัญชนะหรือคำที่ต้องการให้อ่านออกเสียงซ้ำอีก ๑ ครั้งมีรูป คือ $\underset{+}{๒}$ $\underset{+}{๓}$

ชน้งา - $\overset{๒}{\text{หมี}}$ = หมิ่นนา (พย. ๖)

ทล้ง	-	ทล้ง	=	ทล้ง (พย. ๑๒)
คริว	-	คริว	=	คริว (พย. ๒)
ทล้งเกลา	-	ทล้งเกลา	=	ทล้งเกลา (พย. ๒)
ท้งทลาย	-	ท้งทลาย	=	ท้งทลาย (พย. ๒)

นอกจากตัวอย่างดังกล่าวแล้ว ยังมีการใช้พยัญชนะสะกด ๒ ตัว เป็นไม้หันอากาศและตัวสะกดตามอักษรวิธีในอักษรไทยสุโขทัย แต่พบไม่มากนัก เช่น

ชว	-	ชว	=	ชัว (พย. ๔๔)
ครว	-	ครว	=	ครัว (พย. ๔๔)
รก	-	รก	=	ร้ก (พร. ๒)
อนน	-	อนน	=	อ้น (พร. ๓)

๒. มีการนำเชิงตัวอักษรตามแบบอักษรวิธีในอักษรธรรมล้านนาบางตัวเข้ามาใช้เขียนปะปนในอักษรวิธีของอักษรไทยล้านนา แต่ไม่พบมากนักมีเพียงบางตัวอักษรเท่านั้น ดังตัวอย่าง

๒.๑ นำเชิงตัว ร มาเขียนแทนตัว ร เต็มตัว ในคำที่ออกเสียงเป็นพยัญชนะควบเป็นส่วนใหญ่ โดยวางไว้ใต้พยัญชนะที่นำ ร มาควบ เช่น

วัดตจนตฺน	-	วัดตจนตฺน	=	วัดตจนตฺน (พย. ๒)
สฏฺราษ	-	สฏฺราษ	=	ศักราช (ชม. ๒๗)
ทฺกรอย	-	ทฺกรอย	=	ทกร้อย (พย. ๓)
พฺระ, พฺระ	-	พฺระ	=	พระ (พย. ๓)

พฺรหฺม	-	พฺรหม	=	พฺรหม (พย. ๒๖)
โคโร	-	โคโร	=	โคโร (พย. ๔๖)

๒.๒ นำเชิงตัว ส หรือ ษ มาเขียนแทนตัว ส หรือ ษ เต็มตัวในคำที่มีตัวสะกด ๒ ตัว โดยซ้อนไว้ใต้พยัญชนะสะกดตัวแรก เช่น

ริภฺร	-	ริภส	=	ฤกษ์ (พย. ๔๖)
ภภฺร	-	ภภษ	=	ฤกษ์ (พร. ๙)
ธภฺร	-	ธภษ	=	ฤกษ์ (พย. ๑๔)
ริภฺร	-	ริภษ	=	ฤกษ์ (พย. ๑๑)

๒.๓ ใช้ตัวเชิง ม เขียนแทนตัว ม เต็มตัวในคำที่มาจากภาษาบาลี เช่น

อุตฺม	-	อุตมม	=	อุตมะ (ขร. ๗)
อาธฺม	-	อาธรม	=	อาธรรม (พย. ๓)

๒.๔ ใช้ตัวเชิง ย เขียนแทนตัว ย เต็มตัวทั้งในกรณีที่เป็นพยัญชนะควบในลักษณะอักษรนำ และตัวสะกด เช่น

พฺย	-	พฺยา	=	พฺญา (พย. ๒๑)
-----	---	------	---	---------------

สังขยา - สังขยา = สังขยา (พย. ๑๓)

พยว - พยว = พยว (พย. ๑๒)

พยว⁺ - พยว⁺ = พยว⁺ (พย. ๑๐)

ทำนย - ทำนย = ทำนย (ขร. ๑๕)

๒.๕ มีการนำตัวเชิง น มาใช้เป็นตัวสะกดแทนตัว น เต็มตัว เช่น

เป็ - เป็ = เป็ (ขร. ๑๕)

ต - ต = ต (ขร. ๑๕)

๓. คำที่ประสมสระเอีย สามารถเขียนได้ ๒ รูปแบบ คือ

๓.๑ คำที่ประสม สระเอีย มีตัวสะกด ใช้รูปสระเป็นพยัญชนะตัว ย เพียงตัวเดียว เขียนเรียง
ต่อจากพยัญชนะต้นแล้วตามด้วยตัวสะกด เช่น

กวยน - กวยน = กเวีย (ขร. ๕)

เดนิจยง - เดนิจยง = เดือนเจียง (ขร. ๓๓)

ขยงราย - ขยงราย = เขียงราย (ขร. ๓๖)

ทยง - ทยง = เทียง (พย. ๔)

วยงขยงแสน - วยงขยงแสน = เวียงเขียงแสน (พย. ๑๓)

จ้านยร - จ้านยร = จำเนียร (พย. ๔๖)

๓.๒ คำที่ประสมสระเอีย ไม่มีตัวสะกดเขียนได้ ๒ รูป คือ เัย และ ็ เช่น

เัย - เมัย = เมีย (ชม. ๑)

็ - ็ - แม่ = เมีย (พย. ๑๔)

็ - ็ - เป็ = เปี้ย (พย. ๕๙)

๔. คำที่ประสม สระออ ไม่มีตัวสะกดเขียนได้ ๒ วิธี คือ

๔.๑ เขียนโดยไม่มี อ เคียง แต่ใช้เครื่องหมายกำกับการออกเสียงแทน อักษรวิธีแบบนี้นิยมใช้ค่อนข้างมาก เช่น

พ๋ - พ - ฟ๋ = ฟ่อ (ลพ. ๒๑)

ทล๋ - ทล - ล๋ = ทล่อ (ลพ. ๕๙)

ต๋ - ต - ต๋ = ต่อ (ชม. ๑๓)

วรั - วร - รั = วระ (ชม. ๑)

หม๋ - หม - ม๋ = หมอ (พย. ๕)

ข๋ - ข - ข๋ = ขอ (ลพ. ๒๐)

บ๋ - บ - บ๋ = บ่อ (ขร. ๑)

ก๋ - ก - ก๋ = ก่อ (ลป. ๑)

न्ह๋ - น्ह - ्ह๋ = ्ह่อ (ลป. ๖)

๔.๒ เขียนโดยมีตัว อ เคียง และใช้เครื่องหมายกำกับการออกเสียงด้วย เช่น

ก^๑อ - กอ = ก่อ (ชร. ๗)

ทอ^๑อ^๑ - ทอ^๑อ^๑ = ทอ^๑อ^๑ (ชม. ๑๒)

๕. ในกรณีที่เป็นคำประสมสระอ และ มี ย เป็นตัวสะกด ใช้รูปพยัญชนะพิเศษที่มีลักษณะเป็นตัว ย แต่หางยาวกว่า มีรูป คือ ย^๑, ย^๑, ย^๑ เช่น

น^๑ย^๑ - น^๑อ^๑ย^๑ = น^๑อ^๑ย^๑ (ชร. ๖๓)

ร^๑ย^๑ - ร^๑อ^๑ย^๑ = ร^๑อ^๑ย^๑ (พย. ๓)

อ^๑ย^๑ - อ^๑อ^๑ย^๑ = อ^๑อ^๑ย^๑ (พย. ๑)

ข^๑ย^๑ - ข^๑อ^๑ย^๑ = ข^๑อ^๑ย^๑ (พย. ๔)

นอกจากนั้น ยังสามารถนำมาใช้เป็นพยัญชนะต้นประสมสระอื่นๆ ได้ มีค่าเท่ากับคำที่เขียนในภาษาไทย เป็น อย หรือ หย เช่น

ย^๑า^๑ด^๑น^๑ำ - อ^๑ย^๑า^๑ด^๑น^๑ำ = หย^๑า^๑ด^๑น^๑ำ (พย. ๔๔)

ย^๑ - อ^๑ย^๑ = อ^๑ย^๑ (พย. ๓)

ย^๑า^๑ - อ^๑ย^๑า^๑ = อ^๑ย^๑า^๑ (พย. ๔๖)

๖. คำที่ประสมสระเอือ มีตัวสะกดในภาษาไทย อักษรวิธีของอักษรไทยล้านนาเขียนได้ ๒ วิธี คือ

๖.๑ ใช้สระ เือ + ตัวสะกด หรือ เอือ + ตัวสะกด เช่น

เมือง - เมือง = เมือง (ชร. ๒)

เงิน - เงิน = เงิน (ลพ. ๑๐)

เร็น - เร็น = เรือน (พย. ๔)

๖.๒ ใช้สระ เอือ + ตัวสะกด หรือ เอือ + ตัวสะกด เช่น

เดือน - เดือน = เดือน (ชร. ๖๓)

เรือน - เรือน = เรือน (ชร. ๓๖)

เดือน - เดือน = เดือน (ชร. ๖๓)

๗. การเขียนคำ (การประสมคำ) ในภาษาบาลีสันสกฤตไม่เน้นความถูกต้องของรูปคำ แต่เขียนเพื่อให้ได้เสียงตามที่ต้องการเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องพิจารณาบริบทของคำนั้นประกอบด้วย เช่น

มคต - มคต = มคธ (ลป. ๓)

คัมภีร์ - คัมภีร์ = คัมภีร์ (พย. ๑๓)

สมพราน - สมพราน = สมภาร (ลป. ๕)

๘. อักษรไทยล้านนาส่วนใหญ่พบใช้ในล้านนา ดังนั้นจึงมีการใช้ศัพท์ภาษาถิ่นล้านนาประกอบด้วย ผู้อ่านจึงต้องมีความรู้และความเข้าใจในศัพท์ภาษาถิ่นด้วย เช่น

ชื้อ - หื้อ = ให้ (ขม. ๑๗)

ฮื้อ - ช้อย = ช่วย (ลพ. ๑๕)

ฮู่:ทยา - อยุธยา = ปัญญา (ลพ. ๑๘)

เพื่อให้เกิดทักษะ ความรู้ และความเข้าใจในการฝึกอ่านอักษรไทยล้านนา จึงได้นำศิลาจารึกชื่อ **จารึกวัดหนองหนาม จังหวัดลำพูน**^๑ (ลพ. ๒๓)^๒ ด้านที่ ๑ พร้อมคำปริวรรต คำอ่านปัจจุบัน และคำอธิบายศัพท์ โดย ศาสตราจารย์ฉ่ำ ทองคำวรรณ มาประกอบท้ายบท เพื่อเป็นการฝึกหัด

^๑ คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี สำนักนายกรัฐมนตรี, **ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๓**, พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๘, หน้า ๑๖๖-๑๗๓.

^๒ คงเดช ประพัฒน์ทอง, **ศิลาจารึกในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย**, กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, ม.ป.ป., หน้า ๖๑.

ศิลาจารึกวัดหนองหนาม จังหวัดลำพูน

หลักที่ ๖๘ จ.ศ. ๘๕๑ (พ.ศ. ๒๐๓๒)

ด้านที่ ๑

คำอ่านศิลาจารึกวัดหนองหนาม จังหวัดลำพูน

คำจารึก	คำอ่านปัจจุบัน
๑. สกัขราชะโต ๘๕๑ ตวั ในปี กัตเราเดิน	๑. ศักราชได้ ๘๕๑ ^(๑) ตัวในปี กัตเรา ^(๒) เดือน
๒. มริคสิระ ไทวาเดิน ๓ เพง ไตวัน ๒ ไทวกัด	๒. มริคสิระ ^(๓) ไทยว่าเดือน ๓ ^(๔) เพ็ง ไตวัน ๒ ไทยว่ากัต
๓. ไสโตริก ๕ ตวั ซิมริคะสิรแล มะหาราชเท	๓. ไส ^(๕) ได้ฤกษ์ ๕ ตัวชื่อมริคสิร ^(๖) แล มหาราชเท-
๔. วีตนมียูญหือทองสกัโกอน เกลือกด้วยคำสินรอย	๔. วี ตนมียูญหือ ^(๗) ทองสกัโก ^(๘) อ้น เกลือกด้วยคำ ^(๙) ลิ่นร่อย
๕. บาดเพ็จคำมาไสเปนยอดพระ เจติยะเจาโนวัดขวง	๕. บาทเพ็องคำ มาไสเป็นยอดพระ เจติยเจ้า โนวัดขวง-
๖. ชุมแกวเมิงควกนึแลมะหา ราชะเทวีเจาตนมียู	๖. ชุมแก้ว เมืองควกนึแล มหา ราชเทวีเจ้าตนมียู-
๗. ญยินติมีสระธามากนั กิงไวคน ทังหลายเปนอุปะถากแก	๗. ญยินติมีศรัทธามากนั กิงไว้คน ทังหลายเป็นอุปัฏฐากแก
๘. พระพุทธเจ้า ๑๐ ครวั สีลปานครวั ๑ นายสอยครวั ๑ อีนาง ลูกเ	๘. พระพุทธเจ้า ๑๐ ครวั สีลปาน ครวั ๑ นายสอยครวั ๑ อีนาง ลูกเ
๙. เงินผงครวั ๑ ออกลุนครวั ๑ ญีบุญครวั ๑ ชางดาบน้อย ครวั ๑ สั้ง	๙. เงินผงครวั ๑ ออกลุนครวั ๑ ญีบุญครวั ๑ ช่างดาบน้อย ครวั ๑ สั้ง-
๑๐. คะรรสาครวั ๑ เม้คำช้อยครวั ๑ บุญขงจันครวั ๑ สามปันครวั	๑๐. ฆรัชชาครวั ๑ เมี้ยคำช้อยครวั ๑ บุญเขียงจันครวั ๑ สามปันครวั
๑๑. ๑ ยงมีผู้ ๑ ชีพนัจน์เมือจ ตายมน้อยาดนำไวขรามัน หืออุ	๑๑. ๑ ยังมีผู้ ๑ ชื่อพนัจน์ เมือจะ ตายมันหยาดน้ำ ^(๑๐) ไว้ขำมัน หืออุ
๑๒. ปะถากแกพระพุทธเจ้า ๓ ครวั อายเทาศร	๑๒. ปฎฐากแกพระพุทธเจ้า ๓ ครวั อ้ายเทาศร-
๑๓. วิ ๑ สีละวาครวั ๑ เม้เถรชิบ ครวั ๑ แมมะหา	๑๓. วิ ๑ สีละวาครวั ๑ เมี้ยเถรชิบ ครวั ๑ แมมะหา
๑๔. เถรมงคละพุทธธิมาเจาฮัดนำไว ครวั ๑ ม	๑๔. เถรมงคลพุทธธิมาเจ้าหยาดน้ำไว้ ครวั ๑ ม-
๑๕. หาเถรมงคละพุธิ (มา) เจาตณ ได้สางอารามที (นี้) ไว	๑๕. หาเถรมงคลพุธิ (มา) เจ้า ตณ ได้สร้างอารามที (นี้) ไว้

คำจารึก	คำอ่านปัจจุบัน
๑๖. คโยม (เปน) อุปะธากพระพุทเธเจ้า ๔ ครวี อายพ	๑๖. คโยม ^(๑๑) (เป็น) อุปัธฐากพระพุทเธเจ้า ๔ ครวี อ้ายพ-
๑๗. ญีครวี ๑ อายกำครวี ๑ มลาน นอยครวี ๑ ทองดำครวี ๑	๑๗. ญีครวี ๑ อ้ายกำครวี ๑ มลาน นอยครวี ๑ ทองดำครวี ๑
๑๘. เขาทังหลายฝูงนี้กับทังลูกทัง หลานเขาหือเปนอุปะธาก	๑๘. เขาทังหลายฝูงนี้กับทังลูกทัง หลานเขา หือเปนอุปัธฐาก
๑๙. แกพระพุทเธเจ้าในอารามที่นี้ สีบสีบกนั ไทตราบ	๑๙. แกพระพุทเธเจ้าในอารามที่นี้ สีบๆ กันไพ ^(๑๒) ตราบ- ^(๑๓)

คำอธิบาย

(๑) จ.ศ. ๘๕๑ ตรงกับ พ.ศ. ๒๐๓๒

(๒) กัดเรา = เป็นชื่อปีและชื่อศกของไทยฝ่ายเหนือ ตรงกับ ปีระกา

(๓) มริคสิระ = เดือน ๓ ภาคเหนือตรงกับเดือนอ้ายภาคกลาง

(๔) เดือน ๓ ของไทยฝ่ายเหนือ จะตรงกับเดือนอ้ายของไทยฝ่ายใต้ ในเรื่องนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงอธิบายไว้ในสมุดสำหรับสอบศักราชว่า “เดือนตามลัทธิไทยฝ่ายเหนือใช้ตรงกับลัทธิจีน เร็วกว่าเดือนจันทรคติตามลัทธิไทยฝ่ายใต้อยู่ ๒ เดือน เป็นต้นว่า เดือน ๘ ฝ่ายเหนือ ต้องเข้าใจว่าเป็นเดือน ๖ ตามจันทรคติอย่างข้างใต้”

- (๕) กัดไล่ = เป็นชื่อปีและชื่อศกของไทยฝ่ายเหนือ ตรงกับ ปีมะเส็ง
- (๖) มริคสิระ = มฤคศิร ชื่อฤกษ์ที่ ๕ ได้แก่อดาวศรชะเนือ
- (๗) หือ = ให้
- (๘) ทองสักโก = ทองเหลืองที่ทำเป็นแผ่น
- (๙) คำ = ทอง
- (๑๐) หยาดน้ำ = กรวดน้ำ
- (๑๑) คโยม = ข้าหรือศิษย์วัด
- (๑๒) ไพ = ไป
- (๑๓) ตราบต่อเท่า = ตราบเท่า

อักษรไทยล้านนา (ฝักขาม)

จารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังราย

เลขทะเบียนจารึก ลพ.๙ อักษรไทยล้านนา (ฝักขาม) ภาษาไทย

ปัจจุบันอยู่ที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

อักษรไทยน้อย

นายวิชาญ ธรรมเมธี

อักษรไทยน้อย

จารึกวัดป่าขัวลือ ด้านที่ ๑

เลขทะเบียนจารึก อต.๑๘ อักษรไทยน้อย ภาษาไทย

ปัจจุบันอยู่ที่วัดป่าขัวลือ ตำบลจำปาโมง อำเภอบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี

อักษรไทยน้อย*

อักษรไทยน้อย เป็นอักษรของไทยแบบหนึ่ง มีใช้อยู่ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ส่วนใหญ่พบในเอกสารโบราณประเภทคัมภีร์ใบลาน ที่สร้างขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๔ - ๒๕ เป็นรูปอักษรที่มีพยัญชนะเพียง ๒๗ ตัว ซึ่งมีจำนวนไม่เท่ากับอักษรไทยปัจจุบัน ในการใช้จึงกำหนดให้พยัญชนะบางตัวใช้แทนกันได้ นอกจากนั้น ยังกำหนดให้เขียนได้มากกว่า ๑ แบบ กับมีที่ใช้เป็นสระผสม และพยัญชนะตัวเชิงด้วย ส่วนรูปสระและวรรณยุกต์นั้นอนุโลมใช้ตามอย่างอักษรไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รูปพยัญชนะมี ๒๗ ตัว มีรูปดังนี้

ก	ข	ค	ง
---	---	---	---

จ	ช - ช	ย
---	-------	---

ด	ต	ถ	ท	น
---	---	---	---	---

บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ม
---	---	---	---	---	---	---

ห	ย	ร	ล	ว	ส	ห	อ	ฮ
---	---	---	---	---	---	---	---	---

* นางสาวเอมอร เขาวนัสวณ นักภาษาโบราณชำนาญการพิเศษ ตรวจสอบชำระ พุทธศักราช ๒๕๕๓

รูปพยัญชนะใช้แทนกัน

รูปพยัญชนะ ย ย ใช้แทน ญ

รูปพยัญชนะ ส ส, ฬ ใช้แทน ฉ, ช

รูปพยัญชนะ ษ ษ, ฬ ใช้แทน ฑ

รูปพยัญชนะเขียนได้มากกว่า ๑ แบบ

ข อ ๒ ๒

ค ฉ ฌ ฌ ฌ

ช-ช ฉ ๒ ๒ ๒

ฌ ๒ ๒

น ๒ ๒

บ ๒ ๒

ฝ ฝ ฝ

พ ๒ ๒

ว จ ๒ ๒

ส ส ๒ ๒ ๒ ๒

ห ๒ ๒

รูปพยัญชนะผสม

หน	น	เช่น	หน่ง	=	หนังสือ
ขม	ม	เช่น	ขมบ	=	เขมร
หม	ม	เช่น	หมบ	=	หมูน
สม	ม	เช่น	เสม	=	เสมอ
หล	ล	เช่น	หลว	=	หลาย

รูปพยัญชนะตัวเชิง

อ	อ, ะ	เช่น	อว	=	ข้อน้อย
ล	ล, ะ	เช่น	ลว	=	หลวง
บ	บ, ะ	เช่น	บว	=	บท

รูปสระมี ๒๙ ตัว มีรูปดังนี้

+ ๕	+ ๖	๐	๗	๑, ๒	๓	๔	๕
อะ	อา	อิ	อี	อึ	อือ	อุ	อุ
๑+๕	๑+	๑๑+๕	๑๑+	๑๑๑+๕	๑๑๑		
เอะ	เอ	แอะ	แอ	โอะ	โอ		

๕+๖๕	๐	๕๐๕	๕๐	๕๖๕	๕๖
เออะ	ออ	เออะ	เออ	เอียะ	เอีย
๕๖๕	๕๖	๕๖๕	๕๖	๖๕	๖๕
เอือะ	เอือ	อ้าวะ	อ้าว	โอ	โอ
๕+๖	๕๖	๕๖, ๕๖			
เอา	อ่า	ออย			

รูปสระที่นิยมใช้ในเอกสารโบราณเมื่อผสมกับพยัญชนะ มีรูปดังนี้

พยัญชนะ ๐ = ๐ ผสมสระมีรูป ดังนี้

๐	๐๖	๐	๐	๐	๐	๐	๐
อะ	อา	อิ	อี	อี	อี	อุ	อู
๕๐	๕๖	๕๐	๖๕	๖๕			
เอือ	เอือ	เอือ	โอ	ออย			

วรรณยุกต์เป็นเครื่องหมายที่บังคับให้ออกเสียงสั้น มี ๒ รูป ได้แก่

๑. ไม้เอก (๕๖) ตัวอย่างเช่น ๖๖ = นก

๒. ไม้สั้น (๕๖) ตัวอย่างเช่น

๕๖ ๖๖ ๖๖ = อัน มัน นัต

๕๖ ๕๖ ๕๖ = เป็น เวณ เทษ

พยัญชนะตัวสะกด คือ พยัญชนะที่ใช้เป็นตัวสะกดในแม่อักษรต่างๆ ได้แก่

แม่กก นิยมใช้	ก	=	ก เป็นตัวสะกด เช่น	ยักยก	=	ยักยก
แม่กก นิยมใช้	ง	=	ง เป็นตัวสะกด เช่น	กังกอง	=	กังกอง
แม่กต นิยมใช้	ด, ต	=	ด, ต เป็นตัวสะกด เช่น	บทบาด	=	บทบาด
แม่กน นิยมใช้	น	=	น เป็นตัวสะกด เช่น	กินนอน	=	กินนอน
แม่กบ นิยมใช้	บ, ป	=	บ, ป เป็นตัวสะกด เช่น	จับจบ, รูป	=	จับจบ, รูป
แม่กม นิยมใช้	ม, ฆ	=	ม หรือ สระ อำ เป็นตัวสะกด เช่น	กัมมะการ, กำมะฐาน	=	กัมมะการ, กำมะฐาน
แม่เกย นิยมใช้	ย	=	ย เป็นตัวสะกด เช่น	ขาย	=	ขาย
แม่เกว นิยมใช้	ว	=	ว เป็นตัวสะกด เช่น	เขี้ยว	=	เขี้ยว

ตัวอย่างแจกพยัญชนะแม่กน ดังนี้

กน	ก้น	กาน	กิน	กีน	กิ้น	กิ่น
กุน	กูน	เก็น	แกน	โกน	กอน	

กอน เกียน เกื่อน เกิน เกอน

กอน เกียน เกื่อน เกิน เกอน

คำประสมที่อ่านยาก

สนุก สนาน สมาน เสมอ = สนุก สนาน สมาน เสมอ

ถนน ถนนม ถนน เถลิง = ถนน ถนนม ถนน เถลิง

หลวง หลอ หลา หลาน = หลวง หลอ หลา หลาน

คณิง คณอง คมี คมัน = คณิง คณอง คมี คมัน

เลข

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

ไม้ยมก

อักษรไทยน้อยใช้เลข ๒ เป็นไม้ยมก มีรูปดังนี้ ๒

อักษรลาวเฉียง

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีรูปอักษรอีกแบบหนึ่งเรียกว่า อักษรลาวเฉียง เป็นอักษรที่ใช้ปะปนอยู่กับอักษรไทยน้อย ส่วนรายละเอียดในการใช้เหมือนกับอักษรไทยน้อยทุกประการ มีที่แตกต่างกันเฉพาะรูปพยัญชนะเท่านั้น มีรายละเอียดดังนี้

รูปพยัญชนะ

ก	ข	ค	ง
---	---	---	---

จ	ช-ช
---	-----

ด	ต	ถ	ท	น
---	---	---	---	---

บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ม
---	---	---	---	---	---	---

หย (ย)	ร	ล	ว	ส	ษ	ห	อ	ฮ
--------	---	---	---	---	---	---	---	---

ตัวอย่าง

อักษรไทยน้อย

อักษรลาวเฉียง

บัดนี้ ขาจักมัดชกานไหวพุดโททานตนปะเส็ดกอนแลว
 คุณพพุทชากยอไสเกลา พท่าไสเกลา คุณพสงโคเจา
 ยอกรไสหน้าผาก คุณแม่ไสบาชาย คุณบิดาไสบาชวา
 คุณพอาจาน ยอกรนอมนบ คมลบไหว
 บัดนี้ ขาจักมัดชกานไหวพุดโททานตนปะเส็ดกอนแลว
 คุณพพุทชากยอไสเกลา พท่าไสเกลา คุณพสงโคเจา
 ยอกรไสหน้าผาก คุณแม่ไสบาชาย คุณบิดาไสบาชวา
 คุณพอาจาน ยอกรนอมนบ คมลบไหว

บัดนี้ ขาจักมัดชกานไหวพุดโททานตนปะเส็ดกอนแลว
 คุณพพุทชากยอไสเกลา พท่าไสเกลา คุณพสงโคเจา
 ยอกรไสหน้าผาก คุณแม่ไสบาชาย คุณบิดาไสบาชวา
 คุณพอาจาน ยอกรนอมนบ คมลบไหว
 บัดนี้ ขาจักมัดชกานไหวพุดโททานตนปะเส็ดกอนแลว
 คุณพพุทชากยอไสเกลา พท่าไสเกลา คุณพสงโคเจา
 ยอกรไสหน้าผาก คุณแม่ไสบาชาย คุณบิดาไสบาชวา
 คุณพอาจาน ยอกรนอมนบ คมลบไหว

คำอ่านถ้ายถอด

บัดนี้ ขาจักมัดชกานไหวพุดโททานตนปะเส็ดกอนแลว
 คุณพพุทชากยอไสเกลา พท่าไสเกลา คุณพสงโคเจา
 ยอกรไสหน้าผาก คุณแม่ไสบาชาย คุณบิดาไสบาชวา
 คุณพอาจาน ยอกรนอมนบ คมลบไหว

คำอ่านภาษาไทยปัจจุบัน

บัดนี้ ขาจักมัดชกานไหวพุดโททานตนประเส็ดกอนแลว
 คุณพระพุทชากยอไสเกลา พระธรรมไสเกลา คุณพระสงไสเจ้า
 ยอกรไสหน้าผาก คุณแม่ไสบาชาย คุณบิดาไสบาชวา
 คุณพระอาจารย์ ยอกรนอมนบ คมลบไหว

แบบฝึกหัดอ่านที่ ๒

แตนัน ทาวตอบตานดอมแมขอนแก่น ๖
 เจาบอสนคําคี บอกรอนซีจําไว
 แมนวาปิดตาเจามาตาบบอก ไปทอน
 ขอยจักจําจื่อไวคําหมั้นชู้แม่เฮย
 คอมาวแลวซาเสบพาแลง
 กัลดพาบุดตาเนงนอนเอนเนือ
 เถิงเมื่อวันลุนแลวมาตาเลาเลย
 สั้งสอนหนอทาวกุमानนอยลูกตน
 วาดูลาเจาสายใจลูกฮักแมกูเฮย
 คันวานองหลินฮายทังฝุ่นอาจม ดั่งนั้น
 เจาจงเอาแพงสีอาบองสงนํ้า แมเนอ ๗

คำอ่านถ่ายถอดเป็นอักษรไทย

แตนัน ทาวตอบตานดอมแมขอนแก่น
 เจาบอสนคําคี บอกรอนซีจําไว
 แมนวาปิดตาเจามาตาบบอก ไปทอน
 ขอยจักจําจื่อไวคําหมั้นชู้แม่เฮย
 คอมาวแลวซาเสบพาแลง
 กัลดพาบุดตาเนงนอนเอนเนือ
 เถิงเมื่อวันลุนแลวมาตาเลาเลย
 สั้งสอนหนอทาวกุमानนอยลูกตน
 วาดูลาเจาสายใจลูกฮักแมกูเฮย
 คันวานองหลินฮายทังฝุ่นอาจม ดั่งนั้น
 เจาจงเอาแพงสีอาบองสงนํ้า แมเนอ ๗

แบบฝึกหัดอ่านที่ ๓

พังเมือสุริโยคยควลจโกลคว มวบับ
 ตีแกเอือพิยชวเวียนเขาจอตเขา อุนเฮย
 โอนอ เวนโตเดกมาโกพัดพาก กันนอ
 วันนีฮักบอพันอิมโต เวนตองพากแพง
 คืดเมื่อเฮียงฮูบแกวภูแทบเทียมอก
 เปนล่ำตวงมาลา กินหอมโฮยเฮา
 บัดนี้มาโกแกวฮามกันกัวกิน เสียขอ
 พิกอดบอโตเฮืองฮำกะสัน อุนเฮย
 พอเมื่อตาวันคอยเสียแสงมัวมีต วันนั้น
 มีทั้งนกฮำฮองนอนคางแคฮั้ง
 ฟังยินกาเวาฮองเสียวงอนหาคุ มานัน
 พิกอดบอโตคหนึ่งชูชัวโก ฟินา ๙

คำอ่านถ่ายถอดเป็นอักษรไทย

พอเมื่อสุริโยคยควลจโกลคว มานัน
 ตีแกเอือพิยชวเวียนเขาจอตเขา อุนเฮย
 โอนอ เวนโตเดกมาโกพัดพาก กันนอ
 วันนีฮักบอพันอิมโต เวนตองพากแพง
 คืดเมื่อเฮียงฮูบแกวภูแทบเทียมอก
 เปนล่ำตวงมาลา กินหอมโฮยเฮา
 บัดนี้มาโกแกวฮามกันกัวกิน เสียขอ
 พิกอดบอโตเฮืองฮำกะสัน อุนเฮย
 พอเมื่อตาวันคอยเสียแสงมัวมีต วันนั้น
 มีทั้งนกฮำฮองนอนคางแคฮั้ง
 ฟังยินกาเวาฮองเสียวงอนหาคุ มานัน
 พิกอดบอโตคหนึ่งชูชัวโก ฟินา ๙

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. **จารึกในประเทศไทย เล่ม ๕ อักษรขอม อักษรธรรม และอักษรไทย พุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๔.**

กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๒๗.

_____. **จารึกโบราณรุ่นแรกพบที่ลพบุรีและใกล้เคียง.** กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๒๔. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสเปิดห้องนิทรรศการเรื่องจารึกพบที่จังหวัดลพบุรี และจังหวัดใกล้เคียง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช จังหวัดลพบุรี ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๒๔).

_____. **จารึกสมัยสุโขทัย.** กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๒๗.

_____. **แบบเรียนหนังสือภาษาโบราณ.** กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๕.

_____. **วิเคราะห์ศิลาจารึกในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย.** กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๒๒. (จัดพิมพ์ในโอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯทรงเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒).

_____. **สมุดภาพไตรภูมิฉบับอักษรธรรมล้านนาและอักษรขอม.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๗.

กรรณิการ์ วิมลเกษม. **อักษรฝักขามที่พบในศิลาจารึกภาคเหนือ.** นครปฐม : แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิการบดี พระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖.

คงเดช ประพัฒน์ทอง และคณะ. **วิเคราะห์ศิลาจารึกในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย.** กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, มปป.

คงเดช ประพัฒน์ทอง. **การวิจัยเอกสารโบราณเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๒๐.

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี สำนักนายกรัฐมนตรี. **ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๓.** พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๘.

จารึกล้านนา ภาค ๑ เล่ม ๑ : จารึกจังหวัดเชียงราย น่าน พะเยา แพร่. กรุงเทพฯ : มุลนิธิเจมส์ เอช ดับเบิลยู ทอมป์สัน, ๒๕๓๔. (จัดพิมพ์ในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระชนมายุครบ ๓ รอบ พุทธศักราช ๒๕๓๔).

จารึกล้านนา ภาค ๑ เล่ม ๒ : ภาพจารึกจังหวัดเชียงราย น่าน พะเยา แพร่. กรุงเทพฯ : มุลนิธิเจมส์ เอช ดับเบิลยู ทอมป์สัน, ๒๕๓๔. (จัดพิมพ์ในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระชนมายุครบ ๓ รอบ พุทธศักราช ๒๕๓๔).

ธวัช ปุณโณทก. **วรรณกรรมอีสาน.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๒.

บุญคิด วัชรศาสตร์. **แบบเรียนภาษาเมืองเหนือ.** เชียงใหม่ : อาราทองการพิมพ์, ๒๕๒๗.

ประสาร บุญประคอง, จำปา เยื้องเจริญ, เท็ม มีเต็ม. “จารึกพระพิมพ์ดินเผาขนาดุน” ศิลปากร. (มีนาคม, ๒๕๒๔) : ๕๑-๕๕.
 ยอช เซเดส์. **ประชุมศิลาจารึกสยาม ภาคที่ ๒ จารึกกรุงเทพมหานคร เมืองละโว้ แลเมืองประเทศราชขึ้นแก่
 กรุงศรีวิชัย.** พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๒.

สินชัย กระบวนแสง และจินตนา ตริสุวรรณ. **อักษรไทยภาคเหนือ.** พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๗.
 ฮอลส์, แดเนียล จอร์จ เอ็ดเวิร์ด. **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม ๑.** แปลโดยวรคุณยุพา สนิทวงศ์
 ณ ออยุธยา และคนอื่นๆ. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

All Ramannya Mon Association. **New Mon Reader Book II.** Rangoon : Shwethein Press, ๑๙๕๕.
 Haswell,J.M. **Grammatical Notes and Vocabulary of the Peguan Language.** Rangoon : American
 Baptist Mission Press, ๑๙๐๑.